

Jó Pajtás

2018. III. 29.

72. évf., 10–11. szám

Fotó: Ótos András

**Nagyidei Márk,
a topolyai Csáki Lajos
iskola hatodikosa**

ÜNNEPI KÉSZÜLŐDÉS
*Szép húsvét,
hallasz engem?*

**AZ ÓBECSEI SAMU
MIHÁLY ISKOLA DIÁKJAI
SZERINT**
*A nevetés fertőző
egészség*

ÍRORSZÁGBÓL SZERETTEL
*Smaragdsziget
és a keleti fenevad*

HOROG
*Útasok, potyautasok,
akváriumfi feleslegek*

Ára 100 dinár

Szép Húsvét! Hallasz engem?

Én most is, az idén is – várlak! Vágyom a virág- és tavaszillatokat, sokszínű hímes tojásaidat, gyertyafényes tiszta meghittségedet, a hozzád fűződő jól ismert dalokat, versikéket, a süteményeidet, ösztartó családmelegedet. Akkor is, ha már nem keresem a nyuszi tojásait a bokrok alján, s ha talán már nem akad locsolóm. (Bár ki tudja?) Te már örökre az én – a mi – húsvétunk maradsz, „akire” évről évre számítunk. Konokul és nagyon! Mert nélküled szegényebbek lennénk egy immár hozzánk nőtt, mélyen belénk ivódott felejthetetlen élménnyel – írja Jódal Rózsa, s ennél költőbben talán meg sem lehet fogalmazni az ünnepváró hangulatot.

A keresztre feszített Jézus talán leggyönyörűbb művészi ábrázolása Michelangelo Pietà (magyarul Fájdalmas anya) című szobra, mely a római Szent Péter-bazilikában áll

Az úgynevezett mozgó ünnepek közé tartozik a húsvét, a kereszténység nagy ünnepe, melyet a tavaszi napéjegyenlőség utáni első holdtöltét követő vasárnapon tartunk. Az idén április 1-jére esik húsvét vasárnapja. Ekkor ér véget az egykor olyan szigorúan betartott negyvennapos nagybőjt, ekkor emlékezünk meg Jézus Krisztus kínhaláláról, és ünnepeljük a természet tavaszi újjáéledését. Jézus feltámadását mindenhol megünneplik a keresztények. A történet szerint nagypénteken keresztre feszítették, családja a zsidó szokásnak megfelelően eltemette egy barlangban, amelyet az Olajfák hegyén, a domboldalba ástak. A sír bejáratát nehéz kővel zárták le. Mivel másnap szombat volt, a tízparancsolat szerint a pihenés napja következett. Jézus családja és

tanítványai vasárnap tértek vissza a sírhoz, és meglepődve látták: üres a sír. Egy angyal állt ott, és ő mondta: Jézus feltámadt.

A harangok Rómába mennek – tartja a mondás, és valóban: nagycsütörtökön megszűnik a harangozás, és legközelebb nagyszombaton szólal meg újra a harang. Liturgikus eredetű szokás a nagycsütörtöki lábmosás (célja, hogy alázatra nevelje a hajtalmasokat) és a pilátuségetés, amikor egy Pilátust jelképező szalmabábut égetnek el.

Nagycsütörtököt zöldcsütörtöknek is nevezték, és aznap a jó termés reményében spenótot főztek.

Nagypéntek Jézus kereszthalálának napja, a böjt és a gyász ideje. Ezt a napot a népi babona szerencsétlenné tartotta, amikor tilos volt mindenféle állattartással, földműveléssel kapcsolatos munka, ilyenkor nem gyújtottak tüzet, nem sütöttek kenyeret (merthogy kővé vált volna), nem fontak, nem szóttek. Azonban úgy hitték: aki nagypénteken, napfelkelte előtt megfürdik, azon nem fog majd a betegség. Az ilyen, ún. nagypénteki aranyvíznek szépségvarázsló erőt is tulajdonítottak.

Nagyszombati tevékenységnek számított a feregűzés, amely az egész nagyhéthez kötődő nagytakarítás része, de ugyanígy e nap szokása volt a ház körülseprése, hogy a boszorkányokat, kigyókat, békákat elhajtsák. Jellegzetes szertartás volt ilyenkor a tűzszentelés, a keresztlő víz szentelése. A nagyszombaton megtartott feltámadási körmenet jellegzetesen közép-európai, magyar, német és osztrák szertartás.

Húsvétvasárnap ünnepi a kereszténység Jézus feltámadását. Ehhez a naphoz is munkatilalom kapcsolódott: nem sepertek, nem főztek, nem hajtották ki és nem fogták be az állatokat. Már a 10. század óta húsvéti szertartásnak számít a sonka, bárány, kalács, tojás, bor megszentelése a templomban.

A húsvéti bárány Jézust jelképezi. A tojás az élet, az újjászületés jelképe. A sonka a paraszti élet gazdasági és kultikus rendje szerint vált jellegzetes húsvéti étellé. Húsvétvasárnapra virradó éjszaka volt szokás a Jézuskeresés, amikor meg kellett találni a faluban elrejtett Krisztus-szobrot.

A gyerekeknek talán legemlékezetesebb népszokás a húsvéti ünnepkörből a **húsvéthétfői** locsolkodás. Alapja a víz tisztító, termékenységarázsló erejébe vetett hit.

Áprily Lajos

Mennék eléd

*Mennék eléd, mert itt vagy már közel.
A déli oldalon leselkedel.*

*Gyökerek hallják könnyű léptedet,
átküldesz egy-egy halk leheletet,
mely szűzies még és illattalan,
de sejtető, jó langyossága van.
Csak arcom érzi még, nem sejtí más,
varázs van benne, keltető varázs.
Ahol jársz, néma éberség fogad,
keresed a rügyes sombokrokat,
hogy langyosságoddal rájuk lehelj
s kipattanjon a sárga kis kehely.
Feljössz az élre, melyet hó erez,
íj válladon, a hátadon tegez,
benne az arany nyílakat hozod,
melyekkel a telet megnyilazod.
Mennék eléd, s mint fényváró anyám,
még utoljára elkiáltanám
nevedet, melyből napfény sugaraz:
Tavaszz, tavasz! Tavasz, tavasz, tavasz!*

Átadtuk a nyereményt

Nem sokkal az eredményhirdetés után Faragó Áron, a temerini Kókai Imre iskola negyedikes tanulója átvette szerkesztőségünk szerény ajándékát (könyv és Jó Pajtás feliratú csésze), miután elnyerte a Mátyás megválasztása elnevezésű első ideai pályázatunk három egyenrangú díjának egyikét. Tanító nénije, Hornyik Mária elmondta, hogy Áron szívesen olvas, tájékozott, és olvasmányélményeit az osztálytársaival is szívesen megosztja. Áron szemmel láthatóan örült a nyereménynek, és annak is, hogy Mátyást megörökítő verse díjban részesült. A tanítónő fontosnak tartotta elmondani, a beküldött költemények – közöttük a díjazott – az órán készültek.

A pályázat másik két nyertese: **Mikovity Virág** (Hajdújárás) és **Kávai Rita** (Szabadka) valamivel később kapta meg a nyereményét.

Szerkesztőségünk gratulál mindannyiuknak, és köszöni a közreműködést valamennyi résztvevőnek!

Áldott húsvéti ünnepeket, megújító tavaszt kívánunk minden olvasónknak, barátunknak, a szülőknek és a pedagógusoknak, valamint a terjesztőknek és a lap támogatóinak.

A Jó Pajtás következő száma a tavaszi szünidő után, április 12-én jelenik meg szimpla terjedelemben.

Kihagyhatnánk a nem hasznosíthatót?

Egy óra a topolyai Csáki Lajos iskola felsőseivel

Legutóbbi számunkban is hírt adtunk a topolyai Csáki Lajos iskolában tett látogatásunkról. **Nagy Majlát Ágota** és **Apró József** magyartanároknak a kiváló tanítványaikkal készült fotóját láthattátok a címlapon, ezúttal viszont **Nagyidei Márk** hatodikos tanuló került kisújságunk vezető oldalára. Az eredményes szavaló, akinek a versei, fogalmazásai lapunk hasábjain már többször szerepeltek, nemzedékének egyik kiválósága. Tanárai legalábbis ezt állítják. Tény, hogy jó volt vele társalogni. Úgy tűnt, nemcsak a tantárgyversenyeken elért jó eredményei – például nyelvtanból vagy biológiából – növelik tanulmányi sikerélményeit, hanem az iskolával is „békében” van, elfogadta olyannak, amilyen. Nem érzi rosszul magát benne.

Egyébként hasonló benyomást keltett bennünk a teljes beszélgetés, ugyanis a két magyartanár egy szinte osztálynyi tanulóval várt bennünket. Mai oldalunkon nem is tudjuk valamennyiüket bemutatni. Íme, röviden vázolva, mit olvasnak, mit hiányolnak a Jó Pajtásból, vagy miben sajátosak a Csáki Lajos iskola diákjai.

Pastyik Nóra hetedik osztályos kedveli lapunkat, azon belül pedig a horoszkópot, a vicceket olvassa, a teszteket tölti ki. A posztot sem mulasztja el megnézni.

Francia Flavie nyolcadikos a Rügyfakadást, a Sztárhíreket, de a keresztretjtvényt is nagyon szereti, és a nyereménykérdést is igyekszik megfogni. A pályaválasztásról elmondta:

– Anyukámmal szoktam erről beszélgetni, de magam döntöttem el,

mit szeretnék. A terv az, hogy nyelvi gimnáziumba menjek, aztán pedig Újvidéken médiaszakon egyetemet végezzek. Ezen belül is az elektronikus média vonz.

Csincsák Virág nyolcadikos, szavalóversenyekre jár, színészkedik, a Mosolycsaló Bábszakkör tagja, épp egy cigány népmese felolgozásánál tartanak.

– Most úgy gondolom, hogy egy magyarországi nyelvi gimnáziumba iratkozom, utána médiaszakra az egyetemen, vagy turisztikára, de a színház is nagy szerepet tölt be az életemben. Lehet, hogy a gimnázium mellett eljárak tanfolyamokra is.

Tuvić Alekszandra nyolcadikos, de még nincs kifejezett elképzelése a továbbtanulásról. – A szabadkai gimnáziumra gondoltam. A biológia és történelem a kedvencem, a két tárgyból ötödikben, hatodikban is sikereim voltak.

Tóth Jázmin nyolcadikos a Bolyai tehetséggondozóba iratkozna legszívesebben, második éve jár a felkészítőre, meg otthon is sokat gyakorol, hogy kívánsága valóra váljon. – Hajlok az angol nyelv felé, mert abban érzem erősnek magam. A Bolyai befejezése után angolra mennék. Olvasni is szeretek, részt vettem a Gion Nándor Olvasási Versenyen is. El szoktam olvasni nagyjából mindent a Jó Pajtásban is. Kedvenceim a Töröm a kobakom, a viccek, a Bizalmas sorok – noha néha fogom a fejem, hogy nem kell a hatodikosoknak még barát...

Ha rajta múlna, akkor a diákok állítanák össze az órarendet, ahogyan nekik megfelel. Ők tudják,

mik akarnak lenni, mi érdekli őket. Így az iskola arra fókuszálna, hogy egyénre szabottan fejlessze a tehetséget.

Nagy Daniella nyolcadikos szintén a Bolyaiba szeretne iratkozni, a felkészítés nagyon érdekes, sokat matekoznak, és minden tetszik neki.

– Szandival járunk helyesírási versenyekre is, és határon túl is sikerült szép eredményeket elérnünk.

Nagy Majlát Ágota

A hetedik **Apró Stefánia** szerint nagyon hasznos lenne, ha haladó csoportba tudnák tenni a kimagasló teljesítményű tanulókat, mindig a tudásnak megfelelően sorolnák be őket, nem pedig az életkor szerint. Ezt válaszolta arra a kérdésünkre, milyennek képzei az ideális iskolát.

– Ennek az lenne a pozitívuma, hogy a diák jobban haladhatna abban, amit szeret, és amit tud.

Stefánia szerint a mai fiatalok nem nagyon szeretnek olvasni, inkább a telefont veszik kézbe, de akik szeretnek olvasni, azok inkább

könyvet olvasnak, mint újságot. De azért megjegyzi, hogy a kötelező olvasmányokat sem szeretik igazán. Ő például inkább angol nyelvű könyveket olvas, novellákat, melyek inkább a komédia felé hajlanak, de komoly tartalmat is hordoznak magukban.

Kollár Melitta hetedik szereti a Jó Pajtást, benne a humort, a Sztárolt, egy-egy kiragadott témát, mint nemrég a Legóról írt ismertető. Szeret olvasni, főleg a hosszabb könyveket. Kedvenc írója: Stephen King, kedvec műfaja: a horror. Egy ismerőse hozza a topolyai vásárra a friss könyveket. A mobilt és a modern műszaki kütyüket viszont sok társával ellentétben nem szereti.

– Hogy miért? Szerintem szeretnek dicsekedni a drága, hatalmas telefonokkal – szögezi le őszintén.

Szabó Rebeka szavallatával sok alkalommal és sok helyen bizonyított, kedvenc tantárgyai a magyar nyelv és a matematika.

– Járom zeneiskolába, és néptáncolok is. Elég zsúfoltak a napjaim, de nem panaszkodom. Ha megkapjuk a Jó Pajtást, a fogalmazásokból ötleteket merítek, és a vicceket is szeretem. Az lenne az ideális szerintem, ha az iskolában nem foglalkoznánk olyan tananyagokkal, melyeket nem fogunk hasznosítani az életben – szögezte le.

Tuvić Tamara egyetért Rebekával, szerinte kihagyhatnák a tantervből azt, ami nem hasznosítható, pl. matematikából a szerkesztéseket. Viszont helyesli, hogy vannak szabadon választható tantárgyak, melyek iránt meg is van a kellő érdeklődés.

Nagy Magdolna
Fotó: Ótos András

Csincsák Virág

Apró Strefánia

Kollár Melitta

Francia Flavie

Kis manókkal a nagy életbe

Negyven esztendő bizony nem kevés az életben. Közületek talán egyeseknek ennyi éves az apukája, anyukája, esetleg ennél valamivel több vagy kevesebb...

Negyvenedik születésnapját ünnepli április 14-én a ferences alapítású Agapé Kiadó. 1977-től működik, jelenleg az újvidéki Dusan cár utca 4. alatt a Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett ferences templom padlásterében be rendezett szerkesztőségben, ahol **Gergely Barnabás** igazgató, **dr. Harmath Károly** ferences atya, főszerkesztő, valamint **Kalacsi János** főszerkesztő-helyettes, **Szabó Judit** szerkesztő és **Petri Erika** munkatárs a Hítelet c. családi magazinon kívül sok érdekes könyvet, naptárt, kifestőt, imakártyát, képeslapot és más kiadványt készít felnőtteknek, gyerekeknek.

Az óvodás testvérednek örömet szerzel, ha olvasol az **Első húsvéti könyvecském** c. kiadványból, vagy a **Legkisebbek Bibliájából**, amely 13 képes „füzetecske” gyűjtődobozban. A Noé bárkát épít, József és testvérei, Mózes, továbbá az engedetlen Jónás, a Jézus gyógyít, a jó pásztor, Jézus feltámadt és más témájú történeteket tartalmazza.

Különös élmény a szép rajzokkal illusztrált **Első Bibliám** című kiadványt, Leon Baxter és Path Alexander közös munkáját lapozni. Korodtól függetlenül érezni fogod azt az igazi szeretetet, amely átsugárzik az egyszerű szavakon, a tanulságos történeteken.

Ha látogatóba megyek, a 21 könyvből álló **Manó-sorozatból** válogatok gyerekeknek, kamaszoknak. A csomós fák törzsében kiképezett mesészerű lakások, a mulatságos, felpördülő orrú manócipők és a főhős hegyes sipkája (jelképes) égő gyertyával... elárulja, hogy a sorozatszerkesztő és a rajzoló a manók országába helyezte a tanulságos történeteket. A **Legyen tuti a sul!** című az iskolai problémák kezelésében igazít el, a **Kisbabát várunk** útmutató a nagytesóknak, hogyan viseljék el az új jövevényt a családban, a jó döntéseidhez a **Tanuljunk az erényekről!** könyv segít. Aki közületek belefárad a testvéreivel való versengésbe, jól teszi, ha belekukkant a **Rosszcsont fivérek és önző nővérek** c. mulatságos könyvbe. Az **Isten a barátom** és **A gondoskodó gyerkőc** c. manó-könyvekből megtudod azt is, hogy Isten nem közönséges barát, és hogy apró jótettekkel hogyan járulhatsz hozzá, hogy a világ kedvesebb hely legyen.

Nem titok, hogy ezekbe a modern, bölcs könyvekbe a felnőttek is szívesen belelapoznak. S teszik ezt azért, hogy korotoknak megfelelően könnyebben tudjanak beszélgetni veletek a rossz dolgokról is, például a komiszkodásról, amely az erőszakos viselkedés egyik formája, a félelemről és más tabutémáról. Mindegyik kötetnek más a szerzője, ők egy-egy konkrét témát dolgoznak fel könnyed stílusban. A biztonságos, boldog világodat olykor megrengetheti súlyos betegség vagy baleset, halál vagy válás, erőszak vagy természeti csapás. Amikor elolvasod a **Ha rossz dolgok történnek** című könyvet és elgondolkozol rajta, eloszlik a félelmed, enyhül a bánatod, és lassacskán megtanulod, hogyan nézz szembe az élet legnagyobb változásaival és kihívásaival, és hogyan higgyed, hogy a rossz dolgok ellenére az élet szép.

A fölünyeskedés, a zaklatás, a másság jegyeit viselő gyerekek háborgatása veszélyes és elterjedt jelenség napjainkban. Talán te sem tudod, mit tegyél,

A Manó-sorozat 21 könyvét az alsós és felsős tanulókon kívül a gyerekekkel beszélgető óvónők és tanítók, tanárok és osztályfőnökök, hittant vagy polgári nevelést tanítók, szülők és nagyszülők használják

ha halaki megfélemlít. A **Húzz el innen, komisz!** könyvecskében kis manók magyarázzák el, mi a komiszkodás, és adnak javaslatot, hogyan előzheted meg vagy küzdheted le az erőszakot. Sőt megtudod azt is, hogyha ti, gyerekek összefogtok a felnőttekkel, együtt számúzhatitek közvetlen vagy tágabb környezetetekből a megfélemlítés, a zaklatás minden formáját.

A válás témájáról senki sem szívesen beszél. Jól tudja ezt az **Anya és apa válnak** című könyv írója, ezért különös figyelemmel segíti át gyerekeket ezen a kinos változáson.

Az egyik nagyszülő elvesztése gyakran az első találkozunk a bánattal. Beszélgetésre ösztönző kérdésekkel a **Ha meghal a nagyszülő** c. manó-könyv segít a helyes gyászban, hogy bánatosan is vigasztaló emlékeket találjunk, és pontot tegyünk a bánkodásra.

A szépen illusztrált két kötetet, az **Őszövséget** és **Az Újszövetséget** hetedikese és nyolcadikosok érdeklődve olvassák.

A Szent Grál néven ismert, legendás „szent edényről” számtalan csodás dolgot meséltek a régiek: őrzőinek táplálékot és hosszú életet ajándékoztak, de csak a legtisztább lelkű emberek kerülhettek a közelébe. Elsősorban a fiúk olvassák a Szent Grál megkeresésére induló lovagok legendáját **Kaposi Tamásnak a Történetek Szent Grálról és a Kerek Asztal lovagjairól** c. könyvében. Az izgalmas történet az ember belső vívódásait, Isten felé törekvését is érzékelteti, és az örök emberi értékek újrafelfedezésére ösztönöz.

Az említettekén kívül zületekkel sok más érdekes könyv között válogathattok. A kiadványokat postán és online is megrendelhetitek az Agapé kiadó www.agape.hu honlapján. Mindnyájatoknak jó olvasást, jó szórakozást kívánunk.

Bozsoki Valéria
Fotó: Bozsoki Valéria

Szabó Judit, Petri Erika és Gergely Barnabás

Dr. Harmath Károly ferences atya

A nevetés fertőző egészség

Elmondják az óbcei Samu Mihály iskola diákjai

A nevetés aktivizálja az immunrendszert, boldogsághormonokat szabadít föl, kalóriát éget el, lendületbe hozza a vérkeringést, csillapítja a fájdalmat, leépíti a stresszt, földolja a lelki feszültséget... – így tartja az orvosi szakma. Mások – állítólag Svájcban – ezt úgy fogalmazták meg, hogy a nevetés fertőző egészség.

Németországban nevetőklubokat alakítottak, ahol a vidámságot joggyakorlatok útján serkentik. A program a nevetőjoga megalapítója, **dr. Madan Kataria** elvein alapul. Ő már egy évtizede szervezi az indiai, bombayi Lokandawala parkban a nevetőtálatkozókat: a résztvevők reggelként humoros rendezvényeken találkoznak, hogy eddék a nevetőképességet.

Hogy ragályos a nevetés, ki ne tapasztalta volna, különösen akkor, ha órán történik, amikor tudvalevő, hogy nem ajánlatos csak úgy nevetgélgni?!

Az óbcei Samu Mihály iskolában arról beszélgettünk el **Józsa Zsuzsanna** magyar tanárnő tanítványaival, hogy érdemes lenne-e nevetőklubot alakítani, vagy felesleges, hisz a nebulók különben is jókedvűek? Beszélgetőtársaim az ötödikes **Barna Zsanett**, **Karácsonyi Antal**, a hatodikos **Rácz Réka**, **Noémi**, **Szedlár Mónika**, **Szabó Zsaklina** és a hetedikos **Szerda Adrián**.

– Nagyon is fertőző – mondja elsőként Mónika -, mert ha az osztályban összesügnak, s elkezdenek kacagni, mi azt sem tudjuk, min nevetnek, mégis nevetünk. Egyik alkalommal németórán csönd volt, egyszer csak megszólalt Balázs okostelefonja. Kibört a nevetés. Néha bigiórán, ha a tanár ír a táblára, csikorog a tábla, s valaki azt mondja, hogy júj! Ezen is lehet nevetni! Április elsején is sokat nevetünk, megréáljuk egymást. Valaki elkiáltja magát, hogy mi van ott a falon! Persze mindenki odané, s nincs semmi, de mi jót nevetünk.

Noémi is szeret nevetni, s néha az ő bemondásán is nevettek.

– Egyszer főciórán a kövekről tanultunk, s én a gránitkő helyett gránátot mondtam.

Nevetni jó – ez az egy biztos!

Ne is mondjam, kibört a nevetés. Egyszer meg a bigitanár öntözte a virágokat, s valaki megkérdezte, mi van benne. A tanár: te is kérsz? Ezen is jót neveltünk.

Antiék rajzórán zenét is szoktak hallgatni, ebből adódott, hogy végül is nevettek.

– Tegnap rajzórán Timmy Trumpet ausztrál zeneszerzőtől a Punyogit hallgatunk, s amikor valaki megkérdezte, hogy mit, én azt mondtam, hogy Csunyogit. Kibört a nevetés. Alsóban volt, hogy április elsején megréálunk egymást: Kioldódott a cipőfüződ, áprililili!... Persze, nem is volt igaz, de jókat lehetett ilyesmin is nevetni.

Adrián szerint elég rossz osztály hírében álltak, s megtörtént, ha új tanár jött, őt sem kímélték.

– Kezdetben a tanár nem tudta még a nevünket, s a napló szerint szólított ben-

nünket, hogy ismerkedjünk. Amikor valakit föl szólított, mindannyian fölnyújtottuk a kezünket. Volt nevetés meg nevetés.

Zsaklináék is a huncutságokon nevettek jókat.

– Megtörtént, hogy órán az egyik osztálytársunk, Sóregi bemászott a pad alá, s ott mászkált, s meg-megfogta a lábunkat. Nagyon mulatságos volt, sokat neveltünk, terjedt a nevetés, mint a tűz... Végül is a tanár rászólt, hogy bújjon ki... De még akkor is neveltünk...

Zsanett is a bigiórán történetekre emlékezik vissza, mikor jót nevettek.

– Az úgy volt, hogy valaki megkérdezte a tanárnőt, hogy a tyúk volt előbb, vagy a tojás? Persze, nem is volt köze a tananyaghoz, s a tanárnő azt mondta, hogy milyen kérdés ez? Persze, mi azon derültünk, hogy merte ezt megkérdezni. Különben szeretem a humoros adásokat nézni a tévében, s jókat szoktam derülni a magyar RTL 2-n a Showder Klub Dumasínház adásait nézve, hallgatva.

Nevetni jó, nevetni egészség, hát nevesünk minél többet!

William Fry, a Stanford Egyetem professzora 30 évig tanulmányozta a nevetést. Szerinte a gyerekek 6 éves korig naponta 300-szor nevetnek, a legvidámabb felnőttek viszont alig több, mint 100-szor mosolyodnak el ugyanennyi idő alatt.

HETI INTERJÚNK

Anita, a sakkbajnok

Nagy Anita híres sakkozó diák az iskolánkban. Anita a magyarcsernyei Petőfi Sándor iskola 6. osztályos tanulója, néhány kérdést tettünk fel neki.

Mi keltette fel az érdeklődésedet a sakk iránt?

– A sakkról mint sportról sokat hallottam. Legtöbbször azt mondták, hogy jó fejtező, sok türelem kell hozzá, és azt, hogy nem könnyű. Kíváncsi lettem, hogy tényleg ilyen furcsa és nehéz-e a sakk. Amikor elkezdtem sakkcsoporthoz járni, akkor rájöttem, nem is nehéz ez a sport, inkább könnyű.

Hol volt eddigi legjobb meccsed?

– Palicson, a nemzetközi versenyen és Nišben, a köztársasági versenyen. A nemzetközi versenyen második lettem. A köztársasági versenyen szintén második helyezést értem el.

Mennyi serleged van?

– Négy serlegem van. Kettő a Jó Pajtás sakkturnáról, egy a törökbecsei sakkversenyéről és egy a palicsi versenyéről. Ezenkívül több első helyezést is értem el, ahol okleveleket kaptam.

Milyen helyeken jártál?

– Sok helyen sakkoztam. Jártam Szerbcsernyén, Kisoroszon, Nagyikindán, Aleksandro-

vón, Aradácon, Tóbán, Újvidéken, Tiszaszentmiklóson, Palicson, Szabadkán, Törökbecsén, Nišben, Belgrádban, Zentán, Nagybecskerekben, Versecen, Muzslyán és Szegeden.

Milyen sűrűn gyakorolsz?

– Egy héten három órát szoktam edzeni, ami eléggé kevésnek számít. Az edzések alatt csak meccseket játszunk, de mást nem nagyon tanulok sajnos, ettől függetlenül még eredményes vagyok.

Milyen elképzeléseid vannak a sakkal kapcsolatban?

– Továbbra is folytatni akarom a sakkozást. Néhány év múlva a mesterjelölt szintet akarom elérni, de addig is sok kitérőre lesz szükségem. Remélem, sikerülni fog. Szeretném, hogy más is ezt a sportot válassza, mert ezzel fejleszti koncentrációjukat, valamint megtanulhatnak jó stratégiát felállítani.

Anitára nagyon büszkék vagyunk, sokunk példaképe lehetne, mert nemcsak jó sportoló, hanem kitűnő tanuló és más tantárgyból is szépen teljesít a versenyeken.

Biacsi Árpád, 6. osztály és Bálint Ivóna, 8. osztály, Petőfi Sándor iskola, Magyarcsernye

ÍRORSZÁGBÓL SZERETETTEL

Smaragdsziget és a keleti fenevad

Írja: Herédi Károly

Mint ha az örök ifjúság forrása táplálná a növényeket Írországból. Itt ugyanis, kérem szépen, mindig zöld a fű: nap nem égeti, gyomok nem nyomják el. A pázsit uralja ezt a vidéket. De nem egyedül a fűtől zöld a zöld sziget, hiszen az itt élők is hozzáadják a magukét ehhez, azzal, hogy rengeteg örökzöld fát, bokrot és – ami számomra a legmegdöbbentőbb

volt – pálmafát ültetnek (azért ezt szokni kellett).

Ami viszont az időjárást illeti: minden sztereotípiát hazugság!

1. Folyton esik. Cáfolva: tényleg bármikor elerjedhet, de ugyanakkor bármikor kisüthet a nap is. Nagyon ritkák a valódi esős napok, és heves esőzéseket sem sokszor tapasztaltam. Inkább olyan ez, mint egy gyorsan változó időjárás-

kaleidoszkóp: egy nap leforgása alatt bemutatkozik akár 3 évszak is egy-egy felvonás erejéig. Utóbbinak van egy nagyon kedves és látványos hozadéka, ugyanis gyakori a szivárvány, amely az ország egyik jelképe is egyben.

2. Nincs tél. Cáfolva: A kelet szörnye (beast from the east) bizony meghódította az országot, hóval, jéggel, fagyokkal, viharos

széllel. Ki is került a zárva felirat néhány napra az egész szigetre.

3. Hideg van. No, jó, ez igaz. Igaz, a tél enyhébb, mint amit otthon megszoktunk, de a nyár sem annyira forró, mint nálunk. Ráadásul Dublinban folyton fúj a szél. Ez a huzatoság viszont nem feltétlenül rossz, hiszen kedvez bizonyos sportok üzésének, például a kajakozásnak. És ahol sárkány, a fiatalok forrása, szivárvány és örökös smaragd ragyogás van, ott még más ezer csodát találhatsz. De ezekről majd legközelebb mesélek...

FELHÍVÁS

XXIV. Kálmány Lajos Népmesemondó Verseny

Kálmány Lajos, vidékünk első néprajzkutatója, a modern magyar folklórtudomány egyik megalapozója tiszteletére, valamint a száz éve született népmesekutató Banó István (1918–1986) emlékére a Zentai Önkormányzat és a zentai Városi Könyvtár huszonnegyedik alkalommal rendezi meg a Kálmány Lajos Népmesemondó Versenyt. Az elődöntőket április utolsó hetében öt körzetben: Bánátban (Muzslya), Nyugat-Bácskában (Bácskertes), Közép-Bácskában (Temerin), Észak-Bácskában (Hajdújárás) és a Tisza mentén (Zenta), a döntőt pedig **2018. május 26-án délelőtt 9 órai kezdettel a Zentai Alkotóházban** szervezik meg. A jelentkezők korhatár nélkül a következő három kategóriában versenyezhetnek:

1. Előadóművészi kategória: egy népmese előadása. A versenyszám műsorideje legfeljebb 5 perc lehet. Korcsoportok:

- óvodás korosztály,
- 7–10 éves korosztály (kiskolások),
- 11–14 éves korosztály (felsős diákok),
- 15–18 éves korosztály (középiskolások),
- a felnőttek korosztálya.

2. Néprajzi (népmesegyűjtő) kategória: Mátyás királlyá választásának 560. évfordulója alkalmából egy napjainkban hallott Mátyás király-mese

a) vagy hangszalagra való rögzítése, lejegyzése és a versenyen való elmondása,

b) vagy lejegyzése és a versenyen való elmondása.

Ebben a kategóriában műsoridő-korlátozás nincs.

A Mátyás király személyéhez kapcsolódó mesék leginkább a novellamesék csoportjába tartoznak. Hőseik a tündérmeséktől eltérően nem a mesei csoda segítségével érik el céljukat, őket okosságuk, szerencsájük, érzelmeik, vagy a sors irányítja. A novellamesék (ATU 850–999) az európai mesekincsben a reneszánsz idején terjedtek el.

A Mátyás királyhoz kapcsolódó epikus hagyományt érintő összefoglaló jellegű magyar munkákban gyakran hangoztatják a Mátyás-történetek fontos szerepét a vajdasági magyarok folklórtudásában.

3. Képzőművészeti kategória: az *Ilonka Pilonka* és *A kígyóvölgy* című mesék illusztrálása bármely képzőművészeti technika alkalmazásával. Az ajánlott mesék forrása:

1. Ilonka Pilonka (Molnár G. Károly meséje, Zenta)

Banó István: *Ilonka Pilonka*. Kalangya, XII. évfolyam (1943. március 15) 3. szám

http://adattar.vmmi.org/?ShowObject=folyoirat_oldal&id=3282&page=11

2. A kígyóvölgy (Molnár G. Károly meséje, Zenta)

Banó István: *A kígyóvölgy*. Kalangya, XII. évfolyam (1943. április 15) 4. szám

http://adattar.vmmi.org/?ShowObject=folyoirat_oldal&id=3419&page=12

A verseny tehát két részből áll: **körzeti elődöntőkből és döntőből.** Az előadóművészi kategóriában a versenyzők a magyar népmesekincsből választhatnak tetszés szerint egy népmesét. A néprajzi kategória versenyzői a nagyszüleitől, szüleitől vagy más ismerősüktől hallott novellamesét: a) vagy hangszalagon rögzítve és lejegyezve a gyűjtésre vonatkozó adatok feltüntetésével elküldik a lenti címre, és ezzel a gyűjtéssel pályáznak a versenyen, b) vagy előadják gyűjtésüket a versenyen.

Jelentkezni az alábbi címre lehet: Thurzó Lajos Művelődési-Oktatási Központ, 24400 Zenta, Posta utca 18. Bővebb felvilágosítás **Juhász Lassú Kornélia** könyvtárostól a 063/8-629-568-as vagy a (024) 811-266-os telefonszámon kapható. A jelentkezési lapon kérjük feltüntetni:

1. a versenyző teljes nevét,
 2. születési évét és korcsoportját,
 3. levélcímét, telefonszámát és villámposta (e-mail) címét
 4. a versenykategóriát,
 5. az elmondásra kerülő népmese címét és
 6. a felkészítő személy nevét, villámposta címét és telefonszámát.
- A képzőművészeti pályázatra érkező munkákkal együtt ugyan csak kérjük a versenyző teljes nevét, születési évét, levélcímét, telefonszámát, villámposta címét és felkészítőjének nevét, elérhetőségeit is mellékelni.
- Jelentkezési határidő: **2018. április 14.**

Új tető a hajdújárasi Petőfi Sándor iskola épületén

Nagy projektum volt, a beruházás értéke mintegy 2,5 millió dinárt tett ki, de sikerült megújítani a hajdújárasi Petőfi Sándor iskola tetőzetét. Most a királyhalmi iskolaépület tetőszerkezetének felújításán van a sor, ugyanis a királyhalmi iskola a hajdújárásához tartozik – nyilatkozta **Szűcs Anna**, a hajdújárasi Petőfi Sándor Általános Iskola igazgatónője nemrégiben, amikor ünnepélyesen is átadták az új tetőszerkezetet.

Az iskolának kihelyezett tagozatai vannak Noszán és Ki-

rályhalmán, ahol összesen 270 diák tanul magyar nyelven.

Ebből az alkalmából Nyilas Mihály tartományi oktatásügyi titkár is ellátogatott Hajdújárásra, ahol beszélt a Közelebb az iskolapadokhoz program céljairól is.

– Titkárságunk azt a célt tűzte ki, hogy az idei év során meglátogassuk az összes iskolát és oktatási intézményt a tartomány területén. Több mint 550 intézményt fogunk meglátogatni, ami nagy munka, minden héten többet járjuk a terepet – mondta a titkár, hozzátéve, hogy a tartományi forrásoknak köszönhetően a következő pár évben mindenhol, ahol erre szükség van, felújítják az oktatási intézmények épületét. (sorsi)

Kispályás foci Szabadkán

A palicsi Miroslav Antić iskola focicsapata március 19-én részt vett a szabadkai Széchenyi István Általános Iskolában megrendezett kispályás fociversenyen. Az első játszmban 9:2-re veszítettünk a házigazda ellen, a második fordulóban jobbak voltunk a Kizúr István Általános Iskolánál, 10:1-re győztünk – írják a tudósítók.

A palicsi iskola csapata: Radulović Teodor, Kovačević Nikola, Trukl Benjamin, Radmilović Filip, Batori Denis, Gavrilović Sreten, Farkas Márk, Dušanić Predrag és Novković Filip.

Zlatko Evetović

Iskolanapot ünnepeltünk

Március 15-én ünnepeltük az iskolanapot. Pécs Blanka magyar-tanárnök vezetésével a királyhalmi hetedik osztály alkalmi műsorral készült, melyben felléptek az iskola énekkara, a néptáncosok, a szavalók és a vegyes kórus.

A műsor fő témája az 1848–49-es magyar forradalom és szabadságharc volt. Iskolánk névadója Petőfi Sándor, ezért az ő forradalmi verseiből adtunk elő néhányat tanárainknak, diáktársainknak és a meghívott vendégeknek. Az előadás végén Szűcs Anna igazgatónő dicséretben részesítette a versenyeken eredményt elérő tanulókat és felkészítő tanáraikat. Örömet fejezte ki, hogy kis közösségként is sikeresen helyállunk a megmérettetéseken.

A hetedikesek tananyagában szerepel a '48-as szabadságharc, ezért Rövid Jenő történelemtanár irányításával pannókat készítettünk, melyek a művelődési otthon díszítéséül szolgáltak.

Nagygyörgy Zsóka, 7. osztály, Petőfi Sándor iskola, Királyhalom

A szabadságharc
képekben,
kivonatolva

Szűcs Anna igazgatónő
köszöntötte az
egybegyűlteket

A hetedikesek az énekkarral

„A márciusi ifjak egyike én valék”

Az óbecsei petőfisek megemlékezése az 1848/49-es szabadságharcról

Szerte a nagyvilágban, ahol csak élnek magyarok, minden év március 15-én megemlékeznek az 1848/49-es magyar forradalomról és szabadságharcról. A jeles történelmi esemény 170. évfordulójára emlékeztek Óbecsén is, a Petőfi Sándor iskolában. Az ünnepségre március 15-én a szépen földíszített díszteremben került sor, a diákok csinosan, fehér ingben, blúzban szerepeltek. Az énekkar elénekelt a Himnuszt, majd a tanulók a márciusi ifjak, Vasvári Pál, Jókai Mór, Petőfi Sándor, Irinyi József, Irányi Dániel, Harmathy Dániel... szerepét felelevenítve eljátszották a 170 évvel ezelőtti történeteket. Hallhattuk a Mit kíván a magyar nemzet? címmel megfogalmazott tizenkét pontot...Majd elhangzott a Nemzeti dal, az Egy gondolat bánt engemet... Közben forradalmi dalok is felcsendültek, a Kossuth Lajos azt üzenté..., a Föl, föl vitézek a csatára. A műsor után megkoszorúzták az iskola előtt álló Petőfi-szobrot, majd Lázár Lea elszavalta Vörösmarty Mihály Szózatát.

Idén is méltóképpen ünnepeltek a petőfisek Bartha Áron történelemtanárnak, Kollár Boglárka zenetanárnőnek, valamint Magyar Klementina és Szűcs Budai Engelbert magyartanároknak köszönhetően. A díszlet Vajda Emese tanárnő munkáját dicséri.

Koncz Erzsébet

Az énekkar

Koszorúzás – Berkes Emma, Szemendri Tamás, Varnyú Emese,
szaval: Lázár Lea

Az én birodalmam: az udvar

Az udvar az a hely, ahol legboldogabbnak érzem magam.

Minden nap sokat tartózkodok az udvaron. Főleg akkor, amikor nyár van. Akkor szoktam kimenni, ha mérges, szomorú vagy nagyon vidám vagyok valami miatt. A zöld udvar a barnán emelkedő fatörzsekkel, a szürke góréval és a diófával, valamint a sárga téglarakásokkal megnyugtatóan engem. Ilyenkor azt érzem, hogy szabad vagyok. Megszabadulok minden gondtól és az iskola terheitől. Amikor kimegyek, elfelejtek mindent. Nyaranta a nagy diófán szoktam ülni, onnan nézem, mi történik az udvaron, ha pedig rostélyozunk, minden apró parázsdarabot eloltok, hogy meg ne gyulladjon az udvaron a fű és egyéb. Nagyon rosszul esne, ha a szép zöldellő birodalmam egy szempillantás alatt csupasz pusztasággá válna. Én ugyanis szeretem nyáron az árnyékot adó diófát, a sok meggyfát és a rozoga fészert is.

Nekem ez a hely jelenti a szabadságot, semmi pénz nem ér fel vele.

Német Dominik, 6. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

A sós leves

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, élt egy gazdag király, Ákos.

Sok alattvalója volt, szolgálói, tanácsadói. Jobbkeze Árpí, balkeze Csánád. Legokosabb tanácsadói Sebe és Arni. Volt udvari bolondja is, hisz milyen királyság az, ahol nincs legalább egy bolond? Ő volt Dani. Zsolti, a kertész, aki mindennap friss virágot vágott a vázába, rendezte a bokrokat, fákat, messze földön híres volt a tudásáról. A kincseskamra – Attila kincstárnoknak köszönhetően – dagadt az aranytól, gyémánttól, drágakövektől. A királysághoz tartozott egy farm is, ahol a sok állatért Szabi volt a felelős. Amikor a király nagy lakomát csapott, Judit, a főszakács készítette a finomságokat. Egészen addig, míg egy napon el nem szóta a levest. A király őrlőngött, még jobb- és balkeze sem merte megkóstolni a levest. A tanácsadók futottak, amerre láttak. Csak az udvari bolondnak ízlett az étel, aki olyan bukfenceket produkált ebéd után, mint még soha. Ezt látva a kertész is csatlakozott hozzá. Legjobban mégis a farmon élő malacok jártak. Szabi az összes levest kiöntötte nekik. Judit az eset után megfogadta, hogy semmit sem süt vagy főz, amibe só kell. Így ezután csak tortákat készített.

Még most is a krémet cukrozza, ha véletlenül el nem szóta...

Mészáros Ákos, 5. osztály, Szervó Mihály iskola, Padé

Levél

Kedves nagyi és nagytati!

Már öt napja a tengeren vagyok, és nagyon hiányoztok! A cicák hogy vannak?

Eddig magam voltam, és unom már a fürdést, a bűvárkodást és a napozást. Éppen egy új család érkezett a szomszédos lakásba, és végre lett egy új barátnőm. Ő svéd, a neve Antónia, tíz éves. Nem nagyon értettük egymást, habár mindketten angolul tanulunk az iskolában. Kéz- és láb- mutogatunk, és rájöttünk arra, hogy mindketten szeretjük a tornát, a cigánykereket, a szaltót és a medencébe való műugrást. Megbeszéltük, hogy holnap reggeli után megtartjuk az első edzést. Unalmamban beleolvastam a könyvbe, amit töletek kaptam, de úgy gondolom, hogy a lubickolás, a rákfogás és a kagylógyűjtés Antóniával most sokkal érdekesebb, mint a könyv! Ő nagyon kedves barátnőnek tűnik, alig várom a reggelt, hogy találkozunk.

Nagyikám, most itt igen késő van. Sokat gondolok rátok és a cicákra. Pusziakat benneteket!

Tengerpart, 2017 nyara

Unokátok, Annamária

Szántó Annamária, 5. osztály, József Attila iskola, Újvidék

aZENergia

Kicsi voltál te még, nem is emlékszel rá, mackót szorítva hallgattad édesanyád hangját, másnap reggel, mesés álmok után sírással kelted altatód megszólaltatóját.

nemsokára megannyi gyerek között találd magad egy dalt kántálva, aminek meg is marad dallama szünetben a hintán is ez jár a fejedben vasárnap ezt éneklek szeretteidnek

szép a táj, gyönyörű, s csak a te füledbe szűrődik be a zene ahogyan sárga pollen szóródik bibére, mely oly kecses, és neked mozog rá fejed, dobban rá a lábad „ugye, ilyen zene is szól majd a bálban”

és egy gyertyafényes éjszaka a tömeg könnyezve bámul, te és ő táncoltok a csicsás teremben, és te is csak ámulsz, idáig eljutottál – a hegedű szép szava csalja szemedbe a valaha volt legboldogabb könnyed

egy derűs reggel sírás ébreszt majd téged is bárányod ébredt, azaz felkelsz te is az átaludt éjszaka köszönhető a dalnak, ami még óvodában rajtad maradt majd észreveszed magad a tömegben, könnyes szemmel bárányod táncol épp, hű szerelmével, meghallod ugyanazt a muzikaszót, amire annak idején te táncoltál és egy újabb örömkönyt veszel észre saját arcodon és bárányodén

de ma nem szól a zene, azt mondják, illetlen, hisz ha szólna, akkor se hallanád, mivel te már nem bírod, nincs rá esély, hogy felkelj és újra táncra perdülj, akárcsak akkor este, amikor életed élted, amikor még zene szólt.

Kozma Szabolcs, 8. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Leírás tárgyakról

Az én kedvenc játékom a szánkóm.

A szánkómat az ismerősömtől kaptam. Műanyagból készült, hosszúkás és lapos. Kék a színe. A szánkót szánkózásra használok.

Azért ez a kedvencem, mert vele még a hideget is élvezhetem.

Erdélyi Pataki Lára, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

Az én csizmám műanyagból készült. Lila színű. Hosszú szára van. A sarka vastag. 39-es a mérete. Cipzárral záródik. A talpa is műanyagból készült.

A különlegessége: annak ellenére, hogy belől szőrmés, néha akkor is fáznak az ujjaim!

Ivankov Lilla, 4. osztály, J. J. Zmaj iskola, Szabadka

A három kívánság (meseillusztráció)
Huzsvár Áron,
2. osztály,
J. J. Zmaj iskola,
Magyarkanizsa

A fiú és a lány

A lány látszólag a szobájában ülve tanul szorgalmasan. Legalábbis egy kíváncsian benéző szülő, illetve idegen csak ezt látná. Ám azt senki nem tudja, hogy valójában a lány fél órája csak üresen bámulja az előtte fekvő papírlapot, gondolatai meg egészen máshol száguldoznak. Hogy pontosítsunk, az osztály új tanulója, az egy hete érkezett fiún.

A lány igazán jó és tisztességes tanuló, mindig készül az órákra, ellenőrzőkre, nem foghatjuk rá, hogy nem akarja megtanulni az anyagot, de most a számtanpéldák összeolvadnak egymással, amint pásztázza őket a szemével, el is felejtődnek, mintha sose lettek volna. De hát hogyan is tudna koncentrálni, hogyha olyan szépség jár a fejében? Az a megigézően smaragdzöld szempár, illetve a barna, rakoncátlanul a fiú szemébe hulló hajtincsek sokkal érdekesebbek egy-két matekpéldánál. Igen, a lány fülig szerelmes. A fiúnak nemcsak a kinézete mondhatni tökéletesnek, hanem a személyisége is elragadó. Humoros, egyben illemtudó, a lányokkal mindig kedvesen viselkedik. De persze ez az egész szimpla rajongás, plátói szerelem. Hisz őt, a szürke kisbárányt soha nem venné észre egy ehhez a fiúhoz hasonló, ragyogó egyéniség. Hisz a lány az iskolában mindig hallgatólag, visszahúzódozó, hogyan venné őt észre bárki is?

Gondolatmenetéből anyja hangja zökkenti ki. Megkéri, hogy menjen el bevásárolni. Vonakodva bár, de a lány felkászálódik ültéből, és családostan konstatálja, hogy a félórás tanulás alatt egy számjegyet se jegyzett meg. Nem számít, majd ha hazaért, újra próbálkozik. Ahogy felhúzza a cipőjét és felragad egy szatyrot, már kint is van. Felpattan a biciklijére, a zárját hirtelenjében nem találja sehol, lehet, bent van, vagy csupán elkallódott a kinti kacsatok között. Mindegy, erre az egy alkalomra elindulhat nélküle. Ahogy megérkezik a boltba, egy-kettőre beszerzi a kívánt dolgokat, a kasszájánál is gyorsan sorra kerül, és észre sem veszi, már kint is van. És ekkor megrendülve látja, hogy a biciklijének hült helye.

Ezt a pechet! Egyszer nem hozza magával a biciklizárat, és rögtön valaki ellopja azt a csotrogányt. Most aztán gyalogolhat fél órát! Nagyon dühös magára és arra az ismeretlen, arcátlan személyre is, akinek volt képe csak úgy ellopni az ő tulajdonát. Nagy fortyogásában észre sem veszi, hogy mögötte egy csapat gyerek gördeszakázik. Egy óvatlan pillanatban egyszerre valaki fellöki hátulról, ő meg előreiesik, a frissen vásárolt élelmiszerek szerzetét gurulnak az utcán, a lánynak felhorzsolódik a könyöke, a pimasz kisfiúk meg csak röhögve továbbszáguldoznak, a következő sarkon már el is tűnnek. Felül, de a földről már nincs ereje felkászálódni. Hirtelen sírni támad kedve, annyira reményvesztett és szerencsétlen.

Ekkor lépéseket hall meg a háta mögül, és magában reménykedik, hogy az illető gyorsan, lehetőleg a megbámulása nélkül halad el mellette.

Ám a várt alak nem siet el mellette. Hallja, hogy megáll mögötte, és ahogy megszólal, a lánynak talán a szívverése is leáll.

– De bunkók voltak ezek a gyerekek, Anna, ugye? Megütötted magad?

A lány megütközve hátranéz, és fölé magasodva meglátja Márkot, az új fiút, akiről egész nap álmodozott.

Még mindig a porban ülve, szipogva, megszeppenten bámul rá a fiúra. *Ekkora szerencsétlenséget, hogy neki is pont most kellett belém futnia! És amúgy is: tudta a nevemet! Vajon honnan emlékezik rám?* A fiú fölsegíti a földről, buzgón nézegeti a lány horzsolását, kérdezőgeti, hogy nem ütötte-e meg magát valahol, nem fáj-e neki valamije. Ő még mindig némán áll, fejrázással közli, hogy nincs semmi baja. Csak riadtan bámulja a fiút, mintha csak rémet látna. Minden erőfeszítése árán, de össze tudja annyira szedni magát, hogy végre normális ábrázatot öltön, és a hangja is visszatér:

– Köszönöm, hogy segítettél. Amúgy honnan emlékeztél a nevemre? Hisz az előző osztályfőnökin még azt mondtad, nem jegyezted meg meg mindenki nevét.

– Az igaz, de a tiédet igen – a fiú édes mosolya mintha kitöltötte volna a lány szívét, hirtelen minden jobbnak tűnt, még a történetekre is nyugodtabban gondolt.

– De... de hát honnan? – Nem értette, hogyan tűnhetett volna ki pont ő a többiek közül, hogy mit látott meg benne a fiú, hogy fel tudta idézni a nevét.

Nagy meglepetésére Márk elpirul, és értetlenül kezd el motyogni valamit. A látvány és a tudat, hogy ezt a tökéletes fiút is ki lehet zökkenteni nyugalomból, végül arra kényszeríti, hogy felkuncogjon. Ezután a fiú segít neki összeszedni a szerteszt gurult dolgokat, közben pedig kedélyesen elbeszélgetnek. Kiderül, hogy sok közös témájuk is akad, és már nem vibrál a levegő a feszült csöndben, helyette felszabadultan nevetnek együtt. Miután befejezik a szedelőzködést, a fiú lelkesen felajánlja, hogy hazakíséri a lányt. Ő természetesen belemegy, magában ujjongva ünnepel, pedig még azt sem dolgozta fel teljesen, hogy ilyen könnyen el tud vele beszélgetni. A hasában verdeső pillangók szertefoszlottak, vállá elernyed a láthatatlan kétélyek súlyának eltűnése után.

Az egész utat végigfecssegi, sokat nevetnek, és még az ellopott bicikli keserű hiánya is kevésbé tűnik zavarónak. Amikor elérnek a lány családjának kapuja elé, családostan érzékelik, hogy most el kell válniuk egymástól. A fiú búcsúzóul felajánlja, hogy esetleg máskor is találkozhatnak, és meg is beszélnek egy következő időpontot. Sugárzó boldogsággal válnak el, és gondolataik egymás körül és az elkövetkezendő találkozásokon járnak.

Matolcsi Natália, 8. osztály, Id. Kovács Gyula iskola, Bácskossuthfalva

Hazudok

A törökök már elfoglalták az egész Balkán-félszigetet, és úgy szaporították birodalmukat, hogy már csak Eger maradt szabad!

Dobó István a várvédő Gergővel, vagyis Bornemissza Gergellyel küldetett nekem levelet.

A levélben ez állt:

„Kedves ifjú honfitársam!

Mivel már egész Magyarország elbukott, és csak Eger maradt, az lenne a kérésem, hogy gyere fel adni egy kis erőt! Jobb nekem ezer oroszlán, mint több ezer nyúl, és tudom, hogy te oroszlán vagy!”

Így elindultam Eger felé. 1552. IX. 1-jén ott is voltam, mire megérkezett a török. Jumurdzsák csak a talizmánját kereste. A török több felől próbálta ostromolni a várat. A Sándor-bástya felől, ami a Dobó térre néz és a Varkoch-kapu felől is. Az asszonyok üst számra főzték a paprikást, forralták a vizet, és olvasztották az ólmot, amiket a török forrásására használtak. Az íjvesszők úgy röpdöstek, akárcsak a madarak. Gergő találmánya a puska-poros hordó és a tűzkerék volt, amit részben együtt találtunk ki. A csata tizenhét napon át tartott. Végül mi győztünk.

Később, több mint negyven év múlva sajnos mégis elfoglalták Eger várát.

Más várvédéshez is szívesen megyek.

Kocsi Zoltán Márk, 6. osztály, József Attila iskola, Újvidék

Környezet-szennyezés
Kárai Renáta,
4. osztály,
J. J. Zmaj iskola,
Szabadka

Mi, Petőfisek

Riport iskolánk igazgatójával, Balog Virág Zsolttal

Tisztelt igazgató úr, köszönjük, hogy szerkesztőségünk rendelkezésére állt és válaszolni fog pár kérdésünkre. Hallottuk, láttuk, hogy az elmúlt héten, február 14-én iskolánkban járt a külső értékelő bizottság.

– Kérjük önt, hogy mondjon erről pár mondatot. Ön hogyan élte meg a látogatást? Miket vizsgáltak az ellenőrök? És milyen osztályzatot kaptunk?

– Ez az egész elég gyorsan játszódott le, mert a bizottságot tavaszra vártuk. Rengeteget aggódtam, amit a bizottság tagjai észre is vettek rajtam, de ezt is pozitívan vették, hiszen így látták, hogy komolyan veszem a dolgot. Az iskola dolgozói: a tanárok, a takarítónők, a mesterek, mind hozzájárultak ahhoz, hogy az iskolát kicsinosítsuk, rendbehozzuk, és persze a diákok is mindent megtettek. Attól függetlenül, hogy a bizottság csak egy napot volt itt, nagyon jól átlátták az iskolában folyó munkát. Az iskolánk hármast kapott, ami egy jó osztályzat. Szerintem jó, hogy külső szemlélők jöttek, mert ők sokkal jobban átlátják a dolgokat, mint akik belülről látják őket. Próbáltunk jó hangulatot teremteni. Az ellenőrök nagyon átható munkát végeztek. Külön beszélgettek a diákokkal, a tanárokkal, a szülőkkel és a többi dolgozóval is. A hármast osztályzat számunkra egy motiváció. Nagyon dicsérték azt, hogy az iskolánkban rengeteg szakkör van, és ez nagyon jólesett.

– Immár két éve vezeti iskolánkat. Visszatekintve milyen eredményeket emelne ki?

– Leginkább a mostani hármastunkat emelném ki, ez arra motivál minket, hogy jobbak legyünk.

– És a jövőbe tekintve milyen tervei vannak, amiket szeretne megvalósítani?

– Vannak terveim, amiket még azelőtt meg szeretnék valósítani, mielőtt lejár a mandátumom. Például számomra nagyon fontos, hogy az iskola sokáig fennmaradjon, hiszen a Petőfi iskola úgymond az alsóváros szíve. Ki szeretném betonoztatni az udvart, a vécéket felújítani, a tantermekbe bevinni az elektronikus felszereléseket. És az is jó lenne, ha a gyerekek az iskolában biztonságban lennének.

– Ön szerint milyen érzés Petőfiseknek lenni?

– Nagyon jó érzés, mert a Petőfi iskolának van hangulata, hagyomány-örző, családi. Együtt ünnepeljük az ünnepeket. Érdekes egy iskola ez a Petőfi.

– Büszke ön arra, hogy a mi iskolánk igazgatója?

– Nagyon büszke vagyok. Lehet, hogy az iskola csak véletlenül kapta a Petőfi nevet, de én úgy érzem, hogy felnőtt a nevéhez.

Angeli Nikolett és Varnyú Sára, 8. osztály, Petőfi Sándor iskola, Óbecse

A legjobb barátom

Az én legjobb barátomat Lajosnak hívják. Elsőben ismerkedtünk meg és én nagyon szerencsés vagyok.

Szőke és rövid hajú, ez nagyon jól áll neki. Magas és közepes testalkatú. Szeret sportosan öltözködni. Imád kerékpározni. Karate edzésre jár. Az iskolában mindennap találkozunk és máshol is szoktunk. Nagyon segítőkész, ezt szeretem benne. Általában vidám, de ha nem, akkor próbálom felvidítani. Néha összeveszünk, mert valamiben nem értünk egyet, de aztán gyorsan kibékülünk. Szereti az állatokat, így van nekik három kutyájuk. Lalinak van egy öccse. Vannak titkaink, amit csak ő és én tudunk. Szokott néha rendetlen és eleven is lenni, ennek ellenére a legjobb barátom marad.

Remélem, ez sokáig így lesz és örök barátok leszünk.

Mernyák Viktor, 4. osztály, Nikola Tesla iskola, Topolya

A pénz nem boldogít

A pénz nem boldogít. Sokszor halljuk ezt a szót. Ha valaki ezt mondja nekünk, egyből tudjuk, mit akar vele kifejezni, viszont amikor először hallottuk, még nem így gondolkodtunk a pénzről.

A pénz használata mindannyiunk számára egy természetes dolog, de vajon ez mindig így volt? Nos, nem. Az első fejlett civilizációk előtt még nem ismerték ezt a fogalmat. A kereskedelem egyik egyszerűbb módját használták. Cserével folytatták a kereskedelmet. Ez egyszerűnek hangzik, de korántsem volt az. Gondoljunk csak bele: nem volt ilyen sok árusítható dolog, mint most. Kevés dolog volt, de nagyobbak voltak az érték-különbségek. Egy mamut vagy egy tigrisfogért rengeteg lándzsát és íjat lehetett kérni. Sokaknak ez nem tetszett, így változtatni szerettek volna ezen. Először különböző drágakódarabokkal és fémeccdarabokkal kereskedtek, ahonnan hosszú út vezetett a pénzverésig. Az ókori Egyiptom és a Római Birodalom már elég fejlett volt ahhoz, hogy pénzzel kereskedjenek a lakosaik. Viszont voltak nagyon értékes épületek, amiket elég nehéz volt fémpénzzel kifizetni. A pénz egy egyszerűbb változatának az ötlete merült fel bennük. Megkezdtek a papírpénz használatát. Ez igen lassan terjedt el az emberek között, mivel a fémmel ellentétben nem volt fizikai értéke. Mikor elfogadták, beszüntették a fémpénz alkalmazását. Később rájöttek: a két típusú pénzt együttesen lehetne használni. Megszületett a modern kereskedelem. Manapság máshogy alakulnak a dolgok, mint régen. Manapság vannak gazdagok és szegények. Régen volt egy középosztály, amelynek volt pénze, mégsem volt gazdag. A mai társadalomból hiányzik ez a réteg, mivel sok országban nagy az elszegényedés. Ma az a helyzet, hogy a világ 75 leggazdagabb emberének annyi pénze van, mint a 3 milliárd legszegényebbnek.

A pénz nem boldogít, de a gazdag emberek általában elégedettek.

Csikós Gergely, 7. osztály, Hunyadi János iskola, Csantavér

Mit ér az élet barátság nélkül?

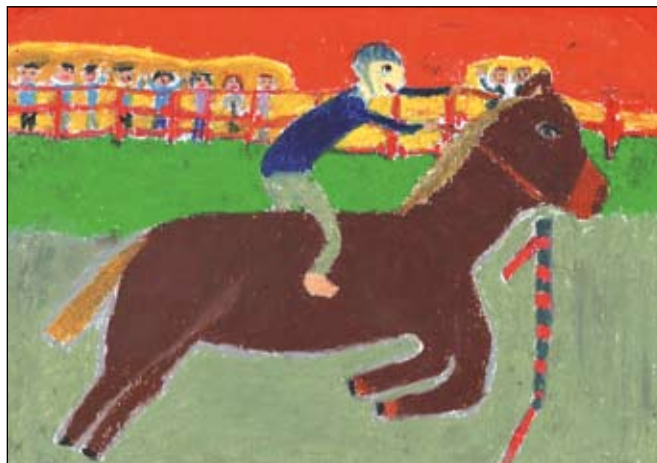
Az élet semmit sem ér barátok nélkül. Ha nem lennének, akkor a világ egy sötét cella lenne, aminek se ablaka, se ajtaja nincsen.

Egyszer sátoroztunk, Gréta, Zalán, Előd és én. Viharos időt fogtunk ki. Éjszaka hirtelen minden elől nélkül lecsapott a vihar. Előd beszaladt Zalán sátrába, ahol egyébként Zalán és én aludtunk. Mivel kicsi volt a sátor, én már nem fértem be. Kinnragadtam. Elvesztettem, kirekesztetnek éreztem magam. Behúzódtam a csúszda alá, hogy ne ázzak meg annyira.

Amikor még hevesebbre fordult az idő, Gréta, aki egyedül maradt a sátorban, mert Előd bátyja a mi sátrunkba bújt be, be akarta csukni a védőrést. Mielőtt bezárta a sátrát, kinézett és meglátott engem, amint ázott kismadárként gubbasztok a csúszda alatt. Szélesre tárta a bejáratot és behívott. Még jó, hogy meleg volt az eső, nem fáztunk meg. Kettesben könnyebben átvészeltük az égi háborút. Jókat vidultunk a végén a cikázó villámokon, számoltuk az eltelt időt a villám és a dörgés között. Kivirradt, mire sikerült elaludnunk. Az újabb vihar támadása előtt már a tornateremben találtunk menedéket. Beszélgettünk. Végül mindenki kidőlt, pihenőre tért.

„Az igaz barát a bajban ismerszik meg!” – mondja a szólás. Milyen igaz! Boldogan tapasztaltam meg, hogy az alatt az idő alatt, amelyet együtt töltöttünk elsős korunk óta, igazi barátság született Gréta és én között.

Koncz Antónió, 5. osztály, Petőfi Sándor iskola, Óbecse

Ez a mese, gyerekek, első hallásra valótlannak tűnhet, de nekem még a nagypám mesélte, aki mindig a színigazat mondta. Ha ez a mese nem lenne igaz, bizony sosem mondta volna el nekem.

Egy szép nyári reggelen történt, éppen aratás idején. A nap ragyogóan sütött az égen, a szellő lágyan ringatta a búzaszálakat, pacsirták énekeltek a szántóföldön, méhek zümmögtek az illatos virágok körül. Vidám nap volt ez, az emberek siettek a templomba a vasárnapi misére, mindenki boldog volt, még a kis sündisznó is, aki a szántóföld mellett lakott. Kiállt az ajtaja elé, a karját keresztbe tette, és elénekelte kedves dalocskáját, ahogy rendszerint szokta ilyen szép vasárnap reggeleken. Felesége is előbújt a házukból a szép dalamokra. A házuktól nem messze, kis földjükön fehérrépat termesztek, a sünn pedig elindult, hogy megnézzé, hogyan fejlődik a termés. Csak egy bokrot kellett megkerülnie, hogy a répiához jusson, és amint odaért, szembetalálkozott a nyúlal, aki éppen saját káposztaterméseinek gyarapodását mérgette. A sünn, amint meglátta, illendően köszöntötte, de a nyúl nagyon büszke és gőgös fajta volt, nem viszonzta az üdvözlést, helyette gúnyos vigyorral az arcán megkérdezte:

– Hogyhogy már ilyen kora reggel futkározik kend a földeken?

– Én csak sétálni megyek – mondta a sünn.

– Sétálni? – nevetett a nyúl.

– Ahhoz előbb új lábakat kellene kapnia! A sünn nagyon feldühödött erre a csúfolódásra, ugyanis születésétől fogva igencsak görbék voltak a lábai, és mindig mérges volt, ha valaki a lábával élcelődött.

A nyúl és a sünn

– Szerinted talán – válaszolta a nyúlal – a te lábaid jobbakk, mint az enyémekek?

– Bizony, azt hiszem – mondta a nyúl.

– Na, ezt majd meglátjuk! – szólt a sünn.

– Fogadom, hogy ha versenyeznénk egymással, én jobban futnék, mint te.

– Ezekkel a görbe lábaiddal? – hitetlenkedett a nyúl.

– De rendben, ha fogadni akarsz, hát legyen. Mit kapok, ha én nyerek?

– Egy üveg bort és egy üveg bodzaszörpöt – vágta rá a sünn.

– Jól van, akkor itt és most el is dől, melyikünk a gyorsabb.

– Csak semmi rohanás – intette a sünn –, ma még egy falatot sem ettem. Előbb hazamegyek, és bekapok egy kis harapnivalót. Fél óra múlva visszajövök, itt találkozunk. A nyúl beleegyezett. Mikor a sünn hazaért, így szólt a feleségének:

– Készülődjél, jössz velem a mezőre. – Mégis miért? – kérdezte az asszony.

– Fogadtam a nyúlal egy üveg borban és egy üveg bodzaszörpben, hogy jobban futok, mint ő.

– Tán elvesztetted a józan eszed? – kérdezte a felesége.

– Hogyan vehetné fel a versenyt a nyúlal?

– Azzal te ne törődj, csak gyere velem! A feleség nem tudott mit tenni, azt tette, amit az ura kért. Kimentek a mezőre, ahol a sünn így szólt:

– Jól figyelj arra, amit mondok. Ezt a nagy mezőt fogjuk átfutni a nyúlal. Ő majd az egyik barázdában fut, én meg a másikban. Neked nem

lesz más dolgod, mint elrejtőzni a túloldalon, és amikor a nyúl odaér, hirtelen előlépsz, és így szólsz: „Itt vagyok!” A feleség elbújt, ahogy a férje mondta, az pedig odament a nyúlhoz a megbeszél helyre.

A nyúl már várta őt:

– Akkor hát fussunk! – mondta magabiztosan.

– Fussunk! – szólt a sünn. A nyúl nekiiramodott, és jókora ugrásokkal haladt előre. A sünn is elindult, de pár lépés után leguggolt a barázda mellé, és elrejtőzött. Amint a nyúl megérkezett a túloldalra, a sünn felesége előjött, és így szólt:

– Itt vagyok! A nyúl alig akart hinni a szemének. Azt hitte, a sünn van ott, mert a felesége éppen úgy nézett ki, akár az ura. De úgy gondolta, hogy valami ördögösség van a dologban:

– Fussunk még egyszer! – mondta. Így a verseny megismétlődött, és a nyúl megint csak álmélkodott, hogy a sünn előbb ért a mező másik felére, mint ő. A nyúl újabb fordulót kért, ezúttal a szélnél is gyorsabban szaladt, de a célnál megint előbb volt ott a sünn, mint ő. A nyúl teljesen kimerült, elfogadta a vereségét, és hazakullogott. Többé nem gúnyolódott a sünn görbe lábain. A történet tanulsága sokkal fontosabb, mint amit el tudsz képzelni. Először is, senkinek sem szabad gúnyolódni a kisebbben, másrészt, jó, ha az ember olyan feleséget választ, aki nagyon hasonlít hozzá, és a férjével egyetértésben cselekszik.

Grimm testvérek

Illusztráció: Bicskei Anikó

Lyman Frank Baum

Óz, a nagy varázsló

(Részlet)

1. A forgósél

Dorka a beláthatatlan kansasi rónaság kellős közepén lakott Henrik bácsival, aki földcséjéjé művelte, meg Emmi nénivel, Henrik bácsi feleségével. A házuk kicsike volt, mert a fát, amiből épült, szekéren kellett hozni sok-sok mérföldnyi távolságból. Négy fal, padló, mennyezet: ennyi kell minden szobához; és abban az egyetlen szobában nem volt egyéb, csak egy rozsdás tűzhely, egy kredenc, egy asztal, három-négy szék meg az ágyak. Henrik bácsi és Emmi néni egy nagy ágyban aludtak a szoba egyik sarkában, Dorka meg a kis ágyban a másik sarokban. Padlása nem volt a háznak, se pincéje – csak egy földbe vájt kicsi lyuk: ciklonpincének hívják az ilyet, mert az egész család belebújhat, ha olyan ciklonnak nevezett, hatalmas forgósél támad, ami elsöpör minden útjába kerülő épületet. A padló közepébe csapóajtó volt vágva, s onnét létra vezetett le a kicsi, sötét lyukba.

Ha Dorka kiállt az ajtóba, és körülnézett, nem látott egyebet, csak a nagy szürke prérít mindenfelé. Egyetlen fa, egyetlen ház sem bontotta meg a hatalmas lapály egyhangúságát, mely mindenfelé addig terjedt, ameddig csak a szem ellát. A nap szürke tömeggé száritotta a szántóföldet, melyet sok-sok apró repedés barázdált. Még a fű se volt zöld, mert a nap megperzselte a magasra szökkenet keskeny leveleket, amíg azok is éppolyan szürkék lettek, mint minden egyéb. A ház valaha be volt festve, de a napsütés felhőlyagosította, az eső lemosta a festéket, és most a ház is megsürkült, akárcsak a táj.

Mikor Emmi néni a házba költözött, takaros fiatalasszony volt. De a nap és a szél őt is megváltoztatta. Szeme elveszítette csillogását, és fakószürke lett; ajkáról, orcájáról lehervadt a pirosság, megsürkült az is. Aszott, sovány néni lett belőle, és már sohasem mosolygott. Mikor az árva kis Dorka a házba került, Emmi néni annyira megrökönyödött a kislány nevetésétől, hogy kezét szívére szorította, és fölsikoltott, valahányszor Dorka csilingelő hangja a füléhez jutott, és azóta is álmélkodva nézte a leánykát, hogy egyáltalán talál ezen a világon nevetnivalót.

Henrik bácsi sose nevetett. Látástól vakulásig dolgozott, nem tudta, mi az öröm. Ő is szürke volt a hosszú szakállától az ormóttan csizmájáig, ritkán szólalt meg, arca mindig szigorú és ünneptélyes maradt.

Dorkát csak Totó nevette meg, és Totó óvta meg attól, hogy ő is éppúgy elsürküljön, mint a környezete. Totó nem volt szürke: hosszú, selymes szőrű, fekete kutyas volt, fekete cipőgombszeme vidáman csillogott fura picit orra két oldalán. Egész nap játszott, és Dorka is játszott vele, és nagyon, de nagyon szerette.

Ezen a napon azonban Dorka meg Totó nem játszottak. Henrik bácsi a küszöbön ült, és gondterhelten nézett föl az égre, amely még a szokottnál is szürkébb volt. Dorka az ajtóban állt, Totót karjában fogta, és ő is az eget nézte. Emmi néni mosogatott.

Messze északon egyszer csak halkan, panaszosan felzúgott a szél, és a magas fű hullámozott, meghajolt a közelgő vihar előtt. Egyszer csak dél felől is élesen felsüvített a levegő, és amikor Henrik bácsi meg Dorka arrafelé néztek, látták, hogy a magas fű azon az oldalon is hullámozik, megremeg.

Henrik bácsi felugrott.

– Forgósél közeledik, Emmi! – szólta be a feleségének. – Megyek, utánanézek az állatoknak. – Azzal már szaladt is a tehén- meg lóistállók felé.

Emmi néni abbahagyta a mosogatást, az ajtóhoz lépett és kinézett. Azonnal fölmért a közelgő veszélyt.

– Siess, Dorka! – kiáltotta. – Gyorsan a pincébe!

Totó kiugrott Dorka karjából, és az ágy alá bújott. A leányka utána vetette magát, hogy megfogja. Emmi néni nagy ijedelmében gyorsan kinyitotta a padlóba vágott csapóajtót, és

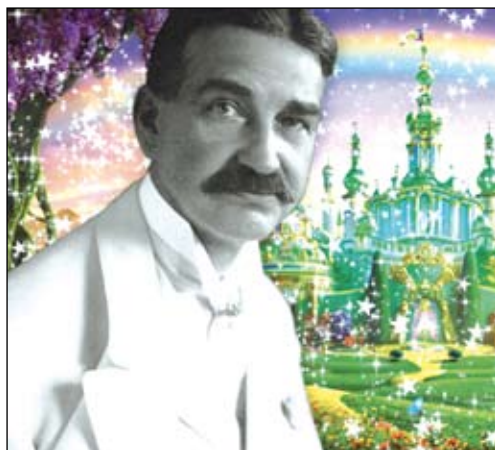
lemászott a létrán a kis fekete pinceodúba. Dorkának végre sikerült megfognia Totót, és ő is le akart menni a pincébe a nénikéje után. De alig ért a szoba közepére, mikor a szél elbódult, és a ház úgy megrázkódott, hogy Dorka elvesztette lába alól a talajt, és hirtelen lehuppan a földre.

És akkor furcsa dolog történt.

A ház egyet-kettőt perdült, és azután lassan a levegőbe emelkedett. Dorka úgy érezte magát, mintha léggömbben szállna fel.

Az északi meg a déli szél tudniillik éppen ott találkozott, ahol a ház állt, és így ez lett a ciklon kellős közepe. Mármost a ciklon közepén a levegő tudvalevően csendes, de a forgósél nyomása minden oldalról érte a házat, egyre feljebb-feljebb emelte, amíg a ciklon legtetéjére nem sodródott; és ott fenn azután a vihar elragadta, és sok-sok mérföldnyire vitte onnét, olyan könnyen, akár a pehelytollat.

Nagyon sötét volt, és a szél félelmetesen süvített körös-körül, de Dorka nem félt – nagyszerűen bírta az utazást. Az első néhány fordulattól meg ijesztő billenéstől eltekintve úgy érezte magát, mint a kisbaba, ha bölcsőben ringatják.

Totónak azonban sehogy se tetszett a dolog. Ide-oda szaladgált a szobában, és hangosan csaholt; Dorka pedig nyugodtan ült a padlón, és várta, hogy mi lesz.

Egyszer aztán Totó túlságosan közel került a nyitott csapóajtóhoz, és beesett rajta; a leányka előbb azt hitte, örökre elvesztette játszópajtását. Csakhamar azonban meglátta a nyílásban az egyik fülét: az erős légnyomás tudniillik fenn tartotta, úgyhogy nem esett le. Akkor Dorka odakúszott a nyíláshoz, megragadta Totót a fülénél fogva, és visszahúzta a szobába; azután pedig becsukta a csapóajtót, hogy ne történhessen újabb baleset.

(...)

És hiába imbolygott a ház, hiába sűrűsödött a szél: Dorka becsukta a szemét, és hamarosan mély álomba merült.

2. Dorka a mumpicokkal tanácskozik

Arra ébredt, hogy a ház megrázkódik, mégpedig olyan hirtelen és olyan erősen, hogy – ha nem fekszik a puha ágyban, biztosan megütötte volna magát. De még így is akkorát zökkent, hogy a lélegzete elakadt; elképzelni se tudta, hogy mi történhetett, Totó pedig odadugta arcához a hideg orrocskáját, és kétségbeesetten nyüszített. Dorka felült; akkor vette észre, hogy a ház már nem mozog, és nincs is sötét – az ab-

lakon át ragyogóan süt a nap, elárasztja az egész kicsi szobát. Dorka kiugrott az ágyból, az ajtóhoz szaladt – Totó a nyomában –, és felrántotta az ajtót.

Felsikoltott ámulatában, ahogy körülnézett, és a szeme egyre nagyobbra, egyre kerekébbre tárgult meglepetésében.

A forgószelel csodálatosan szép táj kellős közepén tette le a házat – forgószelelhez képest eléggé szelíden. Körös-körül üde pázsit zöldelt, terebélyes fák garmadával termettek a zamatos, nedvdús gyümölcsöt. Mindenféle gyönyörű virágok tarkállottak, fényes tollú, ritka madarak röpdöstek, csicseregtek a fákbán, bokrokban. Nem messze kis patak csörgedezett csillogva zöld partjai között, halk mormolása muzsikaként csilingelt a leányka fülében, aki olyan sokáig élt a szikkadt, szürke prérin.

Ahogy ott állt és elgyönyörködött a sok szebbnél szebb látnivalóban, egyszer csak fura embercsoportot látott közeledni. Soha életében nem látott még ennél különösebb figurákat: sokkal kisebbek voltak, mint a felnőttek, akik közt addig élt, de azért nem voltak törpék. Körülbelül akkorák voltak, mint Dorka maga, aki korához képest jól fejlett gyerek volt – de az arcukon látszott, hogy sokkal öregebbek.

Néhány férfi közeledett és egy nő, mindannyian különös öltözékben.

(...)

Dorka a ház ajtajában állt, és látta, hogy az emberek a házhoz közeledve megtorpannak, összesűgnak, mintha nem mernének közeledni. Végül a kis öreg néni odalépett Dorka elé, mélyen meghajolt előtte, és dallamos hangon megszólalt:

Üdvözlünk téged, ó, nemes lelkű nagy Varázslónő, a mumpicok országában. Kimondhatatlanul hálásak vagyunk neked, amiért megölted a gonosz Keleti Boszorkányt, és felszabadítottad népünket a nehéz rabságból.

Dorka ámuldozva hallgatta az üdvözlő szavakat. Vajon mire gondol a kis néni, amikor őt varázslónőnek nevezi, és azt állítja, hogy megölte a gonosz Keleti Boszorkányt? Hiszen ő, Dorka, csak egy gyöngyös kis lányka, aki a lények

sem vét, a forgószelel sok-sok mérföldnyire repítette hazulról, és még soha életében nem ölt meg senkit és semmit!

De a kis néni szemlátomást válasza várta, Dorka tehát nagy sokára, habozva megszólalt:

– Nagyon kedves, hogy ezt mondod, de azt hiszem, összetévesztesz valakivel. Én nem öltem meg senkit.

– Hát ha nem is te magad, de a házad – válaszolta az öreg néni nevetve. – És az már egyre megy. Odanézz! – folytatta, s a ház sarkára mutatott. – Ott a két lába, látod? Ott lóg ki a gerenda alól.

Dorka odanézett, és halkán felsikoltott ijedében. Mert csakugyan, a vastag gerenda alól, amire a ház épült, két lábfej állt ki, hegyes orrú ezüstcipellőbe bújtatva.

– Jaj-jaj! – sópánkodott a leányka, kezét tördelve. – Úgy látszik, ráesett a ház! Mit csináljunk?

– Nincs mit tennünk – válaszolta a néni higgadtan.

– De hát ki volt ez tulajdonképpen? – kérdezte Dorka.

– Mondtam már: a gonosz Keleti Boszorkány – felelte a néni. – Hosszú esztendőket óta rabszolgaságban tartotta a mumpicokat, éjjel-nappal csak neki robotoltak. Most felszabadultak, és szerfölött hálásak neked.

– Kik a mumpicok? – tudakolta Dorka.

– Mumpicoknak hívják azt a népet, amelyik itt lakik a Kelet országában, ahol a gonosz Keleti Boszorkány uralkodott.

– Te is mumpic vagy? – kérdezte Dorka.

– Nem, én csak jó barátjuk vagyok, bár Észak országában lakom. Mikor a mumpicok látták, hogy a Keleti Boszorkány meghalt, gyorsfutárt szalajtottak értem, és én azonnal idesiettem. Én az Északi Boszorkány vagyok.

– Teremtő Atyám! – kiáltott fel Dorka. – Igazi boszorkány vagy?

– Igazi ám! – felelte a néni. – De én jó boszorkány vagyok, szeretnek is az emberek. Nem vagyok olyan hatalmas, mint az a Gonosz Boszorkány volt, aki itt uralkodott, másképp én magam szabadítottam volna fel a mumpicok népet.

A sárgaköves úton

L. Frank Baum Őz, a nagy varázsló című könyve az egyik leghíresebb történet a világirodalomban. Többen biztosan látták már a belőle készült filmet, amelynek nagyon ismert betétdala, a *Somewhere Over the Rainbow* (Valahol a szivárványon túl) is ismerősen csenghet. A történetben Dorka (Dorothy) szeretne hazajutni kutyával, Totóval Kansasbe, ám ehhez, mint minden mesehősnek, neki is le kell gyűrnie az akadályokat. De ebben nincs egyedül, segítségére van a Madárijesztő, aki híján van az érzéknek, a Bádögember, aki szívre vágyik és az Oroszlán, akinek bátorságra lenne szüksége. Elindulnak együtt Smaragdvárosba, a hatalmas

Ózhoz, hogy tőle kérjenek segítséget: azonban a gonosz Nyugati Boszorkány is szeretné megkaparintani Dorka varázslatos cipőjét. De vajon a mágus képes rajtuk segíteni? Esetleg valahol máshol kellene rátalálni arra, ami hiányzik belőlük/bőlük?

A sárgaköves út, Smaragdvas és sok más egyéb is annyira beépült a kultúránkba, hogy lépten-nyomon találkozunk a hatásával: ha látod a Shrek animációs filmeket, akkor az ott zöldellő, vízre olvadó boszorkányok is e könyv hatására olyanok, amilyenek, ugyanis az ilyen típusú boszi Baum „találománya”. Az író által 1900-ban megálmodott történetét tartják az első amerikai

tündérmesének, amely egyszerre valós alapokra épít, hiszen konkrét helyen, Kansasben, az Egyesült Államok egyik államában indul a történet, majd Őz varázslatos világába játszódik a mese legnagyobb része. Ráadásul Dorothy/Dorka leghőbb vágya, hogy hazajusson: „Mindenütt jó, de legjobb otthon” – mondja többször is. És mennyire igaza van! Jó, ha egy helyet az otthonunknak nevezhetünk, ahol megpihenhetünk, ahol nyugodtan élhetünk. Ilyenkor, az ünnepek idején mindig hatványozottan fontosak az ilyen helyek.

Meghiitt húsvétot és sok piros tojást kíván:

Herédi Károly

CSILLAGÁSZAT

A csillagkapukon keresztül

Elhiggyük-e a tudósok állítását, hogy létezik az időutazás?

A filmek izgalmas jeleneteinek számítanak, amikor a főszereplők egy gép segítségével a távoli múltban vagy a jövőben találják magukat. Ilyenkor a néző is elmereng rajta, ha ő kapna ilyen lehetőséget, akkor hogyan élne vele.

A valóságban nem léteznek ilyen csodagépek, és valószínűleg olyan merész vállalkozók sem akadnának, akik akár az életük kockáztatásával vállalnának egy ilyen utazást. Pedig maga az időutazás lehetségesnek tűnik: a fizika törvényei szerint a féreglyukakon, mint csillagkapukon keresztül megtörténhet.

Az utazás kulcsa: a téridő

Az idő folyó módjára halad előre, az emberiség pedig ezzel együtt sodródva éli az életét, ám a fizika törvényei szerint ez nem csak másodpercek halmaza. Albert Einstein relativitáselmélete alapján a téridő nem az anyagtól független dolog, hanem éppen a benne lévő anyagok tömege határozza meg. Az egyszerűség kedvéért egy kifeszített gumilepedővel szemléltetik a téridőt, mely a ráhelyezett tárgyak súlya alatt besüpped, míg a lepedő

más része sima, egyenes marad. Ez azt jelenti, hogy az anyag vonzza magával az időt, ami ebből kifolyólag egyes helyeken képes felgyorsulni, míg az anyaggal terheltebb területeken lelassul.

Bizonyítékként a GPS-ek működési elvét említik. Minden műholdban rendkívül pontos óra működik, ennek ellenére a földi órákhoz képest sietnek: minden nap a másodperc milliomod részének egyharmadával járnak előrébb, amit a rendszernek korrigálnia kell, különben a GPS-ek naponta 10 kilométert tévednének.

A féregjárat, mint híd

A féreglyuk egy vékony, csöszeszerű képződmény, ami a téridő mélyedéseiben és hasadékaiban alakul ki, és az univerzum két távoli, térbeli területét köti össze. Elméletileg a világban nem létezik olyan, hogy szilárd vagy tökéletesen sima, hiszen akármelyik tárgyat közelről szemügyre véve megfigyelhetők nagyon apró mélyedések és repe-dések – ilyenek tagolják az időt is.

Ha pedig az atomnál és mikronnál is kisebb méreteikig megyünk el, akkor a vákuumot kitöltő kvantumhabhoz juthatunk el, melyek a

féreglyukak kialakulási helyei. Ezek valójában annyira apró, folyamatosan változó, eltűnő és újra kialakuló képződmények, melyeken még egy fénysugár sem tudna áthaladni. Stephen Hawking elméleti fizikus szerint ilyen féreglyukak nagy számmal vesznek körbe minket, csak a méretükből kifolyólag észlelhetetlenek.

Mivel járatot képeznek az univerzum – vagy más univerzumok – két pontja között, a lyukakon keresztül könnyedén áthidalhatnánk a távolságok, hiszen, bár egy fénysugár sem képes átjutni rajtuk, a tudósok szerint e járatok egy ember vagy egy űrhajó

méretére kitágíthatóak lennének. Az átjárható féreglyukak elméletét 1985-ben Kip Thorne elméleti fizikus dolgozta ki. Szerinte ugyanis az időutazás legnagyobb akadálya, a szingularitás megkerülhető.

Az utazás akadályai

A féreglyuk bemeneti része a mindent elnyelő fekete lyuk. Matematikailag ezután a téridő ki-egyeneseedett része következik, ami ismét egy öblös nyílásba, a fehér lyukba torkollik, melyből kifelé áramlik az energia. Egyes nézetek szerint a gammakitörések is ezzel magyarázhatók.

LEGEK

A legkisebb bolygó a Plútó, melyet 1930. március 13-án Clyde Wil-liam fedezett fel.

A leghosszabb nappalú bolygó a Vénusz, mely 243,16 földi nap alatt fordul meg a saját tengelye körül.

A legrégebbi vulkáni kőzet a Földön kb. 3,825 milliárd éves.

A leghosszabb kerékpáros híd 237,6 méter hosszú.

VILÁGÍTÁS

A LED előnye a hagyományos izzóval szemben

Jobb hatásfokkal, olcsóbban, hosszabban élvezhetjük a fényt a LED lámpák-nak köszönhetően, mint a hagyományos izzókkal, vagy halogén spot lámpákkal. Fontos pozitív tulajdonságuk az izzóval szemben – amely teljes felületen világít, rossz fényhasznosítással –, hogy a LED fényforrások irányított fények, 60–150 fokos szögben világítanak. Nem síkra, hanem hengerre ültetve a 180 fokos szöget is meghaladhatják. A fény oda irányítható, ahol szükség van rá.

A LED fényforrások előnyei:

Energiatakarékos:

Legnagyobb előnyük az energiatakarékos-ság. Működésükkor nem egy fémszál felmelegedéséből, izzásából érik el a fény kibocsátását, hanem elektronok szabadulnak fel, így nincs hőveszteségük. A hagyományos izzókhoz képest így akár 90% energiamegtakarítás is mérhető.

Fény hasznosítása:

A hagyományos izzók az áram nagy részét melegítésre használják, nem pedig világításra, ezért igen alacsony a fényhasznosításuk: 8–14lm/W. A LED értéke általában 50–80 lm/W, de léteznek már 100lm/W értékűek is.

Hőtermelés:

A hőtermelése minimális, ezért felhasználható olyan helyeken is, ahol a melegedés veszélyforrás lehet. Kevésbé terheli a légkondicionáló rendszereket.

Élettartam:

A hagyományos izzók megközelítőleg 1000 üzemórát bírnak, a halogén izzók 3–5 ezret, a kompakt fénycső 8–12 ezret, a LED pedig 30–100 ezret.

A szemre gyakorolt hatása:

Nem vibrál, ezért nem bántja a szemet

Szabályozása:

Fényereje szabályozható, negatív következménye nincs.

Színválaszték:

Egy foglalat több színű fény kibocsátására képes. Több mint 16 millió szín érhető el megfelelő keveréssel.

Ki- és bekapcsolás:

A sok ki- és bekapcsolásnak nincs élettartam rövidítő hatása.

Rázkódás, ütés:

Mivel izzószálat nem tartalmaz, egy rázkódás vagy ütés nem feltétlenül jár a fényforrás elvesztésével. Az autóiparban emiatt egyre gyakoribb a felhasználása.

Elektromosak, de kerékpárok

Az idő lesz a megmondhatója, hogy a napjainkban egyre többek által használt elektromos kerékpárok egy kérészetű divathóbortnak tekinthetők, vagy előnyös tulajdonságuknak köszönhetően hosszú távon jövőjük van a közlekedésben. Tény, hogy üde és sok szempontból praktikus színfoltjai az utaknak.

Az e-kerékpárok főbb fajtái

Az elektromos kerékpárok csoportosítása az eddig megjelent szakirodalomban főként a közlekedésben a rájuk vonatkozó szabályok alapján történt. Így megkülönböztetünk elektromos rollert, kerékpárt és robogót. Ez a sorrend egyben az árkategóriákat is jelöli (emelkedő sorban), csakúgy, mint a maximális sebességet és a motorteljesítményt. A motor teljesítményétől függ, hogy e járművekre az egyébként hétköznapi rollerekre vonatkozó (közlekedésben nem vehetnek részt), a kerékpárokra vonatkozó (lakott területen kívül fényvisszaverő mellény használata kötelező, világítás, fék stb.), vagy a segédmotoros kerékpárokra vonatkozó (vezetői engedély, bukósícsák stb.) szabályok az irányadóak. Az elektromos rollerek motorteljesítménye 100–250 W, kerekeik kisméretűek, és egy akkumulátor-feltöltéssel 5–15 km megtételére képesek, maximum 15–20 km/h sebességgel. Egyes típusaikön nyereg is található, így kényelmesebben, nem állva, hanem ülve lehet haladni velük. Közúti forgalomban nem hajthatók, így leginkább nagyobb iparterületeken való belső közlekedésre lehet használni e szerkezeteket. Az elektromos kerékpárok motorteljesítménye valamivel nagyobb, 200–300 W (leggyakrabban 240 W), a kerekek mérete is nagyobb, a hagyományos kerékpárokéhoz hasonlóan, 18–26 colosak. Egy akkutöltéssel 20–40 kilométert lehet megtenni velük, 20–30 km/h sebességgel. A jármű emberi erővel, azaz pedállal is hajtható. Az akkumulátorok között is különbözőket találunk, egyrészt ez is befolyásolja, hogy milyen távolságot lehet megtenni két töltés között. Létezik kétakkumulátoros kerékpár is: ha lemerül az egyik, már át is kapcsolhatunk a másikra.

Bringából elektromos kerékpár?

Az elektromos kerékpárokon alkalmazott egyik praktikus fejlesztés a pedálrsegítés lehetősége. Egy tempomattal van felszerelve a szerkezet, amelyen beállíthatjuk, hogy mekkora sebességgel szeretnénk haladni. Ha

a pedálzásunkkal nem érzük el ezt a sebességet, vagy egy idő után fáradni kezdünk, ezt a sebességcsökkenést érzékeli az elektronika, és annyival pörgeti fel a motort, hogy sebességünk állandó maradjon. Ezzel a motor segít nekünk a hajtásban, de a pedálzással mi is részben tehermentesítjük a motort, így az adott két töltés között segítségünkkel megnő a kerékpárral megtehető út hossza. Még egy érdekes megoldásról érdemes szót ejtenünk, ami különösen azoknak jön jól, akik nagyon megszokták már hagyományos kerékpárjaikat. Kaphatók ugyanis olyan átalakító készletek, melyekkel bringánkat elektromos kerékpárrá alakíthatjuk. E készlet tartalmaz egy motorral felszerelt első kereket, egy gázkart, a kábeleket meg az akkumulátort, tehát minden olyan alkatrészt, amelyek segítségével körülbelül egy óra alatt motoros meghajtásúvá varázsolhatjuk kétkerekűnket. Az elektromos robogók már kinézetre is inkább egy segédmotoros kerékpárhoz hasonlítanak, teljesítményükből következően pedig az azokra vonatkozó közlekedési és egyéb szabályok az irányadóak használatukkor. A motorkategóriákon belül azok az e-robogók, melyek 45 km/h sebességet nem képesek elérni, jogilag segédmotoros kerékpárnak, az ennél gyorsabb haladásra képesek pedig motorkerékpárnak minősülnek, tehát mindkettő különböző típusú, de vezetői engedélyhez kötött járműnek számít. Az elektromos robogók motortelje-

sítménye 300 W feletti, akár az 1500 W-ot is elérheti, és a motor általában a hátsó keréken van elhelyezve. Kerekei szélesebbek az e-kerékpárhoz viszonyítva, egy akkutöltéssel akár 80 kilométert is megtesznek 40–60 km/h sebességgel.

Kinek éri meg e-kerékpárt használni?

Mint látjuk, az e-rollerektől a kerékpárokra át a robogókig elég széles a választék a megtehető út, az elérhető sebesség és a használat jogszabályi kötelezettségek között. Így elmondható, hogy aki kerékpárral közlekedik, a használat gyakoriságától és a megtett út hosszától függően e-kerékpárban is találhat megfelelőt a maga számára egy kényelmesebb alternatívaként. Más közlekedési módokkal összehasonlítva eldönthető, hogy kinek van szüksége e-kerékpárra. A gyaloglás olcsóbb, de lassabb: a sétatempó 5 km/h sebességű, így látható, hogy egy általános e-kerékpárral negyed annyi idő alatt érhetjük el célunkat fáradtság nélkül. Az e-kerékpár drágább a hagyományos biciklinél, és van némi fenntartási költsége is, az akkumulátor töltése, illetve időnkénti cseréje, ám egy jóval kényelmesebb, igaz, mozgásszegényebb alternatívát kapunk cserébe. E járművek lassabbak a benzinüzemű robogóknál, de olcsóbbak, és a fenntartási költségeik is alacsonyabbak.

Értesz a kutyák nyelvén?

A kutyák több mint 12 000 éve nagyon szoros kapcsolatban állnak az emberekkel. Mindez tulajdonképpen még korábban, az ember és a farkas között kezdődött. Bár a kutyát kezdetben különböző feladatok – mint az őrzés, vadászat, mentés – ellátására tartották, már a korai időkben is különlegesen alakult az ember és a kutya közötti viszony, mely kölcsönös szereteten, bizalmon és megértésen alapult.

Kutyalegek

Szinte lehetetlen megmondani, valójában hány kutyafajta létezik. Megközelítőleg 800 fajta él az emberek társaságában, tehát gazdag a választék, mindenki talál magának valót.

A legnagyobbak

A legtekintélyesebb méretekkal megáldott, vagyis a legnehezebb a tibeti masztiff. Ez a tekintélyt parancsoló, monumentális jószág átlagosan 80-90 kg, marmagassága átlagosan 65 cm. Az ír farkaskutya "csupán" 60 kg, de 80 cm-es marmagasságával termetre valójában a legnagyobb kutyafajta. Őt követik sorban a kaukázusi juhászkutya, a német dog és a bernáthegei – csekély 70-80 kg-os testtömegükkel.

A legkisebbek

A legkisebb mind közül az élénk, értelmes csivava. Nem nyom többet 3 kg-nál, de létezik 40-50 dkg-os példány is! Súlya a törpenyulával vetekszik, százszor könnyebb, mint egy tibeti masztiff. Az apró csivavát a törpe pincser, az affenpinscher, a pekingi palotapincsi, a brüsszeli griffon és a törpe-rattler követi, átlagosan 1-2 kg-os testtömeggel.

Kölyök erdélyi kopók

A kutya viselkedésének könnyebb megértéséhez álljon itt néhány hasznos tudnivaló.

A kutyák rengeteg jellel „beszélgetnek” egymással (és a gazdával), például mimikával, testhelyzetekkel, hangokkal. A kutya a száját, szemét, fülét és a farkát használja érzelmei kifejezéséhez.

A magát bátornak és agresszívnek érző kutya pl. azt próbálja közvetíteni, hogy nagyobb és erősebb a másiknál. Így kihúzza magát, füle és farka feláll, megfeszíti mellkasát és esetleg a nyaka körül és a hátán felborzolja a szőrét. Lassan csóválja a farkát és morog.

Ugyanakkor egy aláztos kutya kisebbnek és fiatalabbnak akar látszani – egy felnőtt kutya nem támad meg egy kölyköt, csak megkergeti. Az erősebb, nagyobb állatot oldalról közelíti meg, a földhöz simulva, a farkát alacsonyan tartva és lelkesen csóválva. Megpróbálja a fölényben levő kutya vagy személy mancsát és pofáját, illetve kezét vagy arcát megnyalni, és ha mindez nem elég, akár a hátára is fekszik. Ebben a pozícióban néhány kutya akaratlanul is kiengedhet egy kis vizeletet.

A viselkedés egyik összetevője, mely minden kutyára jellemző, és amelyet mindenki jól ismer, a farkcsóválás. A legtöbb ember tudja, hogy a laza, szabad farkcsóválás az öröm és barátság jele. A túlzott farkcsóválás, mely az egész farra kiterjed, az aláztos kutyák és a rövid farkú kutyák jellemzője. A fark ugyanakkor más érzelmek kifejezője is lehet. Ha a farkcsóválás lassú és merev, és a háttal egy vonalban történik, az a düh kifejezése. Ha alacsonyan történik, a félelem mutatója. A kutya arckifejezése sokat elárul pillanatnyi kedvéről, kifejezheti, hogy a kutya ideges vagy boldog, ijedt vagy játékos.

A fülét hegyezi, ha éber és figyelmesen hallgat, de a fejére simítja, ha örül, aláztos vagy fél. A szemek hunyorítása vagy becsukása az öröm és a behódolás jele, ha pedig a szemek teljesen nyitva vannak, a kutya támadó kedvében van.

A vadonban a falkavezér már azzal is sakkban tudja tartani az alárendelt kutyákat, hogy rájuk bámul. A két állat addig bámul egymásra, míg az egyik győzedelmeskedik, a másik lehajtja a fejét és elfordul. Ha a bámulás azután is folytatódik, hogy az aláztosabb kutya más irányba néz, zavarodottá válhat, és félelemből haraphat.

Az embernek nem szabad a kutyát bámulni, ha annak agresszív vagy ideges hajlamai vannak, ez támadást provokálhat ki.

Ugyanakkor az agresszív szándéknál hátrahúzódnak az ajkak, hogy minél több fog láthatóvá váljon, és mindezt morgás kíséri.

A kutya, ha játszani akar, felemeli első lábát, vagy meghajol, közben pedig ugat. Ugyanezt jelzi, ha valamilyen játékot nyújt a kiszemelt partner felé, vagy ráugrik egy másik kutyára.

Amint megszületnek, a kölykök több hangot adnak, az anya ezekből felismeri, mikor éhesek, elégedettek, vagy mikor vannak fájdalmaik. Az első ugatást 3-6 hetes korukban hallhatjuk. A kutya az ugatással sokféle érzelmet próbál kifejezni, különböző helyzetekben különböző hangokat hallat. Ugat figyelmeztetésként, üdvözlésként, játék közben és figyelemfelkeltésként.

A kutya fenyegetésként, félelemből vagy saját védelmében morog. Soha ne közeledjünk egy morgó kutyához, mert ez támadást válthat ki belőle. A kutyák moroghatnak játék közben is, de ilyenkor testtartásukból tisztán látszik, hogy nem támadó szándékúak. Néhány kutya moroghat, amikor gazdája becézgeti, de ezt is mindig laza testtartással, a támadás jele nélkül teszi.

A vonítás egy messzi hívás, sokkal távolabbról hallható, mint az ugatás. A vonító kutya általában egyedül van, és valamilyen kapcsolatra vágyik. A nyöszörgés és a nyafogás alárendeltségben, üdvözléskor és fájdalomérzetkor hallható, a csaholás vereség és fájdalom, a magas hangú csaholás pedig izgalom esetén.

Megszületett az első muflonbárány a Tarcalra való újratelepítése nyomán

Február első napjaiban 30 muflont telepítettek a Tarcalra, azaz a Fruška gora lankáira. A 30 közül 25 nőstény. Márciusban örömteli hír érkezett: megszületett az első bárány, s így jók az esélyek, hogy a muflon újra elszaporodjon a vajdasági hegyvidéken.

A muflont Európában sok helyen vadászati célokból telepítették be. Az egykori Magyarország területére Forgách Károly gróf hozta be, aki 1868–69-ben 10 muflont hozatott a gimesi vár melletti vadaskertjébe a brüsszeli és a frankfurti állatkertből. Szerbia területén mintegy 1000 egyed tartanak számon.

A muflon szelíd állat. Hímjét kosnak, a nőstényét az első bárányozásig/ellésig jerkének, utána anyajuh-

nak, kicsinyét báránynak nevezik. Teste barna, a hasa, a lába térdtől lefele, a hulatató körüli tükör, az arc és a fül fehér. A kosok hátán fekete csik húzódik, és a hát két oldalán fehéres folt, ún.

nyereg figyelhető meg. A kosok tömege 40-45, a juhoké 30-35 kilogramm. A kosok szarva fokozatosan növekszik, oldalra és körben csavarodik. Hangjuk bégetésre emlékeztet.

Legek az élőlények között

Fajok.....	Kialakulásuk
algák, baktériumok.....	3,5 milliárd
rákfélék.....	600 millió
puhatestűek.....	500 millió
halak.....	480 millió
zöld növények.....	400 millió
rovarok és pókok.....	370 millió
kételtűek.....	350 millió
hüllők.....	290 millió
emlősök.....	190 millió
virágos növények.....	140 millió évvel ezelőtt

Legek a növényvilágban

A legnagyobb...

... növény egy USA-ban élő *rezgő nyár*. Tömege megközelítőleg 6000 tonna lehet, kiterjedése 43 hektár. Ez a nyárfahálózat egy növénynek számít, hiszen egy gyökere van, és a genetikai állománya is minden részében teljesen azonos. A növénytömeg egy szervezetként működik, hiszen a lomb minden részén egyszerre vált színt, és egyszerre hullik le.

... fa egy örökzöld mamutfenyő (*Sequoia sempervirens*) volt, melyet száz éve egy vihar döntött ki. Össztömege 3300 tonna volt, törzstérfoga meghaladta a 2500 köbmétert.

... lombosít egy fügefáé (*Ficus benjamina*), egy Srí Lankán élő példányé, melynek lombkoronája 1,2 hektár területet árnyékol be. Lombtömegének tartásában közel 1200 támasztógyökere segíti, amellyel, hogy törzskerülete 412 méter.

... gyökérzet – a legmélyebbre egy dél-afrikai füge gyökere hatol le: a 120 méterrel alatta található barlangba is beelég. A nálunk termesztett rosz is hírnevet szerzett magának ebben a kategóriában. Ha egyetlen egyedének gyökérszövedékét szétbontva a gyökereket egy vonalba helyeznénk, ezek együttes hossza meghaladná a 600 kilométert.

Legmagányosabb

Az Antarktiszon él egy lucfenyő (*Picea abies*), a legközelebbi fa 222 kilométerre található tőle.

Legidősebb

Korát szénizotópos kormeghatározással lehetett csak megsaccolni. A Lamatia (*Lamacia tasmanica*) nevű kis termetű bokor csak néhány példánya él Tasmaniában – körülbelül 43 000 éve.

Legéletképebb

A zuzmók a túlélés mesterei. Egyik fajuk még –17 fokon is képes növekedni, másikuk pedig –196 fokon tengődött, majd miután melegebbre vitték, mintha mi sem történt volna, újra fejlődésnek indult. Utóbbira természetesen kísérleti körülmények között derült fény.

Műfészkekkel segíthetjük szárnyas barátainkat

A sárgyűjtő hely és a fészkalap mellett létezik egy közvetlenebb költést segítő eszköz is, az égetett cserép anyagú mesterséges molnár- és füstifecskefészkek. Ezek függőleges hátfallal és oldalanként egy-egy rögzítőlyukkal rendelkeznek, melyeken keresztül deszka-, tégl- és betonfalra egysevel vagy akár telepesen is felrögzíthetjük a fészkeket. Sárfészket építő fecskéink alkalmazkodóképes madarak, s bár kedvelik fajtársaik társaságát, nemritkán magányos (szoliter) fészkekben költenek. Éppen ezért a műfészkeket egyesével is kihelyezhetjük számukra.

Mikor érdemes kihelyezni a műfészkeket? A fecskék évente kétszer költenek: az első költés április–májusban, a második június–júliusban van. Ehhez igazodva a kora tavasztól a nyár közepéig

kihelyezett fészkekben, telepekben még az évben lehet költés, de az sem probléma, ha valaki csak ősszel vagy télen tudja telepíteni az eszközöket, mert ezeket a következő költési szezontól már birtokba tudják venni a madarak.

Ne felejtjük el, hogy sok helyen, különösen városi környezetben, a sár hiánya is korlátozhatja a fecskék megtelepedését, mert a madarak nem találnak fészkeépítő anyagot! Ezért a műfészkeket, a mesterséges telepet érdemes egyszerűen kialakítható sárgyűjtő helyek létesítésével együtt használni. Az itt gyűjtött fészkeanyagot a madarak gyakran kiegészítik a műfészkeket is (a molnárfecske például felfalazza a füstifecske való nyitott műfészkeket), illetve a műfészkek mellé természetes sárfészkeket is építenek.

Hol koronázták meg a magyar királyokat?

A király fejére nem lehetett bárhol feltenni az uralkodói hatalom szimbólumát – Esztergom, Székesfehérvár, Pozsony, Sopron, Buda voltak azok a városok, ahol nagy ünnepély keretében koronáztak

Szent István 1001. január elsején történt megkoronázástól számítva, a magyar királyok uralkodói méltóságba való beiktatása az európai jogszokások alapján történt. Ennek a közel egy évezredig fennállt, kiemelt fontosságú szokásnak két fő eleme volt: a *felkenés* (latinul: unctio), valamint a *korona ráhelyezése* a megválasztott király fejére (ius coronandi).

A magyar királykoronázásról ma azt gondolnánk, hogy Budapesten történt, de nem így van. Árpád-házi királyainkat, de még Mátyás királyt is (1464-ben, épp március 29-én) Székesfehérváron, a Nagyboldogasszony-bazilikában koronázták királlyá. Ebben a bazilikában sok királyt koronáztak, ma azonban csak az épület alapjai állnak a Romkertben.

A klenódiumok, a koronázási jelvények a Szent Koronával. A koronát ma is látható formájában III. Béla trónra lépése óta használták a magyar királyok megkoronázására

A koronát sem tehetette bárki a királyjelöltek fejére, ez a tisztség kizárólag az esztergomi érsek személyét illette meg. A koronázási szertartásrend azonban nemigen változott egy évezreden át, Szent István trónra lépésétől kezdve az utolsó magyar uralkodó, IV. Károly 1916. december 30-án történt megkoronázásáig, akit a budapesti Mátyás-templomban koronáztak királlyá.

A Habsburg-dinasztia uralkodói, a 16. századtól kezdve a „*Dei gratia*” vagy „*Divina favente clementia*”, azaz Isten kegyelméből uralkodó, abszolutisztikus kormányzati rendszert bevezető Habsburg koronás fők nem ismerték el többé hatalmuk fő forrásaként a rendeket, ezért a királyválasztás is kiüresedett jogi formalitássá vált a későbbi századokban.

A koronázási szertartásrendben nemcsak a Szent Koronának, hanem a koronázási helyszínnek is komoly alkotmányos jelentősége volt; a király fejére nem lehetett bárhol feltenni az uralkodói hatalom államjogi szimbólumát. Noha az államalapító királyt, Szent Istvánt még Esztergomban koronázták uralkodóvá, a középkori Magyar Királyság történelmének ezt követő év-

Ferenc József 1867-es budai megkoronázása három évszázados közjogi hagyománynak vetett véget

Az Árpád-házi királyok koronázó templomának, a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilikának a romjai

Pozsony esti látképe a Duna fölé emelkedő várral, ahol a Szent Koronát őrizték. A várdomb előterében látható kivilágított Szent Márton-templomban zajlottak a koronázások 1564 és 1867 között. I. Habsburg Ferdinánd magyar király trónra lépése után egészen 1867-ig Pozsonyban koronázták meg a magyar királyokat

századaiban főszabályként Székesfehérváron, a Nagyboldogasszony-bazilikában zajlottak a koronázási szertartások. Itt összesen 36 királyunk fejére került fel az uralkodói szimbólum. Az utolsó koronázási szertartást a mohácsi csata után 1526 novemberében tartották meg itt, a középkori koronázó városban.

Mátyás emlékműve Székesfehérváron, ahol 1464. március 29-én magyar királlyá koronázta az esztergomi érsek, ezzel téve legitimé az uralmát

A szükség törvényt bont elve azonban néhányszor már a középkorban is érvényesült. Így például az utolsó Árpád-házi király, III. András 1301-ben bekövetkezett halála után kialakult belharcolból győztesen kikerült (Anjou) Károly Róbertet háromszor is megkoronázták, egy alkalommal a budavári Nagyboldogasszony-, vagy ismertebb nevén Mátyás-templomban. Az 1457-ben uralkodónak választott Hunyadi Mátyást ugyancsak itt nyilvánították királlyá. Igaz, hogy az államjogi aktust később meg kellett ismételni, mivel Mátyás megválasztásakor a Szent Korona még legfőbb riválisa, III. Frigyes német-római császár birtokában volt. Mátyás koronázása Fehérváron történt meg néhány évvel később.

1536-ban az országgyűlés ideiglenesen Pozsonyot tette meg a Magyar Királyság székhelynek. Fehérvár, majd Buda török kézre kerülése miatt 1564-től, I. Miksa magyar királlyá koronázásától kezdve egészen Ferenc József 1867-es megkoronázásáig a pozsonyi Szent Márton-templomban zajlottak a koronázási szertartások, és a Szent Koronát is a pozsonyi várban őrizték. Budapesten négy királyunkat koronázták meg.

Koronarészlet

A Szent Korona története

Nemzeti történelmünk szimbóluma a Szent Korona, hányattatásai hazánk sorsát példázta viharos ezer évünk alatt. Jelentős ötvösművészeti érték is.

A hagyomány, illetve Hartvik püspök legendája szerint Szent István királyunknak II. Szilveszter pápa – egy álom hatására – az 1000. évben azt a koronát küldte el Asztrik püspökkel, amelyet eredetileg Miesko lengyel fejedelemnek szánt. A római egyházzal kialakított kapcsolatrendszer, a pápa által szentesített királyság Magyarország nyugati orientációját eredményezte, ugyanakkor a függetlenséget is jelentette, némi védelmet is adott a bizánci, de főleg a német-római császárok hódító ambícióival szemben – bár inkább csak jogilag. István koronája az 1044-es ménfői csata, Aba Sámuel veresége után Henrik császár birtokába került, aki visszaküldte azt a pápának, majd Rómában évszázadokkal később elkallódott.

A mai korona vizsgálata nem igazolta annak Istvánhoz fűződő legendáit. Az alsó, ún. görög korona I. Géza királyunkat ábrázolja (aki 1074 és 1077 között uralkodott), továbbá Dukász Mihály és Konstantin bizánci császárokat, valamint az egyház szentjeit. A felső, latin korona aranyának minősége nem egyezik meg az alsó részével, a hegesztés is elég hevenyészett, és egyes képek takarásba kerültek. Feltételezik, hogy a latin korona pántjai egy kódex arany díszítéséből, esetleg egy ereklyetartóból készültek, a görög pedig egy korábbi uralkodó halotti koronája volt, s a két részt valamelyik király koronázására sebtében illesztették össze. Ezt bizonyítja, hogy a latin korona a 12 apostol közül csak nyolcat ábrázol, legfelül pedig Jézus képét átszúrja a kereszt. Bizonyos, hogy a korona az 1070-es évek után, és valószínűleg 1300 előtt keletkezett.

Az ékszer már az Árpádok alatt azonosult a királyi hatalommal, majd az országgal. Először III. András nevezte Szent István koronájának, akinek királyi származása eléggé bizonytalan volt. A dinasztia kihalása után Vencel cseh trónkövetelőt koronázták meg vele, ám amikor nem sikerült hatalmát megszilárdítania, hazavitte azt Prágába. A bajor Ottó herceg, a következő önjelölt, Magyarország felé menet megszerezte, majd útközben el is vesztette azt: a doboz, amelyben szállították, leesett a lóról. Állítólag ekkor ferdült el a tetején lévő kereszt. Az ékszer végül megkerült, de Ottó alulmaradt Károly Róberttel szemben, aki a Szent Koronával harmadszor is megkoronáztatta magát. A korona fogalma – akárcsak más országokban – már az Árpádok alatt kezdett elválni a király személyétől. Szerepe többnyire hatalmi válságok idején nőtt meg.

A koronázási ékszerek hazaérkezése Amerikából

Az utolsó koronázás 1916-ban Budán volt, IV. Károly fején is megbillent az ékszer. A korona szerepet kapott történelmünk mélypontján: Szálasi Ferenc rá tette le esküjét 1944 novemberében. A II. világháború végén a nyilasok kivitték az országból, s az ausztriai Mattseében, az Attersee partján ástatták el az ereklyéket. A koronaőrök az amerikai hadsereg fogságába kerülve elárulták a rejtékhelyet. Így kerültek egy frankfurti bank trezorjába, majd az Egyesült Államokba, titkos helyre a koronázási ékszerek, amelyeket csak az enyhülés időszakában, negyven esztendővel ezelőtt, **1978. január 6-án adtak vissza Magyarországnak, Jimmy Carter elnök döntése alapján.** A koronát attól kezdve a Nemzeti Múzeumban őrizték.

Történetiségének kutatása a háború után felgyorsult. Az amerikaiak kezébe került koronát többen megvizsgálták, hazatérte után itthon is számos tanulmány jelent meg róla. A kutatók egyelőre sem a készítés időpontjában, sem a helyszínében, sem az alkalomban, sem az elemek eredetében, sem az összeillesztés okában vagy módjában nem tudnak megegyezni.

2000. január 1-jén a Szent Koronát, az országalmát, a jogart és a kardot ünnepélyes kerekek között a Nemzeti Múzeumból átszállították a Parlament épületébe, ahol jelenleg is őrzik. (MTI)

Nyomok az égen

Vajon mit látnánk az égen, ha a madarak röpte nyomot hagyna? Xavi Bou barcelonai fotóst évekig nem hagyta nyugodni a kérdés. A homokban sikló kígyó is kacskaringós vonalat húz maga után, a fotós pedig úgy képzelte, a repülő madár mögött is maradnia kell valamilyen mintázatnak. Persze a madarak röptükben nem hagynak (legalábbis szabad szemmel látható) nyomot. A 38 éves Bou azonban öt évet töltött azzal, hogy megörökítse a mozgó madarak tünékeny kontúrját, vagy, ahogy ő mondja, „láthatóvá tegye a láthatatlant”.

Először ki kellett lépnie a tétlen szemlélő szerepéből. „Ahogy általában a természetbarátok, én is utazgattam a világban, és mindenhol figyeltem az állatokat” – meséli. Aztán kezdte kipróbálni azokat a fotós technikákat, amelyekkel kifejezhette természetszeretetét, és olyan módon mutathatta meg a madarakat, ahogy mások nem. (ng.hu)

Kőből élőlény

Tudjuk, hogy a művészet nem ismer határokat, és a leglelketlenebbnek tűnő tárgyakat, dolgokat tudja felruházni lélekkel. 3D rajzzal pedig egy egyszerű kavics is képes bagollyá, macskává, vagy épp kutyává változni, és nem is akármilyen módon!

Tisztán, tisztábban, még tisztábban

Őszintén szólva nem tudom, miért kell fürdetni a kis házi kedvenceket, amikor képesek önállóan is tisztálkodni, de, mint arról felvételeink tanúskodnak, talán ők maguk sem mindig kedvelik a vizes tortúrát

A világ egyik legrégibb írásos emlékét találhatták meg

A bulgáriai Nova Zagorában egy folyó partján körülbelül 8000 éves Alapos cserépdarabra bukkantak, rajta vésett szöveg látható. A jó állapotban fennmaradt, 10x3,5 centiméteres cserépdarab mindkét oldalán bonyolult szöveg olvasható – közölték bolgár régészek, akik 2018. február 14-én, a régészek napján, mutatták be a 2017 októberében megtalált tárgyat.

Tanya Kaneva archeológus szerint egyértelműen nem képirásról, hanem írásjelekről van szó, amelyek naptári és rituális eseményekről tájékoztatták a korabeli embert. Ez a legrégibb írásos emlék Bulgáriában, valószínűleg egész Európában, és még az is lehet, hogy az egész világon.

A folyóparton, ahol az i.e. 6. évezredből származó cserépdarabot találták, egy ősi település létezhetett az újkőkorból. A régészeti lelőhelyen már 36 ősi emléket is találtak, köztük ékszereket, szövőszéket, halászhálót, kultikus szobrot és más cserépfigurákat.

Hasznos haszontalanságok

Mit jelenthet ez a cím? Pontosan azt, amit állít: egy sor hasznos dologra, részletre, ismeretlenre hívjuk fel figyelmeteket, amit nem árt tudni. A kétségtelenül hasznos gyűjtést **Kun Erzsébet** végezte el, és egy kötetben adta közre az eredményt. Mi ebből a kötetből válogattunk. Még annyit, hogy a szerző nyíltan és határozottan bevallja, kuriózumokra/különlegességekre vadászik, s amilyen a szerencséje, a múltban is és a jelenben is bőven talált belőlük. Lássuk hát, miről van szó!

Ádámcsutka

Egykoron úgy tartotta a néphit, hogy a nálunk ádámcsutkának nevezett pajzsporc annak emlékét őrzi, hogy a tiltott fáról tépett alma megakadt ősapánk, Ádám torkán. A legtöbb nyelv Ádám almájának nevezi e porcot. Angolul Adam's apple, németül Adamsapfel, franciául pomme d'Adam, olaszul pomo di Adamo, s ez még csak néhány példa a sok közül. Hogy nem egész almáról, hanem almácsutkáról van szó, az valószínűleg szintiszta magyar lelemény, de logikusan hangzik. Mert hogy egy csutka megakad az ember torkán, az hagyján. De egy egész alma...

Álarc

Őseink a legkülönbözőbb okokból készítettek maszkot maguknak. Álarcot hordott a sámán, a gyógyító mágus, hogy képében megszállja a jótékony szellem, akinek segítségével a betegséget, bűnt kiűzheti az emberből. Álarcot viselt járványok idején a középkori orvos is, de

ő már abban a hitben, hogy ha a maszk füvekkel kitömött hatalmas orrán át veszi a levegőt, nem ragad rá a kór. A primitív törzsek fiai meg azért hordtak álarcot, hogy a rémséges külsővel, mit kölcsönöz, elijesszék a gonosz démonokat. Hasonló célt szolgáltak a harci maszkok, amelyekkel az ellenségben akartak rémületet kelteni.

A színpadi álarcok a színész átlényegülését voltak hivatva elősegíteni s fokozni megjelenése hatását, hisz a tragikus- és a komikus-jellem-maszk önmagában is beszédes volt, már akkor sokat elárult látványával a nézőnek, amikor a színművész még meg sem szólalt. Ám hordtak álarcot az időjárás elleni védekezésül is, főleg hosszabb utazásokon, de a XVI. században az utcán is. A farsangi álarcosbálok részben a római szaturnáliák hagyományaiból, részben a termékenységvarázsló népi tavaszváró szertartások állatmaskarás felvonulásaiból alakultak ki. A báli álarc azonban csak a XVIII. században lett elengedhetetlen kelléke a karneváloknak.

Állatkert

A pesti Állatkert 1866. augusztus 9-én nyílt meg, s akkor a világ kerekén harmincadik zoója volt. A megnyitás napján 500 állat tartózkodott benne. Megtekintésükhöz 20 krajcár belépődíj kellett. A kert első fejedelmi látogatója Erzsébet királyné volt, aki néhány nappal a megnyitó után érkezett, és egy szépen kifejtett zsiráfot hozott ajándékba. Kezdetben a struccok aratták a legnagyobb sikert, meg Kristóf, a barnamedve, amely hamarosan Deák Ferenc kedvence lett.

Víziló 1893-ban került először az állatkertjükbe, nyomban a Jónás nevet kapta, és 24 évig élt jó egészségben.

Ma több ezer állatnak ad otthon a városligeti zoo, ami nem csekélység, ha tekintetbe vesszük, hogy a II. világháború pusztításait mindössze 14 állat élte túl.

Az állatok tartása különben igen költséges. Egy elefánt 80–130 kiló abrakot kap, zöldséggel, rizssal dúsítva. Egy oroszlán 6–7 kiló lóhúst, s ehhez még csemegének belsőségeket, nyúl- és baromfihúst, viszont hetente egyszer koplalónapot tartatnak vele, hogy a kevés mozgáslehetőség ellenére se hízzon el. Az állatok királyának persze nincs inyére e ráerőszakolt kúra, s bizvást szívesebben vállalná karcsúsága érdekében az esti tornát koplalás helyett, de hát hogy tanulja meg a gyakorlatokat, amikor még tévé sincs a ketrecében.

Babér

A babérlevél szinte minden konyha fűszerpolcán megtalálható. Kellemes ízt ad a vadas módra készült húsoknak, a lencsefőzeléknek, még a krumplilevesnek is. De ha egyszer a konyhában a helye, hogy kerül a koszorús költők homlokára? Mint oly sok mindennek, e rejtélynek is regében lapul a nyitja. Egy görög mítosz szerint Apollón beleszeretett Daphnéba, a nimfába, az azonban, midőn az isten érte jött, hogy magával ragadja, elfutott előle. Apollón persze uzsgyi, utána. Ám amikor már majdnem utolérte, Daphnét az apja babérfává változtatta. A tehetetlenné vált Apollón erre a babérfát kezdte imádni, és megparancsolta a papjainak, hogy a tiszteletére rendezett szertartásokon babérral díszítsék szobraikat. S mivel Apollón a költészet pártfogója volt, lassan szokássá vált az ünnepelt költőket is az ő kedves növényéből font koszorúval övezni. E kitüntetés természetesen dicsőségnek számított, ekként örököltük át a hitet, hogy az illatos babér a dicsőség jelképe.

Bagoly

Annak is megvan a története, miért tartotta a nép a baglyokat, közülük is főleg a kuvikokat halálmadaraknak.

A régi falvakban, mikor még hírből sem ismerték a villanyt és drága volt a gyertya meg a mécsebbe való olaj, éjszaka csak ott gyújtottak világot, ahol nagybeteg haldokolt. A bagoly meg, bár éjszakai madár, vonzódik a fényhez, s le-letelepedett a világító ablakú házak udvarán huhogni, kuvikolni valamelyik fán. Az ágy mellett virrasztók persze felfigyeltek a csendes falusi éjben a hangra, és ha meghalt a beteg, összefüggést kerestek a hang meg a halál között.

Faluról ered az a népmesékben rögzített hit is, hogy a bagoly a madarak tudósa. Régente ugyanis a parasztember nem hordott szemüveget. Ha romlott a látása, beletörődött, még orvoshoz sem ment. Nem telt neki ilyen költséges passziókra. Szemüveget csak az urak viseltek. Az írástudók, mint a pap meg a tanító. No és a bagoly, amely sugaras tollkoszorúval keretezett szemével szakasztott úgy fest, mintha okuláré lenne a csőre felett. Abból, hogy aki szemüveget rak az orrára, az írástudó, ésszerűen következik, hogy tudós a szemüveges bagoly is. Aki ezt kétségbe vonja, sosem látta még Romhányi József hősét, dr. Bubót, ki bárha egyszerű füles bagoly, kapásból is bármikor tart magasröptű tudományos előadásokat.

Bécsi szelet

Bécsi-e a bécsi szelet?

Neve szerint igen, származását tekintve nem.

Maga a panírozás már a bizánci császárságban ismert volt, onnan került receptje, arab közvetítéssel, beljebb és feljebb, Olaszországon túl azonban nemigen terjedt el. Legalábbis addig, amíg Radetzky tábornagy egy hadjárat során, Milánóban meg nem kóstolt egy panírozva ki-

sütött borjúhússzeletet. Mert neki aztán annyira ízlett ez a zsemlemorzsás hús, hogy még a Ferenc Józsefnek írt jelentésében is említést tett róla az-zal, hogy ezt a húst zsírban sütik, mégis annyira száraz, hogy akár frakkban vagy díszmentében rá lehet ülni, anélkül, hogy foltot hagyna.

Attems grófnak a bécsi levéltárban őrzött feljegyzése szerint a császár kíváncsi lett az új ételre, és saját szakácsaival elkészíttette az első valóban „bécsi” bécsi szeletet. Hála a reklámmal felérő udvari pletykának, a panírozott borjúhús az egész városban elterjedt. Azóta is bécsi szeletnek nevezik minden nemzetközi étlapon. Csak Magyarországon akarták tulipán szeletre változtatni a nevét honfiúi buzgalomból, akkoriban, amikor a „bécsi” jelző sok magyar ember számára kellemetlenül csengett, de ez a nyelvújítási ötlet sem bizonyult maradónak.

Copf

A hajfonat, vagyis a copf egyike a legősibb hajviseletnek. Már a régi kínaiak, etruszkok és egyiptomiak értettek a hajfonáshoz. A Távoleketen, de bizonyos korokban Európában is, a férfiak viseltek copfot, sőt copfokat. Az ókori germánoknál viszont csak az asszonyok fonhatták be hajukat, a lányok fürtjeinek szabadon kellett lobognia. A középkorban általános női hajviselet lett a copf, majd újra rákaptak az urak is. Olyannyira, hogy szinte minden rokokó férfiparókán ott fityegett. A 18. századi porosz hadseregben pedig egyenesen kötelezővé tették a katonák számára a copfviseletet. A hátul copfos

frizurához elől, a halántékukon előírászerű csigákba kellett bodorítaniuk a hajukat. Ezért aztán ebben az időben a hajsütővas a kötelező katonai felszereléshez tartozott. De szívesen hordtak copfot civil polgárok is. A férficopf a 19. század elején kezdett kikopni a divatból, a nők azonban még ezután is fonták a hajukat. Az eleinte nagy megbotránkozást keltett rövidre nyírt női frizurákat csupán az I. világháború után találták ki. Ettől kezdve copfot többnyire csak kislányfejen lehetett látni egy darabig. De a nyolcvanas évek derekán újra visszakéredkedett a hajfonat a módi, immár afrikai fazonban. Sok-sok kis copfba fonták hajukat a nők, az aprócska fonatokat nemegyszer gyöngyökkel dúsítva, mint a négerek lánya egykoron.

A rokokó és a klasszicizmus között hódított, copfstílusnak nevezett s a 18. század második felében kialakított építészeti, illetve dekorációs stílus fonott füzérdíszének köszönheti nevét. E díszítmények ugyanis a korabeli copfos parókákra emlékeztettek. Copfstílusnak egyébként csak a németek mondták. Általánosabban elterjedt neve Louis XVI. stílus, mivel a francia XVI. Lajos idejéből ered.

Csillag

Mi csillagabb csillag: az Esthajnalcsillag vagy a Nap? Természetesen a Nap. Mert az Esthajnalcsillag nem csillag, hanem bolygó. A Vénusz bolygót nevezi Esthajnalcsillagnak a népnyelv. A Napot viszont csillagnak tekinti a tudomány. Amiből önkéntelenül adódik egy másik kérdés: tudományos értelemben mit neveznek csillagnak? S az újabb válasz: az olyan világító, forró gázgömböket, amelyeket anyaguknak gravitációja tart össze a gáznyomással és a sugárnyomással szemben, s amelyeknek önálló fénye van. A bolygók nem csillagok, mert önálló fényük nincs, csupán a Nap fényét verik vissza. Tehát nem csillag az Esthajnalcsillag sem. De azért ha egy szerelmes tavaszi éjszakán kart karba öltve sétálunk valakivel, és éppen az Esthajnalcsillagra esik tekintetünk, nyugodtan elandalodhatunk rajta.

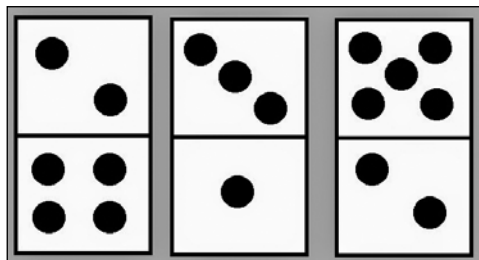
Csokoládé

Ha ma beszélünk csokoládéről, általában táblára vagy bonbonra gondolunk. Eredetileg azonban italt neveztek csokoládénak. Az első európaiak, akik csokoládét ittak, spanyolok voltak, mégpedig Cortez emberei, akik 1520 körül

elfoglalták Mexikót. Ott kóstoltatták meg velük a kakaóbab magvaiból készített italt, amelyet a helybeli indiánok csokolatlínek neveztek. Mivel a cukor használata Spanyolországban éppen ekkoriban terjedt el széles körben, az édes, kakaós nedű – amelyet csokoládékávé néven ma is sokfelé felszolgálnak – hamarosan nemzeti italává vált a spanyoloknak, sőt a velük szomszédos portugáloknak is. De Hispánia határain jóval túl is akadtak rajongói. Például Linné, aki növényrendszertanában a Tehobromina cacao nevet adta a kakaófának. A Tehobromina szó jelentése: isteni eledel. Ami a rajongást illeti, a svéd természettudós a spanyolokat és a portugálokat leszámítva sem állt vele egyedül. Kontinensünk inyeniceiben valóságos áhitatot ébresztett a csokoládé. XIV. Lajos, Madame Dubarry, de még Casanova is ódákat zengett a mennyei nedűről, amelynek főzésére, szűrőszőlésére egész látványos ceremóniákat eszeltek ki. A kakaóivás gyönyörét számos festő is megörökítette kezükben csészét tartó, átszellemült arcú modelleken. Nagy tisztelet övezte éppenséggel a kakaót más őshazájában is, ahol Quetzalcouates, az indián holdisten volt a védnöke, s babjának elültetését mindig 13 napos engesztelő böjt előzte meg. Jellemző a növény becsére, hogy Közép-Amerika népeinél a kakaóbab egykoron fizetőeszköz volt. Egy rabszolgának például száz szem kakaóbab volt az ára. Az első szilárd csokoládét állítólag egy Carletti nevű világtutató állította elő Firenzében, 1606-ban. A XVII. században már mindenestre dolgozott Európában néhány kisebb csokoládégyár. S arról is biztos adatunk van, hogy az első csokoládébolt Londonban nyílt meg 1657-ben. Mi meg azóta is hódolunk a csokoládé evés-ivás káros szenvedélyének, mit sem törődve azzal, hogy a csokoládé minden formájában hizlal.

Dominó

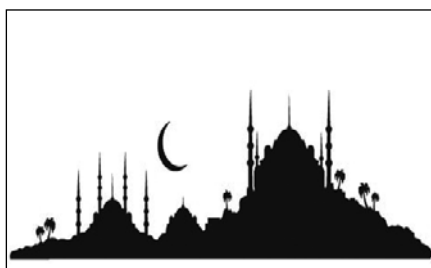

Az ember valamikor gyerekkorában megtanul dominózni, s később vagy abbahagyja a játékot, vagy felnőtt fejjel is vidáman tovább dominózik, mint a pesti fészek Klub számos törzsvendége, de eszébe se jut töprengeni rajta, vajon ki találta fel a dominót és miért. Pedig nem manna a dominó, hogy az égből hullt volna. Valakinek valahol ki kellett esznie.

Úgy mondják, aki kieszelte, egy rablólovagból lett bencés rendi szerzetes volt, Alois Sigbert a neve.

A valaha zajos és vidám élethez szokott barát öregségére az olaszországi Monte Cassino kolostorban tengette napjait, őszinte búvánattal hajdani vétkei miatt, de mi tagadás: kissé unatkozva. Elhatározta hát, hogy életet visz a kolostor komor falai közé, s megszerkesztette az újfajta játékot, amelyhez szerzetestársai között hamarosan lelkes partnerekre lett. Az már az eredeti szabályokban szerepelt, hogy a győztesnek a játék végén „dominó”-t kell mondani, jelezvén, hogy úr lett a helyzet felett. A „dominó” szó jelentése ugyanis „úr”. Végül ez a bemondás lett a játék neve. Pár év múlva Itália szerte, majd az egész világon megtanulták játszani. Mindez a XVIII. században történt, de a játék máig eleven.

Ezeregy

De miért pont 1001? Mármint miért épp ez a szám kívánczolt az Ezeregyéjszaka meséinek címébe?

Az első csoda, hogy bármilyen háromjegyű számot 1001-gyel megszorozva, a szorzandó kétszer leírva kapjuk eredményül:

$$207\text{-szer } 1001 = 207\ 207$$

873-szor $1001 = 873\ 873$ és így tovább. A második csoda, hogy 1001 három egymás után következő törzsszám: 7, 11 és 13 szorzata, így e három számmal természetesen maradék nélkül osztható is. (Törzsszámnak vagy prímszámnak az olyan egész számot nevezik, amelynek az egyen és önmagán kívül más osztója nincs.) E tényeken alapul egy réges-régi matematikai trükk. Felszólítjuk a partnert, hogy gondoljon egy háromjegyű számot, és írja le kétszer egymás után. Aztán az így kapott hatjegyű számot elosztatjuk vele 7-tel, majd az eredményt 11-gyel, s az újabb eredményt 13-mal, előre megjövendölve, hogy a harmadik osztály végeredménye az a szám lesz, amit eredetileg gondolt. És ha a partner jól számolt, jóslatunk maradéktalanul be is teljesül. Hát nem mesés?

Hát azt tudod-e, melyik az a két szám, amely összeadva 1001, kivonva 101? Eláruljuk: 551 plusz vagy mínusz 450.

Fagyalt

A Távol-Keleten a fagyalt ősidők óta ismert csemege. Innen került át készítésének titka Arabbiába, majd perzsa közvetítéssel a régi Rómába. A rómaiaktól aztán örökölték a fagyaltrecepteket az olaszok, akik egész Európában elterjesztették az „ízes jeget”.

Eleinte csak fejedelmi asztalokra került a fagyalt, később azonban a polgárok is megked-

vették, hála egy palermói cukrásznak, Francesco Procopio de Coltellinek, aki 1675-ben kávéházat nyitott Párizsban, és reklámcélből minden kávé mellé ingyen adott egy kis kupac fagyaltot. Mivel arrafelé akkor még nem ismerték e szopogatható hűsítőt, a dolognak hamar híre ment, és rövidesen már pénzért is árusíthatott különféle jégkrémeket. Más kávémérők, cukrászok meg persze követték a példáját.

Magyarországon az első fagyaltokat Mátyás király udvarában készítették. Az olasz nőt feleségül vett Mátyás ugyanis olasz cukrászokat is foglalkoztatott a konyháján. A honi cukrászdákban, azaz „népközelben” viszont csak 1760 körül kezdtek fagyaltot árulni.

Amerikában az angolok honosították meg a fagyaltfélét. Az USA első elnöke, George Washington valósággal rajongott értük. Naponként két cinkkorsóval került jégkrém az asztalára. A Fehér Ház konyhájában azonban csak a negyedik elnök, Madison felesége készített fagyaltot. Elődeinek cukrászdákból szállították.

Nagyüzemi fagyaltgyártással Baltimore-ban kísérleteztek először, 1851-ben, egy tejüzembe. 1921-ben pedig forgalomba került az első csokoládé jégkrém. Közben közkinccsé vált számos különleges fagyalt receptje. Ilyen a Coupe Jacques, magyarul Jakab-serleg, amely nem más, mint serleg alakú pohárban tálalt vegyes fagyalt, likörrel, befőttel, cukrozott gyümölccsel dúsítva vagy a Péche Melba, azaz Melba-barack, amely vaníliafagyalt vagdalt mandulával és félbevágott őszibarackkal a tetején. Az utóbbinak az 1861 és 1931 között élt világhírű ausztráliai opera-énekesnő, Nellie Melba a névadója, aki igen kedvelte e fagyaltkombinációt.

A fagyalttölcsér viszont egy szíriai fagyaltárus leleménye, akinek annyira kapkodták az áruját az amerikai St. Louisban 1904-ben megrendezett árumintavásáron, hogy egyszerűen nem győzte a pohármosást. Így jutott eszébe az ehető pohár, vagyis az ostyából tekert tölcsér.

Az ostyasütők annyira felbuzdultak az ötleten, hogy sebtiben továbbfejlesztették, és elkezdtek fagyalt mellé tálalható speciális ostyákat is gyártani. Ilyen a magyarul vaflinak becézett wafferli, azaz a recézett mintájú töltött ostya és a holipninak nevezett, belül üres ostyacső.

Hogy mi szeretjük a fagyaltot, az érthető. Kevésbé érthető, hogy az eskimók is szeretik. A közvélemény-kutatók adatai szerint épp a jégkrém a kedvenc nyalánságuk. Bizonyára az íze miatt, s nem azért, mert a jégkrém a jégkunyóban könnyen eltartható.

A detail from Michelangelo's 'The Creation of Adam' showing the reclining position of Adam. He is lying on his side, looking up towards the right, with his right arm extended towards the center. His body is covered in a dark, draped cloth, and his head is resting on his right hand. The background is a plain, light-colored wall.

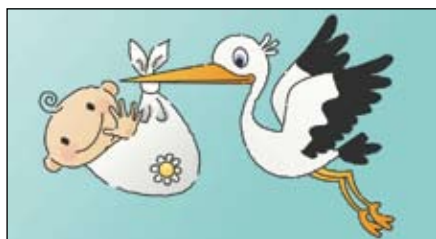
becézett kísérleti atombombát, amelynek nevét az akkor népszerű csúcson álló filmsztár, Rita Hayworth „Gilda” című filmje ihlette. Néhány év múlva egy osztrák fürdőruha tervező, Rudi Gernreich, akinek eladdig senki hírét sem hallotta, bemutatta az „oben ohne” toplesst, más néven monokinit, amely bikinidrágocská volt mellkalitka, azaz melltartó nélkül. Akinek ez is túl sok volt fürdéshez, napozáshoz 1974-ben ismét újíthatott. Akkor találták fel ugyanis Braziliában a mini bikinibugyinak becézett tangát, amely mindössze két háromszögből és egy madzagból állt, s méretét tekintve az édeni fügefalevélnél is kisebb volt.

Mivel a nudizmusnak is egyre több a rajongója, úgy tűnik, véget ért a sztori. Hisz jobban, mint mezetenre vetkőzni, már nem lehet. A sok vízparton feltűnő Ádám- és Éva-kosztümöt látva bátran mondhatjuk tehát, hogy a strandokon kezdenek eluralkodni a paradicsomi állapotok.

Gólyamese

Szép mese a gólyamese. Csak hát nem a miénk. A németektől importáltuk. És még jó, hogy átvettük, mert nem mindenütt él gólya, így a gólyamese sem terjedhetett el mindenhol.

A francia és az olasz gyerekek káposztában nőnek, abból hámozza ki őket az édesanyjuk. A szíriaiakat a teve hozza. Svájc egyes vidékein

hegyi manók vagy titokzatos anyókák csempézik a pólyást a küszöbre, ott aztán éktelenül sivalkodni kezd, hogy észrevétesse magát, abba sem hagyja a hangos sírást, míg az anyja be nem viszi. De olyan svájci falucskáról is tudunk, ahol a kútnál veszi a gyermeket a mama hajnalban, mi tagadás: pénzért. Másutt varjú, hatyú vagy maga a csizmás kandúr szállítja házhoz a gyermeket, kizárólag rendelésre, míg a belga újszülöttest hajtó hozza a vásárra, ott aztán kirakják őket, lehet válogatni. Megint másutt fán nő a gyerek, csak le kell szedni, ha pólyásnyivá érett, esetleg fák odvában kell megkeresni, ahová ki más rejtené, mint a jószágos, ősz hajú tündér. Aki nem hiszi, járjon utána, ha nem most, hát tavasszal, amikor a gólyák visszatérnek, vagy álljon ki télen gólyát lesni a megfelelő kéményhez, mert fagyban ugyan nem fészkelnek nálunk a gólyák, de a megrendelt gyermeket akár hóviharban is meg hozzák.

Görkorsolya

A befagyott vizek és lefagyott utak már több évszázaddal ezelőtt rákényszerítették az embert, hogy kitaláljon valamit, amivel mégis jó tempóban tud végigmenni, pontosabban végigsiklani a gyalog bejárhatatlan utakon. Így született meg a simára csiszolt talpú, keskeny lapból álló, jéghez való korcsolya, amely később a művészetben

is helyet kért magának. A kerekeken gördülő görkorsolya mögött azonban hasonló, külső kényszerrel nem találhatunk, ezt már kizárólag az ember belső vágyai hozták létre: annak igénye, hogy olykor a lábunk kínálta tempó meghaladásával, tehát a megszokottnál gyorsabban is tudjunk haladni. A jégkorcsolyának ez a „kistestvére” ezért jóval később is született meg, csak a 18-dik század vége felé. Megszületése viszont mindjárt sokkal látványosabbra is sikeredett.

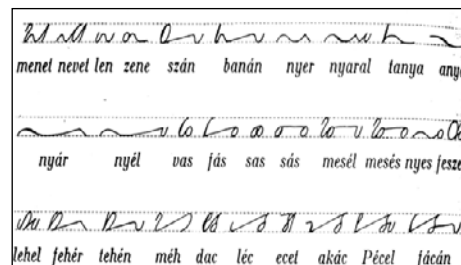
A kutatások alapján az első görkorsolyát egy igazi ezermester, a belga Jean-Joseph Merlin készítette, aki 1735 és 1803 között élt, és akinek a névazonosságon kívül semmi köze a varázsló Merlinhez. Illetve annyiban mégiscsak van, hogy rendkívül sokféle szerkezettel foglalkozott és ezekkel szinte csodákat művelt – képletesen tehát ő is egy afféle varázsló volt.

Merlinnek valószínűleg a kerekekkel való, mindennapos találkozásai hatására támadhatott az az ötlete, hogy hiszen kerekeket nemcsak a szekerekre, hanem a cipőkre is föl lehetne szerelni, és neki is látott az ötlet kivitelezésének. Úgy gondolta, az a legcélszerűbb, ha a kerekek a cipőtálp közepén futnak, egy vonalban. Ezért egy olyan lécet gyártott, amelyre tehát egymás után illesztett rá fém kerekeket, majd az egészhez jobbról-balról bőr pántokat illesztett, és ezekkel rögzítette a szerkezetet a cipőjén. Talál-mánya bemutatásához pedig egy kiemelt alkalmat választott: egy olyan farsangi bált, amelyet egy hatalmas és fényes, tükrökkel is gazdagon díszített bálteremben tartottak. És hogy még nagyobb legyen a szenzáció, úgy döntött, hogy a bál résztvevőjeként fogja bemutatni a korcsolyáját.

Merlin a bálterem ajtajában felkötötte a lábára a korcsolyáját, majd kezébe vette a hegedűjét, és miközben elkezdett játszani, nekilendült, hogy keresztben átkorcsolyázzon a termen. Ám valószínűleg nem számított arra, hogy az ilyen termek padlója meglehetősen csúszós. És mivel sem a korcsolyáján nem volt semmiféle, fékként használható elem, sem ő maga nem lehetett gyakorlott abban, hogy miként is állíthatná meg a kellő oldalazásokkal a száguldását, mihelyt nekiindult a korcsolyájával, az egyre nagyobb sebességgel vitte őt előre. A terem közepéig biztosan nagy sikere volt a siklásban előadott hegedülésével, ám a falakhoz közeledve alighanem inkább rémületet válthatott ki a bálozókból. Mígnek az útja végén be is igazolódott, hogy

a rémület nem volt indokolatlan: a feltaláló a hegedűjével együtt megállíthatatlanul belerohant egy hatalmas tökörbe, amely ettől ezernyi apró szilánkra törve omlott rá, és sebezte fel őt mindenütt, ahol csak érte. A bálozó közönség ettől kezdve hosszasan azzal foglalkozott, hogy megszabadítsa őt az üvedaraboktól, elállítsa a vérzéseit és orvost hívjon hozzá, aki azután őt biztonságos helyre vitte.

Gyorsírás

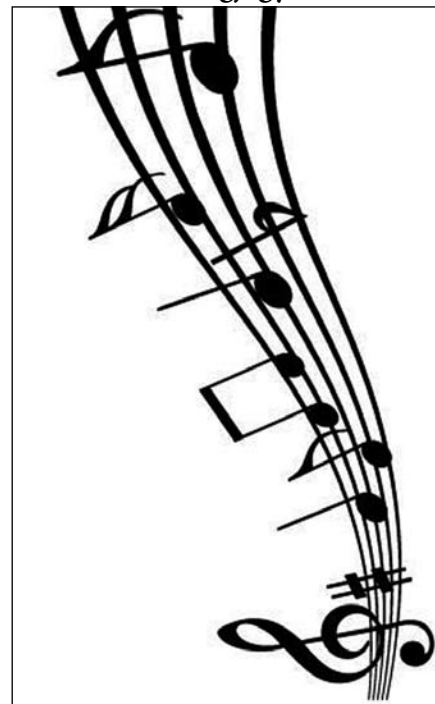

Magyarországon Kossuth Lajos szervezte az első gyorsíróversenyt 1843-ban. Ezen ő diktálta a versenyzőknek a szöveget is.

A gyorsírás feltalálójának viszont sokan Tiro római grammatikust, Cicero szabadosát és barátját tartják. Ez a sokféle elterjedt hit azonban tévedésen alapul, mert a gyorsírást valójában már Kleopátra és Ptolemaiosz korában ismerték. Időszámításunk előtt 104-ből van róla az első írásos bizonyíték, de tudjuk, hogy az időszámításunk előtt 239 és 169 között élt Ennius is alkalmazta. Az időszámításunk előtt 94-ben született Tiro csupán korszerűsítette és megújította az ismert gyorsírást, megalkotván a róla elnevezett, Notae Tironianae néven emlegetett rövidítéseket.

Tiro egyébként nem szorul rá, hogy idegen tollakkal ékesítsék. Igen tevékeny életet élt. Megírta Cicero életrajzát, kiadta a beszédeit és a leveleit, számos grammatikai művet is hagyott hátra, s ha nem is találta fel a gyorsírást, azon is lendített jókorát.

Hangjegy

A zene írásban való rögzítése, vagyis a notáció (lejegyzés) ősrégi igénye az embernek, hisz ha eszébe jutott egy dallam, meg akarta örökíteni, hogy el ne felejtődjék. A IX–XII. század „kottája” a neuma (jeladás) volt, amely eleinte csupán a dallamvonalat mutatta a mai gyorsíráshoz hasonló jelekkel, s mindössze arra volt jó, hogy emlékeztetőül szolgáljon a dallamot eleve ismerő énekesnek. Egyben felvázolja az egyszerű lamú gregorián ének lejtésének az árnyalatait. Majd a XI. században feltűntek az úgynevezett ligatúrák (kötések) is, amelyek szögletes jeleivel már a hangok magasságát és tartamát is jelölni lehetett. A XIII. századtól a XVII. elejéig menzúralis hangjegyzírást használtak, melynek neve a menzúra (mérték) szóból származik. Kezdetben tömöttön fekete, később belül üresen fehéredő jelekből állt, s többszólamú művek lejegyzésére is alkalmas volt. Ezt követte aztán a klasszikus hangjegyzírás, amelynek a IX. század óta fokozatosan kialakult vonalrendszerével, dinamikai és tempójeleivel, valamint egyéb jelzéseivel minden mai kotta (jegy) az utóda.

Persze ahhoz, hogy a skála valamennyi hangját pontosan le tudjuk írni, töméntelenül sok vonalra volna szükség, s a sok vonal végül csak összezavarná a szemet. Ezért találták ki az ötvonalas kottasor elejére a kulcsot, amellyel az adott sorba kerülő hangok magassága meghatározható, és a teljes hangterjedelem szakaszokra bontható. Napjainkban általában négyféle kulcs használatos: az altkulcs, a tenorkulcs, a basszuskulcs meg a violinkulcs. Az első kettőt c-kulcsnak is nevezik, ahogy a basszuskulcsot F-kulcsnak, a violinkulcsot pedig G-kulcsnak. A hajdani korok zeneírásában ugyanezeket a kulcsokat alkalmazták, de többféle elhelyezésben.

Harang

A Távol-Keleten már több mint 4500 évvel ezelőtt ismertek különféle harangokat. Ezeket főleg tűz vagy más vesz jelzésére használták. De hamarosan szerepet kapott a harang az istenkultuszokban is. Egyiptomban az Ozirisz-ünnepségekre kongattak vele, Athénban hangjával ébresztgették az alvó isteneket, az antik Rómában az istenek imádására szólították a halandókat. A keresztény egyház viszont csak a VI. században iktatta be szertartásaiba a harangszót, addig trombitával hívták össze híveiket a papok.

610-ben a harangszó sokfelé még mindenesetre olyan szokatlan volt, hogy az Orléans városát ostromló frank Clotaire csapatai például riadtan elmenekültek, midőn a helyi templomban meghúzták a harangot, nem tudván mire vélni a furcsa zenebonát. Vannak vallások, amelyek ma is tiltják a harangozást. A mohamedánok sem harangoznak, Allah híveinek hite szerint ugyanis a harangszó zavarja a megboldogultak nyugalma a Paradicsomban.

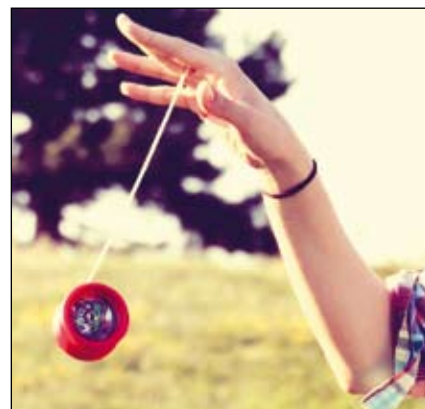
Janicsárok

Török gyalogos katonák voltak a janicsárok. Csapatukat a XIV. században szervezték meg, a zsoldosok gyaloghadát kiegészítő önálló egységként. Később a janicsárokat főleg a meghódított területek lakóitól adóba szedett vagy harc közben rabolt keresztény gyerekekből képezték ki, akiket, minthogy még fogékony korban kerültek török kézre, sikerült Allah tiszteletére nevelniük, s az iszlám szigorú fegyelme, fanatikus harcosaivá tenniük. Hogy hűségüket biztosítsák, kiemelkedően magas zsolddal jutalmazták őket. Hosszú ideig valóban a török birodalom és trón legszilárdabb támaszai voltak, közülük került ki a szultán testőrsége is. Parancsnokuk, a janicsárag a nagyvezíri tanácsban is részt vett, annak teljes jogú tagjaként. A XV. században a janicsárok száma már elérte a 40 ezret. Kezdetben tilos volt nősülniük, a XVI. században azonban már házasodhattak. Ettől fogva a janicsárság apáról fiúra szállt. Fegyverük hosszú puská, széles, görbe kard, íj és nyíl volt. Zászlajukon ezüst félhold és kard díszelgett vörös alapon. Ha éppen nem volt háború, iparral, kereskedelemmel foglalkoztak. 1826-ban oszlatták fel szervezetüket.

A janicsár, törökül janicseri szó jelentése: új sereg.

Jojo

A furcsa nevű játék a Fülöp-szigetekről terjedt el, ahol a bennszülöttek amolyan bumeránpárittyaként használták. Célba dobták vele a kiszemelt állatot, aztán egy-két ügyes mozdulattal visszarángatták, tekerték magukhoz a jojót, amely így akkor sem veszett kárba, ha a vadász elhibázta a vadat, hanem visszatért, mint a bumeráng.

Az első bumeránpárittyák kőből készültek úgy, hogy a kő derekába vájatott csiszoltak, abba került az erős bőrszija, amelynek egyik végét természetesen rögzítették. Mivel a gyerekeknek mindig az kell, amit a felnőtteknél látnak, barakcsoltak jojót később nekik is, játékegyverűl. Ez már fából készült, szíj helyett hánccsfonállal. Hogy Európába mikor került az első jojó, arról nincs biztos adatunk, de tény, hogy IV. György angol királyt már kezében jojójával örököltette meg egy 1791-ben festett kép, s azt is tudjuk, hogy a francia XIV. Lajos csakúgy szenvedélyesen jojózott, mint Napóleon katonái, akik fennszóval hirdették, hogy a fegyverforgatásban elfáradt kéz jojózás közben nyeri vissza leginkább régi rugalmasságát.

Aztán mintha évszázadokra elfelejtett volna jojózni az emberiség. Csak századunk harmincas éveiben tört ki újra elemi erővel a jojóláz. Utcán, kávéházban, otthon, mindenki, aki adott magára, jojót liftezett akkortájt. A következő jojómánia a '60-as évekre esett, s főleg Amerikára lokalizálódott. Az első roham idején New Yorkban egyetlen hónap alatt több mint négy-millió jojót adtak el. Készültek jojók nemesfém-ből és olcsóbb fém-ből, fából, műanyagból, még kemény parmezánsajt-ból is a diónagyságtól óriás méretig minden változatban. De kidolgoztak több mint százféle variációt magára a jojózásra is, a pergetős figuráktól a dobósakig. A távjójózás világrekordját egyébként a Yale Egyetem egyik diákja érte el 1972-ben. Bal és jobb kezében egy-egy jojójával 8 óra 50 percen át jojózott egyfolytában és azonos ritmusban.

Kakukklegendák

Valóban legendás madár a kakukk? De még mennyire, hogy az. Már a régi görög regékben felbukkan. Zeusz például egy viharos napon kakukk képében repül későbbi hitvese, Héra ölébe, aki a gyenge kis madarat keblébe rejti, hogy a tomboló szél meg ne tépázza tollait. Az esküvőn aztán egy kormánypalcát kap isteni fér-

jétől ajándékba, amelynek tetején aranykakukk trónol. Zywy, az ősi lengyel is kakukká változik tavasztájt. Aki ilyenkor találkozik vele, annak megjósolja, hány évig fog élni. Nálunk meg a lányok faggatták hajdanán a kakukkot, hogy mikor mennek férjhez. Ahányat kakukkolt a kérdésre, annyi év múlva lett belőlük a néphit szerint menyecske.

Szerette a nép a kakukkot, már hogyne szerette volna, amikor a tavaszhoz volt a hírnöke. Az angolok a tavaszt dicsőítő énekeiket kakukkdalnak nevezték, a kora tavasszal virágzó növények némelyikének a kakukk lett a keresztapja (nálunk ilyen növény például a kakukkfű), s általában babonák sora terebélyesedett a kakukk körül. Mondták, hogy ha sokat kakukkol, három napig esni fog az eső, de azt is, hogy kakukká válik, aki az ördöggel szövetkezik, hiszen ha már mágikus erőt tulajdonítottak ennek a rigónál alig nagyobb madárnak, hinniük kellett abban is, hogy hatalma van. Kakukkos órákat is azért kezdtek készíteni, hogy a bennük lakó kakukk megővja a házat.

Hogy miért rakja a kakukk más fészkekbe a tojásait, arra szintén született már jó néhány elmélet. Az egyik szerint azért, mert 7–10 naponként tojik egy tojást, így egy-két fióka az elsőből már kikelne, amikor az utolsó tojások még át sem melegedtek alatta, és tojásan ülni meg fiókát nevelni egyszerre nem lehet.

Kaleidoszkóp

Nem véletlen, hogy ezt a játékot, a kaleidoszkópot épp egy fizikával foglalkozó ember, David Brewster találta fel. Abban az időben

Európa-szerte megnőtt az érdeklődés a természettudományok iránt és a diákévei alatt Brewstert is inkább ezek érdekelték. Rögtön az egyetemi évei után a fizika tudományába vetette bele magát, majd egyre intenzívebben kezdett foglalkozni a kor egyik legnagyobb kérdésével: a fény polarizációs jelenségeivel. Végül ennek a munkának a „melléktermékeként” jutott el a kaleidoszkóp ötletéig. A fény polarizációjának vizsgálatához ugyanis nélkülözhetetlen az átlátszó kristályok, prizmák és tükrök használata, tehát az olyan tárgyaké, amelyek közül a tükrök és a kristályszerű gyöngyök végül a kaleidoszkópban is helyet kaptak. A fény polarizálódása azt jelenti, hogy a rezgései egyetlen irányba esnek. Hogy a kísérletezéseinek melyik pontján készített magának egy olyan zárt csövet, amelyben néhány tükröt és tucatnyi, átlátszó gyöngyszemet helyezett el a fénytörés fölerősítésére, azt nem tudni, de tény, hogy 1816 táján egyszer csak a kezében volt egy ilyen szerkezet, amelybe belenézve maga is látta, hogy milyen sokféle minta áll elő a gyöngyök változatos elhelyezkedésétől. Nem volt nehéz fölismernie, hogy ezzel a kísérleti eszközzel egyúttal a játéknak és az esztétikai élvezetnek is lehetőséget nyitott. A kaleidoszkóp ezáltal a szabályosságot és a véletlent egyeztetni össze. Mintái a tükrök szabályos elrendezése miatt geometriai szempontból mindig szabályosak, szimmetrikusak lesznek, ám mi olyan világot képzelünk mögöttük, amelyet csak akarunk, és ettől ez a kis eszköz egyúttal a fantázia szabadságának is az egyik legegyszerűbb eszköze lehet.

Katapult

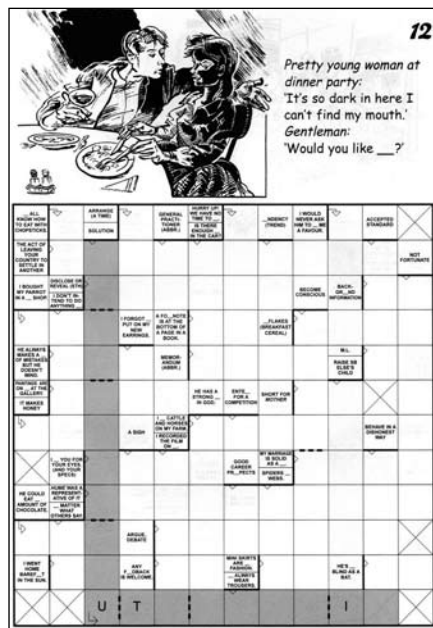

A sokáig csúszliülésnek becézett katapult első kísérleti darabját több mint negyven éve állította elő az angliai Martin Baker cég. A német Hans Pancherz próbálta ki először 1943. július 15-én. Mint a jegyzőkönyv tanúsítja: „könnyedén lőtte ki magát, és szerencsésen földet ért”. A katapult működési eleve azóta is ugyanaz. Gombnyomásra kinyílik a pilótafülke fölött a tetőzet, s üléstől kirepíti a pilótát egy rakétamotor a szabad ég alá, majd a megfelelő pillanatban kinyílik az ülésbe épített ejtőernyő, amely veszélytelenül teszi a lefelé lavírozást. Sok ezer pilótát mentett meg vészhelyzetben már a katapult. A kerekén ötezredik megmentettnek a nevét is tudjuk. Franco Troglicnak hívták, kapitány volt és olasz.

A katapult krónikásai minden érdekességet, elsőseget, rekordot híven feljegyeznek. Csak né-

hány belőlük mutatóba: hangsebességen túli sebességű masinából egy amerikai berepülőpilóta, George Franklin Smith katapultált először 1955. február 26-án; gépe típusa F-100, zuhanósebessége 1125 km/óra. A legmagasabbról az angol George Hand lőtte ki magát 1958. április 10-én: géptípusa Camberra, légköri hőmérséklet mínusz 56,7 °C, magassága 17 kilométer. A legkalandosabban Edward Watty ezredes ért katapultostul földet az USA-ban, 1959. július 26-án. 14 326 méteres magasságból robbantotta ki magát, számítása szerint 11 perc múlva kellett volna landolnia, de majd 40 percig lebegett, mert egy viharzónába lőtte a „csúzlí”, s a szél felhajtóerejét nem tudta legyőzni.

Keresztrejtvény

Ha egy híres ember meghal, arról írnak az újságok, ha egy híres ember születik, arról nem. Mert ugye, honnan is tudhatná az ügyeletes riporter vagy bárki más, hogy az éppen megszületett ember híres lesz? Valahogy így volt ez a keresztrejtvényvel is. Amikor megszületett, senki sem sejtette, hogy a világ egyik legnépszerűbb rejtvényfajtája lesz belőle. Így aztán nem állt krónikás a bölcsőjénél, és mire a rejtvénytörténetek észbe kaptak, több volt körülötte a legendássá vált mese, mint a valós adat. E mesék legromantikusabbja egy fokvárosi börtönben ártatlanul sínylődő rabot nevez meg a keresztrejtvény feltalálójaként, akit a börtönablak rácsának falra vetődő árnyéka ihletett volna a rácsos ábra ötletére. Midőn kiszabadult, találmányából meggazdagodott, és boldogan élt, míg meg nem halt. Hálás örökösei gyönyörű síremléket csináltattak neki, amelyen egy keresztrejtvényábra látható. Ami igazán szív-facsaró sztori. Szinte kár, hogy egy szó sem igaz belőle. Még nagyobb kár, hogy máig sem tudjuk egész biztosan, kitől ered valóban a keresztrejtvényt. Még abban sem egyeznek meg a forrásmunkák, hogy melyik lapban jelent meg először. De azért valószínűsíthető, hogy a világ első keresztrejtvénye a New York-i World című lap egyik vasárnapi mel-

lékletében látott napvilágot 1913. december 21-én. 1923-ban mindenesetre már a legtöbb amerikai lap közölte keresztretjvényt, és 1925-ben az új rejtvényfajta elterjedt Európában is. Ugyanebben az évben, tehát 1925-ben készítette el az első magyar keresztretjvényt Kristóf Károly hírlapíró, a Ma Este című képes hetilap számára. Hogy azóta hány keresztretjvényt jelent meg nálunk és a nagyvilágban, annak még a legtehetségesebb komputerrel is nehéz volna utánaszámolni.

Kifli

E kedvelt péksüteményt a félhold ihlette. Ezt máig idézi a kifli francia neve, a félholdat is jelentő „croissant”. Az első kiflit azonban nem francia földön sütötték, hanem Bécsben, 1529-ben, annak öröme, hogy a város alól eltakarodott a török, és a városfalon kívül épült templom tornyának ormára a török félhold helyett ismét kereszt került. (Orom németül Gipfel, kifli németül Kipfel.) Az ötlet, hogy az ostrom alatt a félhold miatt koplalt bécsiek most lakjanak jól a félholddal, Herr Kolschitzkynak, az első bécsi kávéház tulajdonosának volt a leleménye. Ő süttetett először kávé mellé fogyasztható kifliket egy Wendler nevű bécsi pékkel. Ha egyszer ténylegesen meghódítjuk a Holdat, tán állítanak is majd rajta a kiflinek emlékművet.

Kutyakiállítás

Az első kutyakiállítást, amelynek írásos nyoma maradt, 1859-ben rendezték az észak-angliai New-castle upon Tyneben. Ezen még csak hosszú szőrű vizslákat és vadászvizslákat vonultattak fel, a következő, ugyanitt megnyílt ebtárlatra azonban már a legkülönfélébb kutya-fajtákat beneveztek. Volt miből válogatni, hisz Angliában nagy múltja van az ebtenyésztésnek. A múlt század közepéig főleg haszonkutyákat tenyésztettek, majd elterjedtek a diszkutyák

is. Csak terrierből több mint húsz különböző fajtát alakítottak ki sikeres keresztezésekkel Albionban. Itt tenyésztették ki az 1950-es évek kedvenc szobakutyusát is, a miniuszkárt, amely nemcsak annak köszönhetné népszerűségét, hogy apró természetével a kis lakótelepi lakásokban jól elfért, hanem annak is, hogy nem vedlett, nem hullajtotta szőrét, tehát a legkényesebb huzatú fotelt sem kellett órákig kefélni, ha belegömbölyödött. Státusszimbólumnak viszont ma is nagy testű kutya számít Angliában. Így korunk londoni kutyakiállításainak legfőbb sztárja a hatalmas testű, elegáns mozgású afgán agár. Szó, ami szó, valóban nagykutya, oppardon, nagy kutya.

Mandarin

A mandarin szóval ma általában két helyen találkozhatunk: a gyümölcsös pultoknál és az Operaház plakátjain. Ez utóbbi helyen olyankor, amikor éppen műsorra tűzték Bartók Bélának A csodálatos mandarin című táncjátékát. Itt a címben szereplő mandarin egy gazdag kínai férfit jelöl, akit egy kerítőknék kiszolgáltatót lánynak azért kell elcsábítania, hogy azután a megbízói kifoszthassák és megölhessék. A mandarinban azonban olyan erővel lobban fel a szerelmi vágy, hogy bármit csinálhatnak vele: addig nem tudják őt legyűrni, amíg valóban az övé nem lesz a lány. Ez a mandarin tehát a szenvedély legyőzhetetlenségét szimbolizálja, általában azonban a mandarinok neve ennél sokkal hétköznapiasabb fogalmakhoz kapcsolódik, és a kellemes gyümölcsre nem kell gondolni.

A kínai kultúrában igen nagy szerepe volt annak, hogy a világon elsőként ott vezették be a közigazgatást. A közigazgatás az olyan szervezetek hálózata, amelyek az állam vagy az önkormányzat képviselőiben közfeladatokat látnak el

és a törvényesség jegyében jogszabályokat hajtanak végre. A mandarin tehát nem más, mint köztisztviselő az egykori Kínában.

Mérleg

Legyen akár fürdőszobai, akár bolti egy mérleg, ez az eszköz ma már az esetek többségében egyetlen, viszonylag vékony lap, amelyen elektronikus vezérlésű kijelzőről tudjuk leolvasni a rá helyezett súly mértékét. Az eltelt évezredekben azonban a mérlegek merőben más képet mutatnak, hiszen csak a mechanika alapján működhettek, és ezért több, jól látható elemet is tartalmazniuk kellett. A formájuk viszont egyúttal arra is kiválóan alkalmas volt, hogy ez a tárgy a mérték, a kiegyensúlyozás és a rend jelképévé is váljon. Az igazság és az igazságszolgáltatás (vagyis a jog), s egyúttal az erkölcsi erő római kori istennője, Justitia is egy mérleget tart a kezében, a jó és rossz cselekedetek megítéléséhez. Igaz, az ő szemét bekötötték, annak jelzésére, hogy a mérleg önmagában kevés a dolgok valódi megméréseéhez: az is fontos, hogy aki mér, az ezt elfogulatlanul, vagyis a saját viszonyulása és érdeke kiiktatásával tegye. A mai, korszerű mérlegekbe gyakorlatilag beépítették az elfogulatlanságot: az, hogy végül mit mutat a mérleg, a lehető legkisebb mértékben múlik az ember kezén vagy a szemén.

Az egyik legrégebbi mérleg egy rúdból és zsinórokból állt. Ezt az egyszerű szerkezetet Mezopotámiában használták a sumérok, i. e. 4000 körül.

I.e. 400 körül jelent meg az a kézimérleg, amelyen nem az ellenkező oldalon lévő tállkába tették bele a mérő súlyt, hanem azt magára a rúdra szerelték fel. Ez volt a tolosúlyos mérleg, amelyet valószínűleg latinok ősei, az etruszkok találtak fel.

A különlegesen finom méréseket igénylő helyzetekben – például amikor gyógyszerekhez kell kimérni az anyagokat – olyan mérlegeket célszerű használni, amelyek alkatrészeit nem befolyásolják sem a hőmérséklet-változások, sem a páratartalom vagy valamilyen légáramlat. Ezeket a tényezőket úgy lehet kizárni, hogy a mérleget üvegszekrénybe zárják, és kívülről mozgatják benne a súlyt, amellyel mérnek. Az első ilyen, analitikai mérleget F. Sartorius készítette, 1870-ben. Már az ő szerkezete is egymilliomod rész pontosságú volt.

A bölcs öregember

Élt egyszer egy szegény legény. Alig múlt el a lagzija, elvitték katonának. Három évig szolgált a császárt, de szabadságra egyetlenegyszer sem engedték haza. Búsult is eleget. Azt sem tudta, él-e, hal-e az ő kedves szép felesége.

Telt-múlt az idő, majd három év múltával azt mondták neki, hogy mehet, letelt a szolgálat. Ment nagy boldogan hazafelé. Gyalogolt rengeteg a végtelen országúton, nagyon elfáradt. Jól esteledett is már, hát úgy gondolta, szállást kér. Meglátott egy kis házat a falu szélén, bent égett a petróleumlámpa. Bekopogtatott.

– Adjon isten jó estét!

– Adjon isten, vitéz úr, magának is!

– Gazduram, nagyon messziről jövök, és nagyon messzire visz az utam, adjanak szállást éjszakára, mert rám esteledett. Meg a csizma is feltörte a lábamat.

– Jól van, vitéz úr, kerüljön beljebb! Törölj neki, asszony, helyet, kínáld meg szalonnával, kenyérral, vereshagymával!

– Elfogadom a szíves kínálást, mert bizony éhes is vagyok. Ahogy eszegettek, beszélgettek erről-arról. Egyszer csak észrevette, hogy egy öregember ül a sámlin a kályha mellett, de meg sem szólal. Rácsodálkozott a katona.

– Gazduram, az öreg talán néma, hogy meg se mukkan?

– Hej, vitéz úr, vitéz úr, dehogy néma! Ő csak pénzért szól, egy aranyért mond egy mondatot.

– Hű, még ilyet sem hallottam, hogy valaki csak aranyért beszéljen! Kotorászott a zsebében, meglátott egy aranyat. Odanyomta az öreg markába.

– No, öreg, itt az arany, mondjon érte valamit!

– Hát, édes fiam, kinek mi szép, szép az annak.

– Hm, hm, igaz lehet ez a bölcs mondás. Nyúlált a zsebébe, megint kivett egyet.

– No, öreg, mondjon ezért is valamit!

– Édes fiam, amid van, soha el ne tagadd!

„Hm – gondolta a katona –, szép, szép a mondás, de egy aranyamba került.” Eltöprengett rajta. „Mindegy, odaadom az utolsót is. Aranyam még lehet, de hátha ilyen bölcs emberrel már soha nem találkozom.” Azt is a markába nyomta az öregnek.

– No, öregem, mondjon még valamit az utolsó aranyamért!

– Édes fiam, az esti haragot hagyj reggelre!

– No, öregem, ez is bölcs mondás. Ha volna még aranyam, adnék többet is.

– Édes fiam, elég ez a három mondás neked egy életre.

Azzal lefeküdtek. Reggel folytatta a fiatalember az útját, iparkodott, hogy mielőbb hazaérjen, megláthassa a feleségét, akit három éve otthagyt. Egyszer hogy, hogy nem, egy szép virágos réten keresztül vezetett az útja. Hát mit lát a rét közepén? Egy loncsos fülű, nagy szamarat meg egy szép lányt. Az a szép lány ott simogatta, ölelgette, csókolgatta a szamarat. Bosszankodott erősen.

– Hogy ölelhet ez a szép lány ilyen csúf állatot? Megússem, megriasszam őket? Ej, nem teszem!

Eszébe jutott, mit mondott az öreg: kinek mi szép, szép az annak. Menne tovább, a szamar meg utána, de nyomban királyfinak változott.

– Hallod-e, katona, nagyon rendes ember vagy. Nem bántottál, mint a többi utas.

Ők bizony ütöttek, csúfoltak bennünket. Itt egy zacskó arany, legyen a tiéd, mert én elvárásolt királyfi voltam, a te jószágod szabadított fel. A szegény fiatalember annyira elcsodálkozott, hogy meg sem köszönte az aranyakat, ment tovább. Egy nagy, rengeteg erdőn keresztül vitt az útja. Már jól sötétedett, mikor rablók kerültek az útjába. Azt mondják:

– Mit viszel, katona? Mi van a tarisznyádban?

– Arany.

– Hahaha! – kacagtak, dőltek erre, dőltek arra, hogy egy szegény bakának honnan lenne aranya. Elengedték.

Örült a katona, mert észébe jutott az öregember második mondása: amid van, el ne tagadd. Nagyon örült, hogy hallgatott a tanácsra, nem hallgatta el az aranyat. Mire hazaért, besötétedett. Égett a lámpa a házában, ő meg bekukucskált az ablakon. Hát mit látott, mint a feleségét, ahogy egy takaros fiatalembert ölelgetett, csókolgatott. Ráadásul az ő régi jó puskáját neki adja.

– Hű, a lelkére kötöttem, hogy őrizze meg a puskámat, senkinek a világért oda ne adja...

Mit csináljak? Belőjek? Dühöngött magában, ette a méreg, de hopp, észébe jutott az öregember harmadik tanácsa: az esti haragot hagyj reggelre. No, ezzel lecsillapodott. A fiú meg bentől kihussant az ajtón, szaladt a puskával. Bement a katona, a felesége mindjárt a nyakába borult.

– Drága, édes uram, csakhogy megjöttél!

Csókolta jobbról, csókolta balról, de a katonának mégsem lett jókedve.

– Nagyon fáradt vagyok, hagyjál pihenni, nagyon fáradt vagyok.

– Jól van, feküdj le! De eszel-e?

– Nem, csak pihenni akarok.

Még az evéstől is elment a kedve, ahogy a fiatalembert látta. Korán reggel kelt, mert nem tudta lehunyni a szemét, nem tudott aludni. Odaszólt a feleségének:

– Édes feleségem, megvan-e még a puskám?

– Jaj, édes uram, este adtam oda az öcsémnek, hogy rejtse el, dugja el, nehogy valaki itt találja nálam.

No, akkor ölelte a feleségét, és észébe jutott az öregember harmadik mondása: az esti haragot hagyj reggelre. Talán még ma is csókolja, ha bele nem fáradt.

Jelige: „Kit Cat”

Kedves Bizi!

Nyolcadikos fiú vagyok, és egy nagy gonddal kapcsolatosan kérek tanácsot. Szerelmes vagyok egy lányba, már egy ideje. A gondom az, hogy lépten-nyomon összekapunk valamin. Mondhatom, hogy sajnós! Amikor nem a suliban vagyunk, hanem otthon, vagy az utcán, mintha jobb lenne a helyzet. De az iskolában! Mintha két ismeretlen ember lennénk, mintha teljesen eltávolodnánk egymástól. Egyik pillanatban még normálisan beszélgetünk, a következőben pedig már megsértődik, és nem beszél velem, vagy éppen kiabál. Én meg a legszívesebben a haját csupálnám! Hogyan tegyük rendbe a kapcsolatunkat? Én megőrülök érte, de nem tudom, mit tegyek ezzel a másik arcával. Ő sem érti, miért történik mindez. Kérlek, segíts!

Válasz:

Úgy látom, nagyon nehéz helyzetben vagytok a szimpátiával. Igazán nehéz helyzetben vagytok. És nagyon sokszor az emberek közötti viszonyok rendbe rakása eléggé nehéz feladatnak bizonyul. Általában a megoldáshoz legalább 2 emberre van szükség, de gyakran megtörténik, hogy útközben derül ki, hogy nem csak ezen a két emberen múlik a dolog, sokkal több személy hatással van a két ember viszonyára, mint gondolnánk. A szülőkön, testvéreken, rokonokon, ismerősökön, barátokon kívül még a nyílt és a titkos szimpátiák is közvetlenül, vagy közvetetten, tudatalatti módon hatással lehetnek rájuk. Úgy érzem, hogy ti ketten jó úton haladtok, mert beszélgettek arról, ami történik, amit észrevettetek, amit éreztek, arról, hogy mi az, ami nem jó köztetek. Ugyanakkor nem szabad megfeledkeznetek arról sem, hogy mi az, ami jó, és mi az, amivel örömet tudtok szerezni egymásnak. Leveledben jól diagnosztizáltad, hogy valami az iskola körül nem stimmel. Ott kell tovább kutakodnotok. Gondolkodjatok el azon, hogy miért hidegültök el egymástól a suliban, miért kezdtek el kiabálni egymással? Ki előtt szégyellitek azt, ami köztetek van? Kinek és miért akarjátok megmutatni, hogy köztetek nincs semmi, inkább ellentétek vannak. Valószínűleg az osztálytársak azok, akik kiszúrják azokat, akik között érzelmi viszony alakul ki, és őket macerálják lépten-nyomon. Ha elgondolkodtok ezekről a dolgokról, megeshet, hogy kellemetlen dolgok is felszínre kerülhetnek. Azt is tudnod kell, hogy a „megőrülök érte”, gyorsan gyűlöletbe csaphat át.

Ha átgondoltátok és megbeszéltétek a dolgokat, megtörténhet, hogy az derül ki, hogy a köztetek lévő viszony nem az, amit ti gondoltok. Ha ez derülne ki, ne haragudj a lányra, még akkor sem, ha szétválnak a szerelmi útjaitok. Arra is figyelnetek kell, hogy ne engedjétek meg magatoknak, hogy a baráti viszony is megszakadjon köztetek. Mivel előttetek az élet, még csak most indultatok el a szerelmi kapcsolatok útján, nagyon sok alkalmatok lesz még mind az ismerkedésre, mind a kapcsolatok ápolására és persze a szakításra is. Közben mindenkivel, fiúkkal és lányokkal is barátkozzatok.

Jelige: „Viki”

Kedves Bizalmas sorok!

Sokat gondolkodtam azon, hogy írjak-e. Végül mégis megfogalmaztam a leveletem. A problémám a következő: az iskolában már évek óta piszkálnak, a kinézésem és a jó osztályzataim miatt macerálnak. Minél idősebbek vagyunk, annál rosszabb a helyzet. Mintha mindenkinek az osztályban én lennék a céltáblája. Nagyon örültem annak, hogy a téli szünet alatt nem kell suliba menni, és nem kell találkozni az osztálytársaimmal. De vége lett. Mostanában már a gondolatra is, hogy iskolába kell menni, összeszorul a gyomrom. Sajnos nincs kivel megbeszélnem a gondjaimat. A szüleimnek pedig szégyellem elmondani, hogyan bánnak velem. Már arra is gondoltam, hogy jó lenne másik iskolába iratkozni, de az a gond, hogy nincs hova, mert nálunk csak egy iskola van. Azt sem szeretném, ha „szegényke” lennék a környezetem számára. Az is az igazsághoz tartozik, hogy nem barátkozok senkivel sem, bárhova megyek és bárkivel vagyok együtt, azt várom, hogy elkezdjenek provokálni. Észrevettem azt is, hogy többet dadogok az utóbbi időben. Félek, mi lesz velem, ha ezt is kiszúrják. Az egészben egyedül az a jó, hogy legalább az osztályzataim kitűnőek. Alig várom a középiskolát, hogy ne kelljen ezekkel a szörnyetegekkel folytatnom az életemet! Kérlek, segíts, mit tegyek, hogy jobbra forduljon a sorsom!

Válasz:

Kedves Viki!

Ha hiszed, ha nem, nem vagy egyedül a gondoddal, mert nagyon sok tini van ugyanilyen vagy hasonló helyzetben! Végtelen annak a listája, ami miatt piszkálják, cikizik, csúfolják az ember fiát. A szemüveg, a kövérség, a fogszabályzó, az öltözködés, a pénzügyi helyzet stb. Jó, ha tudod, hogy ilyen cikizéssel, mások macerálásával azok foglalkoznak, akik a komplexusaikat, vélt hibáikat, kisebbségi érzésüket úgy gyógyítják, hogy másokat igyekeznek megalázni, kicsúfolni.

Azzal, hogy hallgatsz a dologról, és még a szüleidnek sem szólsz a problémádról és arról, hogy rosszul érzed magad a saját bőrödben, ha túród, és belebetegedsz, nem fog semmi sem megváltozni. Először is, mondd el a szüleidnek, hogy mi történik veled, hogyan érzed magadat, hiszem, hogy támogatni fognak és melletted állnak mindenben. Az osztályfőnöködnek, az iskola pszichológusának, pedagógusának is mondd el a gondjaidat, azt, hogy mi történik veled az osztályban. Nagyon fontos, hogy az osztályotokban osztályfőnöki órán ezzel a témával foglalkozzatok. Biztos vagyok benne, hogy ha terítékre kerül ez a téma, kiderül, hogy másoknak is vannak hasonló élményeik az osztállyal kapcsolatosan. És ha kiderül, hogy nem vagy egyedül a problémával, akkor együtt már erősebbek vagytok, könnyebben legyőzhetitek a rátok telepedett erőszakos kisebbséget.

Jelige: „Viola”

Kedves Bizi! Van egy fiú, akit a téli táborban ismertem meg, és akibe beleszerettem. A baj az, hogy ez a fiú egyszer azt mondja, hogy szeret, máskor meg azt, hogy nem szeret. Sőt, másoknak is ugyanakkor szeretmet vallott! Nagyon hiányzik, mert távol lakik tőlem és ki tudja, mikor találkozhatunk újra! Amikor búcsúztunk egymástól, átöltet és nagyon kedves volt velem. Kérlek, segíts, mit tegyek, hogyan hódítsam meg?

Válasz:

Kedves Viola!

Sajnos, reménytelen az eseted, mert a ti korotokban a távolság nagyon nehezen küzdhető le. Tudnod kell, hogy az érzelmi kapcsolatoknál igen fontos a személyes találkozás, ami köztetek nehezen kivitelezhető. Marad a levelezés (postai, e-mail, SMS), chat, Viber stb., de ezek nem a legjobb médiumok egy bimbózó kapcsolat ápolására. Felületesek, érzelem nélküliek, nem látjuk a partnerünk reakcióit, viselkedését és ezért nem tudjuk pontosan felbecsülni a másik érzelmeit, a hozzánk való viszonyát. Mondhat, írhat, hazudhat, amit akar! A másik nagy mínusz maga a fiú, aki igencsak zöldfülű és szerteszét szórja a bájait, érzelmeit a lányok között, élvezzi, hogy rajonganak érte. Valójában egy szép kaland volt a fiú, de jobb lenne, ha a közeledben, elérhető távolságban keresné a szimpátiákat. Biztosan akad egy-két helyes fiú az iskoládban is!

Kérdéseitekre Bori Mária pszichológus válaszol
e-mail: bizalmas.sorok@gmail.com

Ha lehet, ne irigykedjünk!

Alig akad olyan ember a Földön, aki ne irigykedett volna már valaki-re kinézete, adottságai, ruhái stb. miatt. Tinikorban talán leggyakrabban egy osztálytársra, iskolatársra irigykedik valaki. Te is hajlamos vagy, hogy azon rágódj, kinek mi adatott meg, ami neked nem?

Sajnos elég alaptulajdonságnak mondható, hogy irigyek vagyunk. Ha csak körbenézel az osztályodban, máris azt érezheted, hogy „jaj, ő de jól néz ki, de szép a haja, de klassz ruhái vannak, de sok pénze van stb., stb.” Érdemes azonban az ilyen gondolatoknak megálljt parancsolni. Hosszabb távon nagyon is bele lehet fulladni abba, ha állandóan azzal vagy elfoglalt, hogy másnak mi van, ami neked nincs. Komolyan, állandóan másokkal akarsz foglalkozni magad helyett? Remélhetőleg nem.

Ha nem állítod meg még időben a folytonos irigykedést, egyszer csak azt fogod magadon észrevenni, hogy egyre stresszesebb vagy amiatt, ami másoknak történik, és már az is rossz érzéssel tölti el, ha egy barátod sikereket ér el. Nem baj az, hogyha tudomásul veszed, hogy másoknak mi van, de lépj túl rajta! Ne rágódj! Foglalkozz inkább magaddal, lásd

meg saját előnyeidet, érezz rá az életed pozitív oldalára, mert bizony bármilyen hihetetlen is, de van. Csak meg kell találni!

TESZT

Milyennek látnak a barátaid?

Életünk legnagyobb részét emberek között töltjük. Iskolában, munkahelyen, a városban közlekedve, szomszédokkal szóba elegyedve. Van, aki elemében érzi magát ilyenkor, más inkább szeret túlesni rajta. Egyesek minden társaságban közkedveltek, feltalálják magukat, másoknak szinte kényszerűen a társasági élet. Te melyik csoportba tartozol?

1. Melyik a kedvenc napszakod?

- a) A délelőtt. (2 pont)
- b) A délután és az este. (4 pont)
- c) Az éjszaka. (6 pont)

2. Hogyan sétálsz az utcán?

- a) Gyorsan, nagy lépésekkel. (6 pont)
- b) Gyorsan, kicsi, szapora léptekkel. (4 pont)
- c) Nem túl gyorsan, felemelt fejjel, hogy közben lássam a világot. (7 pont)
- d) Nem túl gyorsan, közben a lábam elé nézek. (2 pont)
- e) Lassan. (1 pont)

3. Hogyan beszélgetsz?

- a) Karjaidat magad előtt összefonva. (4 pont)
- b) Leeresztett karral. (2 pont)
- c) Egyik vagy mindkét kezéd a csípődön. (5 pont)
- d) A partneredet lökdösve, bökődve. (7 pont)
- e) Füledet, hajadat pödörgetve. (6 pont)

4. Hogyan ülsz, amikor pihensz?

- a) Behajlított, szorosan összezárt térdekkel. (4 pont)
- b) Keresztbe tett lábbal. (6 pont)
- c) Magad előtt kinyújtott lábakkal. (2 pont)
- d) Magad alá húzott lábakkal. (1 pont)

5. Hogyan reagálsz, ha valami igazán vicceset hallasz?

- a) Hatalmas, hangos nevetéssel. (6 pont)
- b) Nem túl hangos nevetéssel. (4 pont)
- c) Kuncogással. (3 pont)
- d) Halványan elmosolyodsz. (5 pont)

6. Mit teszel, amikor megérkezel egy buliba?

- a) Igyekszel minél látványosabban megérkezni, hogy mindenki észrevegyen. (6 pont)

b) Keresel valakit, akit ismersz. (4 pont)

c) Igyekszel feltűnés nélkül érkezni és észrevétlenül maradni. (2 pont)

7. Éppen tanulsz, nagyon koncentrálsz valamire, amikor félbeszakítanak. Hogyan reagálsz?

- a) Semmi baj. Legalább pihensz egy kicsit. (6 pont)
- b) Felcsattansz, hogy nem hagynak békén. (2 pont)
- c) Hol az egyik, hol a másik. (4 pont)

8. Melyik a kedvenc színed?

- a) Piros vagy narancssárga. (6 pont)
- b) Fekete. (7 pont)
- c) Sárga vagy világoskék. (5 pont)
- d) Zöld. (4 pont)
- e) Sötétkék vagy lila. (3 pont)
- f) Fehér. (2 pont)
- g) Barna vagy szürke. (1 pont)

9. Hogyan fekszel este az ágyban, az elalvás előtti pillanatokban?

- a) A hátadon, kinyújtózva. (7 pont)
- b) A hasadon, arccal lefelé. (6 pont)
- c) Az oldaladon, lábadat enyhén felhúzáva. (4 pont)
- d) Kezed a fejed alatt. (2 pont)
- e) A takarót a fejedre húzáva. (1 pont)

10. Gyakran álmodod, hogy:

- a) Leesel valahonnan. (4 pont)
- b) Veszekedsz, harcolsz. (2 pont)
- c) Valakit vagy valamit keresel. (3 pont)
- d) Repülsz vagy lebegsz. (5 pont)
- e) Nem szoktál álmodni. (6 pont)
- f) Az álmaid többnyire kellemesek. (1 pont)

Értékelés

60 pont felett: A többi ember némi óvatossággal közelít hozzád. Kicsit hiúnak és énközpontúnak tűnsz mások szemében, olyanak, aki domináns szerepre törekszik. Sokan csodálnak is ezért, szeretnének hasonlítani rád, de nem mindig bíznak benned. Nem mindenki akar túl közeli viszonyba keveredni veled.

51 és 60 pont között: Izgalmas, sokoldalú, meglehetősen impulzív ember benyomását kelted másokban. Jó vezetőnek tűnsz, mert gyorsan hozol döntéseket, ha nem is mindig a legmegfelelőbbeket. Merész vagy és kalandkereső, aki mindent szívesen kipróbálna egyszer. Azok kedvelnek, akik szeretik az izgalmat és a mozgalmasságot.

41 és 50 pont között: A legtöbbben friss, élénk, barátságos és szórakoztató személynek tartanak, aki ugyanakkor megbízható is, mert két lábbal a földön jár. Könnyen kerülsz a társaság középpontjába, de jó érzéssel ügyelsz arra, hogy túlságosan azért ne dominálj. Empatikus, együttérző barátnak tartanak, olyanak, aki mindig fel tudja vidítani az embert.

31 és 40 pont között: Érzékeny, figyelmes, óvatos és praktikus ember benyomását kelted a többiekben. Okosnak, tehetségesnek, de visszahúzódnak látnak. Úgy érzik, nem barátkozol könnyen és gyorsan, de barátaidhoz nagyon hűséges vagy, és tőlük is ezt várod. Nem könnyen szakítasz valakivel, de, ha megbántanak, vagy a bizalmad megrendült, azt sem könnyű helyrehozni.

21 és 30 pont között: A többi ember alapos, bár egy kissé talán túl sokat aggodalmaskodó és pepecselő személyiségnek tart. Tudják, hogy nagyon gondos és óvatos vagy, de sok ember számára egy kicsit lassú is. Mindenki meglepődne, ha egyszer valamit indulatból vagy egy hirtelen ötlettől vezérelve tennél. Inkább olyanak ismernek, aki először minden eshetőséget végiggondol, azután inkább mégsem megy bele a dologba.

21 pont alatt: A többi ember félénknek, tartózkodónak, és egy kissé határozatlannak talál. Olyannak, aki nem szeret döntést hozni, jólesik neki, ha gondoskodnak róla, és nem szívesen folyik bele a társasági életbe. Szorongónak látnak, aki még a legapróbb dolgokon is képes idegeskedni.

Készülődés a locsolkodásra

A locsolkodás, mint ősi szokás nem halt ki, húsvét táján a lányok és a fiúk egyaránt készülnek rá. A sokféle kölni, parfüm nemcsak a meglocsoltakat lengi körül, hanem betölti a lakást, házat is.

Tudjátok-e, hogy a parfüm a latin eredetű per fumum kifejezésből származik, és azt jelenti: füstön át, füst révén. Ugyanis őseink felfedezték, hogy hő hatására a gyanták és balzsamok erősebben illatoznak, ezért tűz fölött melegítették őket, így az illatok per fumum, azaz a füstön át jutottak el az orrhoz, a szaglószervhez.

Kezdetben csak a gyanták, olajok szolgáltak illatosítóként, később kezdték keverni a természetes anyagokat, ma pedig már számos szintetikus anyagot is felhasználnak a gyártásukhoz.

Illattörténet

A parfümnek, az illatoknak is megvan a maguk története. A mai Pakisztán területén az időszámításunk előtti 3000-ból származó terrakotta desztillálókészüléket tártak fel, és ugyanitt parfümök tárolására használt edényeket is találtak. Mindez azt bizonyítja, hogy 5000 évvel ezelőtt már állítottak elő illóolaj jellegű anyagokat és parfümöt is készítettek.

A nők mindig szerették az illatokat, a krónikák szerint Kleopátra sem takarékoskodott vele. No és a férfiak sem vetették meg, hiszen Néró római császár illatos vizet spricceltetett vendégeire, hogy fokozza a jó hangulatot. A római gladiátorok, a görög atléták és kínai üzletemberek hittek az illatok biztos hatásában, a rendkívüli feladatok előtt illóolajokkal masszírozták be testüket. Napoleon kedvence a rozmaringos kölnivíz volt, XV. Lajos pedig megkövetelte, hogy szobáját naponta más-más illattal permetezzék be.

Miből készül a parfüm?

A parfümöket a szirmokból, bimbókból, levelekből, szárból, fás részekből, gyümölcsökből, magvakból, kérgekből, gyantákból, gyökerekből kivont illóolajokból, sőt, állati szekrétrumokból nyerik. Azzal viszont már jóval kevesebben vannak tisztában, hogy micsoda fáradságos, aprólékos munka vezet ezek kinyeréséhez.

A parfümvilág fővárosában, a franciaországi Grass Valley-ben például a munkások pirkadat előtt kelnek, hogy még napfelkelte előtt leszedjék a jázmin, ami a rózsza után a parfümgyártás leggyakrabban hasznosított alapanyaga.

Amikor a nap felbukkan a horizonton, a virág az illatának húsz százalékát veszti el, így lényeges

a sietség. Aki gyakorlott a begyűjtésben, három-negyed óra alatt fél kilo virágot szed le, ami nagyjából ötezer darab kis virágnak felel meg.

Azonban ez a mennyiség mindössze néhány csepp esszenciát jelent. 400 kilónyi, azaz négy-millió darab jázminvirágból mindössze fél kilo koncentrált olaj nyerhető ki.

A XIX. század végéig a folyékony parfümök kizárólag növényi illóolajokból keverték ki, olykor persze állati eredetű anyagokat is használva (ámbra, mósusz stb.). A XX. század elején aztán sok minden változott. Egyfelől divatba jöttek a többjegyű virágos illatkompozíciók és a keleti-es keverékek, másfelől a kémikusok szintetikus alapanyagokat állítottak elő. Ez utóbbi lehetővé tette, hogy a parfümgyártás ipari mértéket öltessen. Nem volt tovább szükség a drága, néha beszerezhetetlen összetevők mindegyikére, hiszen kiválthatók voltak szintetikus párjukkal. Az illatszerek szinte mindenki számára elérhető áruvá váltak, és megkezdődött a tömegtermelésük azzal a céllal, hogy minél szélesebb réteg igényét elégítsék ki.

Milyen illatok közül választhatunk?

Alapjában 7 fő illatjegy van: a citrusos, virágos, aromás (figuere), fás, orientális (keleti), chypre (ciprusos) és a bőr.

* A virágos illatcsaládba tartozik a legtöbb parfüm. Egyértelműen virágillatok dominálnak benne.

* A citrusos illatcsalád a citromra, narancsra, mandarinra, grépfrútra épülnek, azokat az illatokat rejtik.

* Az aromás illatcsaládba a nehezebb, édebb illatok tartoznak.

* A fás illatcsaládba a fűszerebb illatok tartoznak.

* Orientális (keleties) illatcsaládról beszélünk akkor, ha meleg, érzéki illatokkal teli a parfüm,

* A chypre (ciprusos) egy 1917-ben megalkotott Coty illatról kapta a nevét. A chypre: ciprus.

* A bőr illatcsalád, ami a legrégebbi összetevő a parfümgyártásban: édes, füstös illat.

Hogyan használ a parfümöt?

SOHA ne dörzsöld el a parfümöt, mert összetörök az illat és a melegtől elpárolognak az értékes illóolajok! Fújd messzebbre, így nem lesz szükség dörzsölésre. Az olajtartalom miatt előfordulhat, hogy a parfüm nyomot hagy a ruhán, bőrön, ezért ne a ruhára fújd az illatot. Ilyenkor is „törhet” az illat, ám a leghatásosabb, ha a magasba, a levegőbe fújsz, majd belesétálsz a permetbe!

Legintenzívebben azokon a testrészekon érvényesül az illat, ahol a bőr a legvékonyabb és a legmelegebb. Tehát a csuklón, a könyök- és térdhajlatban, valamint a fül mögötti apró területen. Nem előnyös más krémekkel együtt használni, hiszen a kozmetikumok is tartalmaznak illóolajakat, illatokat.

Nem mindegy, hogyan hámozod!

Azt hinnéd, amióta nem az anyukád szeleteli neked a rántott húst, már nem lehet neked újat mutatni az evés terén? Pedig lehet, hogy van olyan étel, amelynek az elfogyasztásához eddig te is rosszul láttál hozzá.

Narancs

A narancs meghámozására mindenki fejlesztett már ki saját módszert, de legközelebb próbáld ki ezt: egy éles késsel vágd le a narancs tetejét és az alját, majd metszd be a héjat oldalt, a gerezdekkel párhuzamosan is. Ezután a narancsot egyszerűen szétnyithatod, a gerezdek egymás mellett fognak sorakozni a narancshéj ágyon.

Főtt tojás

A főtt tojás nemcsak értékes fehérjében gazdag, de finom, laktató és olcsó fogás is. Csak

ne lenne olyan macerás leforgácsolni a héját! Többé azonban ezzel nem lesz gond, ha főzés-kor egy kiskanál szódaikarbónát is adsz a vízhez. Ha a tojás megfőtt, ütögesd az asztalhoz mindkét végét, és emeld le a héj tetejét és alját, majd egyszerűen jó erősen fújd meg a tojást a csúcsosabb végénél, miközben a tenyeredet alá tartod. A főtt tojás egyben, könnyedén a kezébe fog csusszanni.

Alma

Tudtad, hogy az almacsutka valójában egy mítosz? Az almának ugyanis minden része, még a magháza is ehető. Legközelebb próbáld ki, hogy az almát nem oldalról, hanem az aljától kezdve kezd el rágszálni: a szárát kivéve az egész gyümölcsöt elfogyaszthatod. A magokat persze kiköpködheted, de azazal sincs semmi baj, ha lenyeled, akárcsak a dinnye esetében, itt sem kell attól tartanod, hogy kihajt a pocakodban.

Banán

A banán kinyitásának kérdése igencsak megosztja az emberiséget. Van, aki a fekete pöttytel jelzett végén kezd meg, más arra esküszik, hogy a szárát megtörve lehet felnyitni a banánt – ez utóbbi azonban csak egy bizonyos érettségi szakaszban működik. A majmok – és lássuk be, náluk jobban vajon ki értene a banán

meghámozásához – a fekete pöttyös végén kezd meg a banán kinyitását. Legközelebb próbáld ki, hogy a hüvelykujjaddal megnyomod a fekete rész alját, és így téped le a banán héját. Sima ügy lesz!

Kókuszdió

A kókuszdió felbontása sem olyan bonyolult, ha tudod, hogyan fogj hozzá: a kókusz tetején található lyukacsák közül az egyik könnyen adja magát, csak rá kell jönnöd, hogy melyik az. Ezt könnyedén kiderítheted, ha megütögeted őket, az egyikük ugyanis magasabb, üregebb hangot ad majd – ez lesz a befutó. Ezt a lyukat akár egy kanál nyelével is betörheted, így könnyedén kicsöpögtetheted a finom kókusztejet.

Segíts a barátodnak!

hogy azért van, mert te vagy az egyetlen, aki igazán átérzheti a problémáját, és ténylegesen megérti őt. Sokszor a barátainak támogatásra lesz szükségük, amikor pl. veszekednek a szüleikkel, válnak a szüleik, szakítottak a párjukkal, problémájuk akad az iskolában, egyik családtagjuk beteg vagy meghalt stb.

Legyél a barátod mellett!

Gyakran, amikor a barátaid mérgesek vagy idegesek, sokszor szeretnék, hogy valaki meghallgassa őket. A legegyszerűbb és legjobb dolog, amit tenni tudsz ilyen esetben, hogy meghallgatód őket, válaszolsz a hívásaikra, programot szervezel, vagy ott alszol náluk.

Amíg hallgatód:

- Tegyél fel finom kérdéseket, tudj meg minél többet a helyzetről!
- Engedd meg neki, hogy kiabáljon vagy sírjon!
- Ne szakítsd félbe!
- Ne dobj be saját történeteket! Hasonlóságokat láthatsz, de a barátod valószínűleg nem fog figyelni rá!
- Adj tanácsot vész helyzet esetén, vagy várd meg, míg kikéri a véleményed!
- Ne ítélezz olyan dolgok felett, amik már megtörténtek! Ami megtörtént, megtörtént, de itt az ideje, hogy továbblépjünk!

– Ne feledd, a tested rengeteg mindent elárul! Mosolyogj és szólj hozzá kedvesen, de lehet, hogy néha jobb, ha egyszerűen csak csendben maradsz!

Merj szórakozni!

Amikor meghallgattad a barátodat, el kell neki mondanod, hogy itt a beszélgetés vége. Legjobb ilyenkor olyan elfoglaltságot, programot szervezni, ami segíthet a barátodnak elfeledtetni a gondjait. Olyan programokat szervezz, amiktől újra feltöltődhet! Például menjetek moziba, szervezz egy focimeccset délután, rendezztek otthon DVD-néző maratont stb.

Tudd, mikor kell cselekedni!

Általában elég, ha te magad segítesz a barátainak, de sajnos előfordulhatnak olyan esetek is, amikor a te segítséged már kevés. Még akkor is, ha a barátod megkért, hogy tartsd meg a titkát, vannak helyzetek, amikor pontosan neki ártasz, ha nem szólsz egy segítőnek! Vitasd meg a helyzetet a szüleid, tanáriddal, az iskola pszichológusával. Az, hogy segítesz egy barátodnak, akár az egész későbbi életed során végigkísérhet. Hamarosan rájössz majd, hogy azáltal, hogy meghallgattad és segítettél neki, mély barátság alakult ki köztetek, és biztos lehetsz abban, hogy hasonló helyzetben valószínűleg ő is hasonlóan fog cselekedni.

Látszólag könnyű barátnak lenni, vagyis amikor boldog vagy, és élvezed az életet, akkor minden rendben van, ám amint valamiféle probléma adódik, egyből elzárkózunk a segítségnyújtástól, és ott hagyjuk a „barátunkat” nyakig a pácban. A nehéz időkben van a legnagyobb szükség a barátokra. Sokan azonban az ilyen kemény dolgoktól elmenekülhetnek vagy megijedhetnek. Ha nem akarsz olyan barát lenni, aki a barátját cserbenhagyja, akkor nem árt, ha mestere leszel a „barát-lelkiség-szolgáltatnak”. Nyugi, az, hogy segítesz másnak, nem igényel semmiféle különleges képességet. Egyszerűen csak hagynod kell, hogy a türelmed és az együttérzésed érvényesüljön.

Amikor a barátoknak szükségük van egymásra

A tizenéveseknél rengeteg probléma merülhet fel. Amikor a barátod hozzád fordul, lehet

A húsvét jelképei

A tojás

Tudod-e, honnan származik a húsvéti nyúl és a tojás hagyománya?

A tojás a tisztaság, a termékenység és mindenekelőtt az élet szimbóluma. A középkorban még fizetőeszköz is volt. A kereszténységben a tojás az újjászületés szimbóluma. Már a 13. századból vannak írásos emlékeink a tojás festéséről. 1615-ben Strassburgban említik először „húsvéti tojás”-ként. Eredetileg a tojások egyszínűek voltak. A leginkább elterjedt szín Nyugat-Európában a piros, Kelet-Európában pedig az arany volt. Csak a 17. században kezdtek többszínűre festeni, illetve különféle mintákkal ellátni.

A nyúl

A húsvéti nyúl a termékenység szimbóluma, és először a húsvéti képeken a tojás mellett ábrázolták. Nyúl és tojás ősi kapcsolata a kutatók szerint a germán hagyományok alvilági istennőjének legendájában jelenik meg: eszerint a nyúl eredetileg madár volt, s az istennő haragjában négylábú állattá változtatta.

A bárány

A legősibb húsvéti jelkép a bárány. Éppen úgy kapcsolatba hozható azzal, hogy a bárányok tavasszal jönnek a világra, mint azzal a közismert vallási tétellel, miszerint Jézus Krisztus áldozati bárányként halt kereszthalált az emberiség megváltásáért.

A barka

A barka bolyhos virágainak különleges gyögyerőt tulajdonítottak a régiek. Ha a családi tűzhelybe dobták, megóvta a házat a bajoktól, lenyelve pedig gyógyszerként elmúlasztotta a torokfájást.

Mibe öltöztessük szobánkat?

– Tavasszal nyílik a barka, mely a húsvét egyik jelképe. Szedj néhány ágat, és állítsd őket egy szép vázába! A dísz önmagában is megállja a helyét, de feldobhatod az összeállítást, ha színes, előzőleg kifújt tojásokat aggasztasz rá.

– Vágj ki kartonból csibéket, nyulakat, tojás formájú alaklemezeket. Kedved szerint díszítsd és színezd őket, majd ragaszd rá egy hurkapálcikára az elkészült műveket. Egy virágzó cserépnövény mellé tűzdelve kedves díszei lehetnek a szobádnak.

– Ha inkább a 3D mozgatja meg a fantáziád, akkor styroportojásokat szúrj a hurkapálcikára, és díszítsd fel őket! A hobbiboltokban beszerezhető apróságok és némi fantázia segítségével akár tollas csibét is készíthetsz az alapanyagokból.

– Színes, levegőn száradó gyurmát lapíts kb. fél centisre, majd formáld belőlük tojást. Késsel óvatosan vágd körbe őket, majd fogpiszkáló segítségével díszítsd is ki a tojásokat. Még a száradás előtt szúrj beléjük egy hurkapálcikát.

– Szedj néhány zöld levelet (pl. pitypanglevelet), néhány szép tarka virágot, és rendezd el őket egy fonott kosárban. Tegyél melléjük festett tojásokat.

– A jácint kihagyhatatlan eleme a tavaszi díszítésnek. Illatával csodás hangulatot varázsol a szobádba, de a látványa sem utolsó.

Díszítsünk tojást!

A tojásdekorálás az egyik legjobb húsvéti móka, mely nem csupán a fejlett kézügyességgel rendelkezők kiváltsága. Következő néhány könnyen kivitelezhető, ugyanakkor látványos eredménnyel járó technika.

Matricák

Ragassz a tojásokra például csillag, szív vagy – ha pöttyöset szeretnél – kör alakú matricákat. Ügyelj arra, hogy a matricák minél szorosabban és pontosabban tapadjanak a tojáshéjra! Áztasd a tojásokat a tojásfestékbe! A száradást követően húzd le a matricákat.

Levelek

Ha természetes mintával díszítenéd a tojásokat, végy petrezselyemzöldet, vagy gyűjts össze néhány méretben megfelelő, formás falevelet. A leveleket rögzítsd a tojásra úgy, hogy az egészet egy rossz nejlonharisnyába teszed, és minél szorosabban összekötöd. A csomagocskát ezután helyezd a tojásfestékbe. A harisnyát és a levelet csak a festék teljes száradása után távolítsd el.

Zsírkréta

Föld meg a tojásokat ecetes vízben, majd csak addig hagyd őket hűlni, hogy már épp kézbe tudd fogni. Zsírkrétával rajzolj a tojáshéjra: készíthetsz valamilyen szabályos mintát, de jól fog kinézni az is, ha szabálytalanul, több különböző színnel, akár több rétegben satíro-

zol, és a színeket az ujjaiddal „eldolgozod”. Ha elkészültél, a tojást óvatosan helyezd egy darab papírtörőre, és várd meg, míg teljesen kihűl!

Befőttesgumi

A tojásokat tekerd be befőttesgumikkal. Mutatószál lesz a végeredmény, ha csak néhányat teszel fel, de az is, ha szinte az egész tojást gumikba burkolod. A tojásokat ezután tedd a tojásfestékbe. Száradás után távolítsd el a gumikat.

Öltésről öltésre

Egy tenyérnyi textil sem kell ezekhez a varrott tojásokhoz, csak festék és akril filctoll. Fesd le pasztellárnyalatokkal a tojásokat, aztán száradás után vedd kézbe a filctollakat. Utánozd velük az öltéseket, így rajzolj köröket, szíveket és csíkokat. Ezekben belül az anyagok mintáját fehér filctollal alakítsd ki. A gomblyukra egy igazi gombot is ragaszthatsz.

Szalvétával

Ha nem vagy mestere a tojásfestésnek, vagy csak valami mással kísérleteznél, próbáld ki szalvétával! Bolti ragasztó helyett sima tojásfehérjével ragasztjuk a főtt tojásra, így csak pár szalvétára lesz hozzá szükséged, és negyedóra alatt megvan. Már három darabból le tudunk fedni 12 tojást. Készítsd elő a hozzávalókat: egy tálba válassz szét tojásfehérjét, verd fel egy kicsit, aztán vegyél elő 12 tojáshoz 3 szalvétát, plusz egy ecetet. Vedd le a szalvéták felső rétegét, és vágd őket négy egyforma darabra a hajtás mentén. A tojás oldalát kend be az ecet segítségével tojásfehérjével, és kezd el rásimítani az egyik szalvétadarabot. Felülről is kend le tojásfehérjével a közepétől haladva, és borítsd be az egész tojást. A hátulján vágd le a felesleges papírt. Hagyd a tojásokat megszáradni egy papírtörőlközőn, és ha azt szeretnéd, hogy kicsit fényesebbek legyenek, akkor a végén bedörzsölheted őket olajjal, egy másik

papírtörőlközővel. Ha sikerül fehér tojást találnod, dolgozhatsz úgy is, hogy nem a tojás egész felületét burkolod be, hanem csak a kis motívumokat vágod óvatosan körbe a szalvétán, és azokat a darabokat illeszted és ragasztod a tojásra. Gyönyörű lesz így is.

Mintalyukasztóval

Pofonegyszerűen készül, ezért rendkívül gyorsan haladhatsz a virágos tojásokkal, ha van megfelelő kiszűrőformád – a virágminta mellett nyuszi, tulipán, lepke formájú is létezik. Fesd élénk színekre a tojásokat, s míg száradnak, fehér öntapadós fóliából szúrd ki a motívumokat. Ha felragasztottad, már készen is vagy.

Tojásfestés természetes anyagokkal

A mesterséges tojásszínezők helyett használunk inkább természetes színezőanyagokat, mert így ha főtt tojást festünk, biztosan nem jut be semmiféle káros anyag a tojásba, amit majd később megeszünk.

Hagyma: A lila hagyma és a vörös hagyma héja is nagyszerű tojásfestő anyag. Minél tovább hagyjuk a tojásokat a lében, annál intenzívebb színt kapunk.

Vöröskáposzta: A vöröskáposzta leve kékre festi a tojásokat, de csak akkor, ha hidegen helyezzük bele azokat. Hagyjuk a levelet kihűlni, és csak utána tegyük bele a tojásokat.

Céklalé: Szép piros tojásokat festhetünk céklaléval. A már megfőtt tojásokat tegyük a céklaléba, amihez egy kevés ecetet adtunk, és hagyjuk benne őket néhány órát, hogy szép színt kapjanak.

Húsvét a világban

Ausztóriában levelekkel és virágokkal díszítik a húsvéti tojásokat, így ünnepelve a tavaszt. Nagy-Britanniában, néhány vidéki városban a férfiak felvonulnak az utcákon, és narancsot kínálnak a nőknek, egy csókért cserébe.

Bulgáriában a templomba viszik a festett tojásokat a feltámasztásra, és a falakhoz koccintják.

Spanyolországban fesztiválokkal ünneplik a nagyhetet. A Kanári-szigeteken létezik egy nagycsütörtöki „halál tánca” hagyomány, mely jellegzetes jelmezeket, valamint gyerekek és felnőttek által eljátszott bibliai jeleneteket foglal magában.

Az Egyesült Államokban elrejtik a tojásokat a házban, a gyer-

meknek pedig minél többet meg kell találniuk, hogy ajándékot kapjanak.

Svédországban nagycsütörtököt a halloweenhez hasonlóan ünneplik, a gyerekek fura jelmezekbe öltöznek, édességekért kopogtatva a szomszédokhoz.

Németországban nagy tüzet gyújtanak, mely a tavasz eljövételét jelképezi. Bár régebben ezt a tüzet karácsonyfákból rakták, ma már egyszerűen csak kimennek grillezni a szabadba.

Franciaországban a szabadban ünneplik a húsvétot a barátokkal és szomszédokkal, de olyan idegeket is befogadnak, akiket érdekelnek a helyi hagyományok.

Kelet-Európában (Csehország, Szlovákia, Magyarország) vízzel és fűzfaággal veregetik meg őket, hogy szépek és tiszták maradjanak egész évben.

A kedvenc „szörny” és annak hangja

Idén a 90. Oscar-gálát tartották Los Angeles-ben. A legtöbb jelölést, tizenhármát, a Guillermo del Toro rendezésében készült A víz érintése, azaz The Shape of Water című film kapta, és végül négy kategóriában díjazták. A Dunkirk három Oscart kapott, kettőt pedig A három óriásplakát Ebbing határában, A legsötétebb óra, a Szárnyas fejvadász 2049, valamint a Coco animációs film. Nagyon érdekesen alakult tehát, hogy A víz érintése lett egyszerre a nagy győztes és a nagy vesztes is. Ha azt nézzük, hogy a tizenhárom jelölésből csak négyet váltott díjra, az nem túl jó eredmény, ugyanakkor viszont még így is ez a film kapta a legtöbb Oscart, méghozzá a főbb kategóriákban. A víz érintése lett a legjobb film, a legjobb rendező Guillermo del Toro, s díjat kapott a látványtervéért és a zenéért is. A film többnyire pozitív visszhangra lelt a kritikusoknál, az Amerikai Filmintézet a tavalyi év legjobb tíz filmje közé sorolta.

Guillermo del Toro mexikói rendező, legismertebb filmjei a Mimic – A júdás faj, a Penge 2., a Hellboy, illetve a Pokolfajzat első és második része, A faun labirintusa és a Bíborhegy, utóbbi bemutatója 2015-ben volt. A víz érintése című filmet decemberben mutatták be az Egyesült Államokban, nemrég pedig megérkezett a vajdasági mozikba is.

Guillermo del Toro nem rejt véka alá, hogy mindig is szerette a szörnyes filmeket és a szörnyeket. Egyik kedvence Frankenstein szörnye, valamint Gill-man az 1954-es Creature from the Black Lagoon (A fekete lagúna szörnye) című filmből. Utóbbi nagy ihletésül szolgált A víz érintéséhez is. A rendező a filmjeiben a romantikát sem mellőzi, erre jó példa a Hellboy és a Bíborhegy. A háborús témák sem hagyják hidegen, ez is érezhető a Hellboy-on, valamint A faun labirintusán és A víz érintésén is. Utóbbi valójában egy romantikus fantáziafilm, amely Amerikában játszódik a hidegháború idején, 1962-ben. A történet szerint a szigorúan őrzött kormányzati létesítményben takarítónőként dolgozó, néma Elisa a külvilág-

tól elzárva él, de az élete teljesen megváltozik, amikor munkatársnőjével felfedeznek egy titkos kísérletet és annak alanyát, egy különös, kételtű lényt.

A film főszereplői Sally Hawkins, Michael Shannon, Richard Jenkins, Octavia Spencer, Michael Stuhlbarg és persze Doug Jones, akit a vízi lény szerepében láthatunk.

Doug Jones valójában a sci-fi, a fantázia- és a horrorfilmek gyakori szereplője, legtöbbször valamilyen szörnyet játszik és a felismerhetlenségig maszkírozzák. Mondhatjuk azt is, hogy ő Guillermo del Toro kedvenc „szörnye”, hiszen A víz érintése a hatodik közös filmjük. A Mimic-ben ő Long John, a Hellboy-részekben Abe Sapien, A faun labirintusában ő a faun, a Bíborhegyben Edith anyjának a szelleme és Lady Beatrice Sharpe, A víz érintésében pedig az Amphibian Mannek elnevezett kételtű. Egyik interjúbán a rendező arról beszélt, hogy annyira jó az együttműködése Doug Jonesszal, hogy ezt a szerepet egyenesen rá írta. A színész elmondása szerint naponta több órát töltött a lény jelmezében, de ez nem volt nagyon szokatlan számára, szinte már megszokta a masz-

kokkal járó kényelmetlenségeket. Doug Jones hamarosan egy újabb filmben lesz látható, a Nosferatu újabb verziójában, ahol ismét szörny lesz.

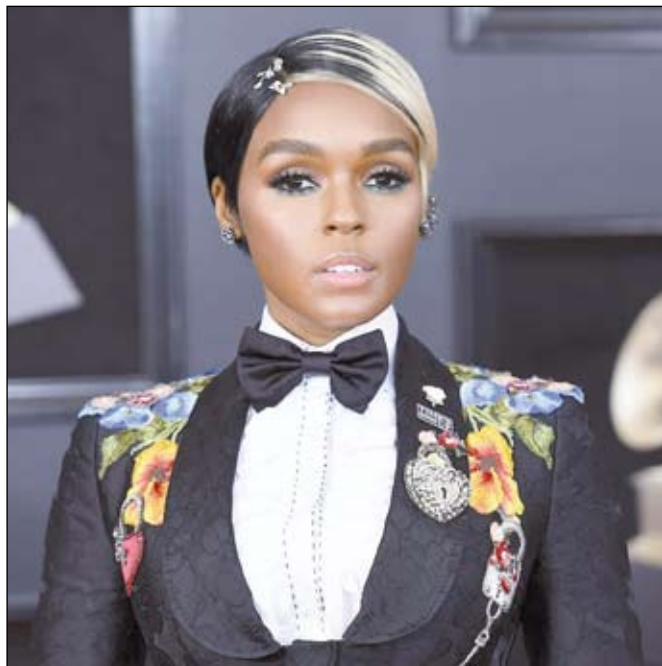
Guillermo Del Toro azon rendezők közé tartozik, akik valamilyen módon szerepelnek is egyes filmjeikben, de nagyon szemfülesnek kell lenni ahhoz, hogy ezt észrevegyük. A víz érintése hangvágója, hangeffektese, Nathan Robitaille arról beszélt egy interjúbán, hogy nagy fejtörést okozott számára a vízi szörny hangjának a megelése. Állathangok keverésével, galambokkal és delfinekkal próbálkozott, hozzáadta a saját morgását is, de nem volt elégedett. Egyik alkalommal, amikor Guillermo Del Toro ellenőrzésképp személyes látogatást tett nála, felfigyelt a rendező reszelős hangjára, fújató légzésére, majd pedig ezt is felvette és hozzáadta. Így találta meg végül a tökéletes hangot. Egyébként Del Toro az 1993-as Cronosban „kutyát sétáltató ember”, a 2004-es Hellboyban „sárkánynak beöltözött fickó” volt, a Magyarországon forgatott, 2008-as Hellboy 2-ben pedig szintén több lény hangját kölcsönözte, hasonlóan, mint a A víz érintésében.

Akik visszatérnek a zenéhez

Az alábbiakban olyan hírességekről szólunk, akik számára sokat jelent a zenélés, de a filmzés is, így a forgatások és a dalok készítése közt ingáznak.

A filmzés felé fordult

Az egyedi stílusáról ismert, sokoldalú Janelle Monáe 2007-ben jelentette meg bemutatkozó középalbumát *Metropolis: Suite I (The Chase)* címmel, a debütáló stúdiólemezt, a *The ArchAndroid*ot pedig 2010-ben adta ki. A második lemeze *The Electric Lady* címmel 2013-ban jelent meg. A *Metropolis*szal Janelle valójában egy sorozatot indított el, a *The ArchAndroid* ennek második és harmadik részét foglalta magában, a *The Electric Lady* pedig a negyedik és ötödik részt. Habár úgy tudni, eredetileg hétrészesre tervezte a *Metropolis*-sorozatot, azóta nem készített új albumot. A filmzés felé fordult. Hangját adta a *Rio 2* egyik karakterének, szerepelt a *Holdfényben* és *A számolás joga* című filmekben. Janelle tavaly is forgatott, a Robert Zemeckis rendezésében készülő *The Women of Marwen* című filmben láthatjuk majd, amelynek idén novemberben lesz a bemutatója. Időközben Janelle bejelentette, hogy visszatér a zenéhez és *Dirty Computer* címmel április vége felé adja ki új albumát. Vélhetően ezzel ér véget majd a *Metropolis*-sorozat.

Ismét zenél

A *Thirty Seconds to Mars* 2002-ben jelentette meg bemutatkozó albumát, azután 2005-ben az *A Beautiful Lie*, 2009-ben pedig a *This Is War* című lemezeit adták ki. A Jared Leto, testvére, Shannon Leto és Tomo Miličević alkotta formáció legutóbb 2013-ban jelentkezett zenei kiadvánnyal, a *Love, Lust, Faith and Dreams* című lemezzel. Ebből is látszik, hogy bizony nem túl sűrűn készítenek albumokat, ennek oka viszont Jared Leto figyelemre méltó filmes karrierje, amely televíziós szereplések után 1995-ben kezdődött el *A szerelem színei* (*How to Make an American Quilt*) című filmmel. Eddig Leto megközelítőleg huszonöt filmben szerepelt és számos díjat kapott, egyebek közt Oscar-díjat, a 2013-ban megjelent *Mielőtt meghaltam* (*Dallas Buyers Club*) című filmben nyújtott alakításáért. A filmszerepek ezek után is megtalálták Jared Letót. 2016-ban a *Suicide Squad* – Öngyilkos osztagban láthattuk, amelyben Jokert játszotta, tavaly pedig a *Blade Runner – Szárnyas fejvadász* 2049-ben. Új filmje, a főszereplésével készült *The Outsider*, nemrég jelent meg. Habár újabb forgatások is várnak rá, Leto időt szakította arra is, hogy a zenekarával

foglalkozzon. A *Thirty Seconds to Mars* tavaly augusztusban előrukkolt a *Walk on Water* című dallal, nemrég pedig a *Dangerous Night*ttal. Mindkét zeneszám a vélhetően hamarosan érkező ötödik lemezük előfutára. Ami a *Thirty Seconds To Mars*-nál szembeötlő, az Leto igencsak változó ki-nézete. Ez valamikor attól is függ, hogy épp milyen szerepre készül, így a rajongóinak érdemes erre is odafigyelnüik.

Évek óta készíti bemutatkozó lemezét

Victoria Justice mindössze tízévesen kapta meg első szerepét, ez ugyan egy egészen kicsi szerep volt a *Gilmore Girls*, azaz a *Szívek szállodája* című televíziós sorozatban, de már előrevetítette azt, hogy Viktória sztár lesz. Habár utána több sorozatban is megjelent, az áttörést számára a 2010-ben indult saját sorozata, a *Victorious*, illetve *V*, mint Viktória hozta meg a számára. Ez idő tájt egy musicalben is szerepelt, amely felkeltette az érdeklődését a zene iránt is. A rajongóit több dallal is megörvendeztette, de ma már ők sem tudják megszámolni, hány-szor mondta azt az elmúlt évek során, hogy tervezi kiadni a bemutatkozó albumát. Eddig erre azért nem került sor, mert Viktóriát további forgatások foglalták le, de nemrég egy interjúban ismét előhozta, hogy visszatér a zenéhez, és stúdióba vonul.

Utasok, potyautasok, akváriumai feleslegek

A halak terjedésének titokzatos, megmagyarázhatatlan és szokatlan módjai

Azok közül a halak közül, amelyek ma megtalálhatók vizeinkben, a múltban nem élt itt mind. Ha belelapozunk a nagyjából száz évvel ezelőtti szakkönyvbe, olyan halnevekkel is találkozunk, amelyek ma már nincsenek használatban. Ha csupán Herman Ottó A magyar halászat könyve című művében lapozgatunk, olyan halnevekkel találkozunk, mint a kövi kárász, a fattyú kárász, a silány keszeg, az éva keszeg, a leuc-kart keszeg, a gmelin tok... Ezeknek a halaknak egyikével-másikával kapcsolatban csak annyit érdemes megjegyezni, hogy Herman Ottó úgy mond használaton kívül helyezte őket, mert megállapította, hogy ilyen névre hallgató halak valójában nincsenek, csupán nevük van közforgalomban. Ha azonban a teljes névjegyzéket vesszük figyelembe – még mielőtt a neves tudós kigyomláta a felesleget –, megállapíthatjuk, hogy annak idején tájainkon 69 halfajjal foglalkozott a szakirodalom.

Bár alaposan megrostálták a jegyzéket, idővel új fajok érkeztek tájainkra, és számuk meghaladta a hetvenet, majd... Most már száznál is több halfaj található vizeinkben. Nincs szándékunkban az őshonosakkal (amelyek mindig is itt voltak) foglalkozni, a közismerteknek is kevés helyet szentelünk, ugyanakkor azoknál a fajoknál időzünk el, amelyek szokatlan vagy rejtélyes módon érkeztek vizeinkbe. Más történet, hogy alkalmazkodva az új környezethez, megmaradhatnak-e nálunk.

Gyöngyös razbóra

Ez a törpe növésű hal tájainkon legfeljebb tízcentisre szokott megnőni, és ha már ekkora, akkor úgy mond öreg. Az öregséget ugyanis viszonylagosan kell értelmezni, hiszen köztudott, hogy a kis növésű halfajok rendszerint rövid életűek, és ez alól kevés kivételt ismerünk.

A gyöngyös razbóra eredetileg Ázsiában él, az Amur folyótól délre. Hozzánk az amur (ez már nem folyó, hanem hal) ivadéka közé keveredve érkezett. Gyorsan elszaporodott. Gazdasági jelentősége nincs, de ahol sok van belőle, fontos szerepet játszhat ragadozóink táplálkozásában.

A csikóhal rokona

A képen látható tūhal valójában tengerben élő faj, és a csikóhalak legközelebbi rokona. Bár szűkebb partjaink területén nem fordul elő, közvetlen közelében már tíz-egynéhány éve jelen van. A fotó az Al-Dunán, a

Vaskapu küszöbén készült, ahol a tūhal rendszeres és tömeges. Ha jobban megfigyeljük, látjuk, hogy ennek a halnak alig van uszonya, és többnyire függőleges életmódot folytat. Akkor hogyan úszhatott fel a tengerből? A válasz: nem úszott, hanem potyautasként érkezett. Ennek műszaki magyarázata van. Nyilván hallottatok arról, hogy a hajókon van úgynevezett ballaszt, melynek magyar megfelelője a holt súly, holtteher..., szerepe, hogy stabilabbá tegye a hajót. Amikor a nagy terherszállító hajók megrakodásakor egyenletlen a teher elosztása, akkor az egyensúly elérése miatt vízzel töltik fel az úgynevezett ballaszttartályokat. Amikor az ilyen hajó eléri a célkikötőt, kirakodáskor ismét elveszíti egyensúlyát, ezért a tartályokból kiszivattyúzzák a vizet. Mi köze a hajózásnak a tūhalhoz? Az, hogy a szóban forgó hal bizonyítottan a ballasztvizekben érkezett hozzánk. A Fekete-tengeren beszivattyúzott vizet Orsovánál kiszivattyúzták, vele együtt a tengeren felszedett életformákat is. A tūhallal, azon kívül, hogy felesleges, semmi gondunk. Szája valójában szívócső, és azzal úgy szippantja be a pici falatokat, mint mi a szörpöt. Érdekessége, hogy a hímnek költőzsákja van. A nőstény oda rakja az ikrát, amely ott megtermékenyül, és kikelésig a hím hordozza.

Kicsik között a legkisebb

Alig néhány évvel ezelőtt történt, hogy megkerült vizeink legkisebb hala. Korábban erre a címre más halak pályáztak, de amióta megjelent a képen látható kaukázusi törpegéb, azóta a többinek semmi esélye labdába rúgni ezen a pályán. A szóban forgó hal ugyanis akkor háromcentis, amikor már nagyra nőtt (a képen látható ennél kisebb), és legfeljebb másfél évet él. Ő a vidékünkön megjelent gébféléknek a – legalább – hatodik képviselője. Érkezésének módjáról folyamatban vannak a találgatások. De tény, hogy terjed. Elsődleges megállapítások szerint káros szenvedélyektől mentes, és feltételezhető, hogy rendkívül kis méretű ivadéka segíthet ragadozóink ivadékaik felnevelésében.

A tankönyvekben szerepelt, a természetben nem

Furcsa szerzet a tūskés pikó. Nem azért, mert hat centinél aligha nagyobb. Nem is annyira életvitele, biológiája, mérete, elterjedése... miatt, hanem azért, mert igen fontos szerep jutott neki annak idején a biológiaórákon. Mai ismereteink tükrében indokolatlanul, de az egy másik mese. Történt ugyanis, hogy a ma javakorabeliek még az általános iskola padjait melegítették, amikor a tūskés pikó úgy mond lecke volt. Kérdés, amelyre

tudni kellett a választ. Eláruljuk, ez még a múlt század hatvanas éveiben volt, és aki akkor megtanulta a leckét, az ma már ősz. Ennek semmi köze a leckéhez. De tudni kellett beszélni a tuskés pikó szaporodásbiológiájáról, viselkedési rigolyáiról meg hasonló eget rengető élettani megnyilvánulásokról. A gond csupán az volt, hogy a horgászás magasabb tudományában már akkor is járatos iskolások egyike sem élt meg harmadfokú találkozást a tuskés pikóval. Elhitték a tankönyvben szereplő silány rajznak, hogy ilyen hal van. De hogy láttak volna ilyen, netalán fogtak is, olyant még a legmagasabban szárnyaló képzelőerővel rendelkező pispecások sem mertek állítani. Sokkal később, amikor már megjelentek a Búvár Zsebkönyvek, azok egyikében elolvashattuk, hogy Magyarország területén fogtak már tuskés pikót. Egyet! A háromtuskés pikót ábrázoló mellékelt kép viszont azért érdemel említést, mert a tájainkon fogott első ilyen halat ábrázolja. Történt az eset 2007. április 18-án, amikor Sipos Sándor és Draško Grujić biológusok a szóban forgó halat a Belcsény (Beočin) környéki homokzátonyok bemélyedéseiből búvárték elő. A tuskés pikóról szóló leckék negyven évvel megelőzték érkezését. Mire megérkezett, elfelejtettük, mit tanultunk róla annak idején.

A poénkodó akvaristák

A képen látható hal neve naphal. Pont! Az összes többi elnevezés – az ilyen meg olyan kárász – azért pontatlan, mert a kérdéses halnak semmi köze a kárászokhoz. Kis növésű, olykor nagyon is elszaporodó hal, amely pompás színein kívül mással aligha hívhatja fel magára a figyelmet. Esetleg egy történettel. Az a hír járja róla, hogy akvarisztikai célokkal hozták Európába a tengerentúlról, retyerutyájába további 7-8 faj tartozik, és valamennyi nagyobbra nő nála. A nyílt vizekben való elterjedését pedig az akváriumi feleslegek kiöntésével magyarázzák. Nem kizárt. Mert a naphalat megelőzően hasonló módon kerülhetett a nyílt vizekbe az a hal is, amelyet a szöveg elején Herman Ottó gyűjtése nyomán kövi kárásznak nevezünk, és valójában az aranyhal színszegény változatáról van szó. Ez bonyolult, felejtések el!

Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az akváriumi feleslegeket kontár módon kezelőkkel folyamatosan gondok vannak. A Magyaroknál nemrégiben horogra került cápaaharcsa – vagy ha úgy tetszik, pangázus – Tiszában való jelenlétének ugyanis nincs más magyarázata, mint hogy az akvárium méretét túlnövő kedvencétől valaki

érzelgős búcsút vett, és belepaszszolta a Tiszába. És már nem is törődött azzal, milyen következményekkel járhat eljárása. Adott esetben talán semmilyen, hiszen a cápaaharcsák érzékenyek a hidegre, és képtelenek alkalmazkodni éghajlatunkhoz. Ezt tehát megúsztuk.

Megrázkódítások nélkül vészeltük át a piraják előbukkanását is, amelyeket a csatorna verbászi szakaszán fogtak. Legalább három halról van szó, kettő bizonyított, és eredeti képanyagunk van róla. Erről a halról már rémfilmeket is forgattak, és jogos a tőlük való félelem. Adott esetben azonban megnyugtató, hogy a képen látható, nálunk fogott faj vegyesvő, és akárcsak a cápaaharcsa, nem hidegkedvelő. Tehát amint az időjárás betelelt, a pirajának annyi.

Horgászörökben visszajáró téma a Szlovéniában zsákmányolt tilápia. Nem azért, mert egyet fogtak belőle, hanem azért, mert rendszeresen zsákmányolják. Történt ugyanis, hogy a Száva egyik holtágában, amelyet termálvizek táplálnak, furcsa növényzet jelent meg. Tájéidegen, afrikai. Hamarosan rájöttek, hogy azt a növényt házi kedvencek meg akváriumi mindenféle forgalmazására szakosodott boltokban lehet csak beszerezni, és meleg égövi halak tartására való akváriumokat dekorálnak vele.

A horgászok gyanút fogtak, és vállatára fogták a vizet. Nem kellett sokáig kísérletezniük, horgaikat hamarosan támadni kezdte egy számukra addig ismeretlen hal. Tilápiáról, nilusi tilápiáról volt szó. Egy igénytelen halról, amelyet majdhogynem mindenféle tápon tartani lehet, amely a természetben sem válogatós, és igen széles skáláról képes táplálkozni. Magyarán: mindent megeszik. Éppen ezért zsákmányolása sem ütközik nehézségekbe. A gond vele – legalábbis horgászatilag, máskülönben szerencse –, hogy melegigényes. Az ilyen halaknál van egy hőmérsékleti határérték, amely alatt már képtelenek túlélni. A szakemberek szerint ezen a téren számottevő alkalmazkodás nincs.

A cápaaharcsa, a tilápia, a piraják... ezért nem fognak elszaporodni nálunk. A poénkodó akvaristáknak azonban jó volna odaszólni, hogy ésbontó kísérleteikből legyen már elég.

Rekordok

A leghosszabb emberi nyelv 9,4 cm hosszú, tulajdonosa Stephen Taylor.

A legrégibb jégbe zárt test 5300 éves, 1991-ben fedezte fel az Alpokban két turista, és az Ötzi nevet kapta.

A legnehezebb citrom 5,26 kg, 2003. január 8-án szüretelték.

David Huxley 1 perc 27 másodperc alatt húzott el 91 méterre egy 187 tonnás repülőt.

Kim Goodman 11 mm-re tudja kidülesztetni a szemeit.

A legnagyobb felfújható szobor 35 m magas, Kockafej a neve.

A mozgófilmhez használt legnagyobb képkockaméret 5×7 cm.

A legkisebb motorkerékpár 1,1 kg-os, 65 mm magas, 2 km/h-val megy.

A leggyorsabb (mászó) rovar 5,4 km/h-val halad.

A leghosszabb egyes teniszmaraton 25 óra 25 percig tartott.

A leggyorsabb férfi 2003. augusztus 23-án egy 20 km-es utcai gyalogláson 1:17:21 alatt ment végig, Jeff erson Pérez a neve (vigyázat: gyaloglás, nem futás)!

A legnagyobb szárazföldön belüli sziget Ilha de Marajó, melynek területe 48 000 négyzetkilométer.

A legrégibb borostyánba zárt pók 125–135 millió éves lehet.

Fészket építő legnagyobb emlős a gorilla, melynek fészke 1 m átmérőjű. Az állat Afrikában él.

A tüzes torkú kolibri udvarlása során másodpercenként 200 szárnycsapást végez.

A legélesebb látás a sólyomé, akár 8 km távolságról is meglát egy galambot.

A legkisebb szalamandra, a farkát is beleszámítva, 2,54 cm hosszúra nő meg.

1999. május 18-án a japán Joicsiro Kavamura egy 2,45 m kerületű, 8 kg-os darázfészket talált.

A kalitkában tartott leghosszabb életű papagáj 35 évet élt, haláláig 800 szót tanult meg.

A legveszélyesebb csípésű növény az akár 3 m magasra is megnövő újjélandi csalánfa. Csípése kutyákat és lovakat is képes elpusztítani.

1995 áprilisában egy sivatagban Mark Salak és Jeff Brown (USA) egy 19,2 m magas óriás orgonakaktuszt talált.

A legkisebb népességű ország a Vatikán, melynek lakossága 2003-ban 911 fő volt.

A világ leggyorsabb gőzmozdonyának maximális sebessége 201 km/h volt.

A világ legnagyobb bevásárló- és szórakoztató központjának parkolójában 20 000, egy vele szomszédos területen pedig további 10 000 autó fér el.

A Michelin cégnek a világ legnagyobb dömpereihez gyártott gumiabroncsa álló helyzetben 4 m magas, súlya meghaladja a 4 tonnát.

A legrégebbi feltárt görög hajó Kr. e. a 4. század elején épült, és 80 évvel később süllyedt el.

2004 áprilisáig Elvis Presleynek összesen 135 dala vezette a brit slágerlistát.

A legrágább kapus (2001-es adat) az olasz Gianluigi Buffon volt. 32,6 millió fontért (46,8 millió dollár) igazolt át a Juventusba.

TÁRSASJÁTÉK, MIÉRT NE?

Stone Age

A Stone Age-ben a játékosok egy-egy kőkorszaki törzset vezetnek, és minél több kunyhó építésére vállalkoznak a saját falujukban. Ehhez azonban szükségük van nyersanyagokra, így a törzs tagjait a törzsfőnökök az erdőbe, az agyagbányába, a kőfejtőbe vagy a folyóhoz küldik, a legutóbbi esetben aranyat mosni. Ezekből a nyersanyagokból épülnek a kunyhók. Az viszont, hogy ki milyen eredménnyel tér haza az egyes nyersanyag-lelőhelyekről a falujába, mindig bizonytalan. Ezeken a helyszíneken ugyanis a dobókockák döntenek el, ki mennyi nyersanyagot szerez meg. Minél több törzstagot vezényelünk az adott lelőhelyre, annál nagyobb az esélye annak, hogy

sikerrel járunk, mivel annál több dobókockát használhatunk fel.

Ha ez még nem volna elegendő, a kőkorszaki törzsek tagjai néha vadászni, illetve gyűjtögetni is elindulnak, valamint gabonát is természetesen, hogy mindenki számára legyen a napi betevő falat, elkerüljék az éhezést. Az a törzsfőnök ugyanis, aki körrel körre nem tud gondoskodni a törzs tagjainak élelmezéséről, pontokat veszíthet. A játék során az előzők mellett a különféle civilizációs kártyák megszerzése is további stratégiai elemet képez. A törzs ugyanis jutalmat kaphat, ha minél több képességre specializálódik.

A játék különféle elemei harmonikus egészként fonódnak egybe, és a kisebb-nagyobb küzdelmek a család minden tagjának nagyszerű kihívást jelentenek a játék által megteremtett mozgalmas kőkorszaki világban.

Játékidő: 60–90 perc

Játékoszám: 2–4 fő

Ajánlott életkor: 10+

Óriásrejtvény

Rejtvényünkben a magyar próza markáns egyéniségének a nevét és paródiáinak, szatirikus írásainak a címét keresd.

	CSENDES	549	LEGJOBB	NYUGAT	ŐRLEMÉNY	RIADÓ-E	
	AUSZTRIAI	VÁLASZOL	OSZTÁLYZAT	HELTAY	RÉSZE	EGYENMŰI	
	TARTOMÁNY		NONO PÁ-	KÁLMÁN	... PÁPA		
			RATLANJAI				

1

ELNÖK-
HELYETTES
FÜZET

G

3

GRAMM
GÖRÖG-
ORSZÁG

2

GÖRÖG
BETŰ

G

4

NEM
VALÓDI

5

NŐI
NÉV

NY

O

ITÁLIA

6

MADRID

O

7

SUGAR

8

KAZI

O

9

FÉL RÉSZ

10

FÉL RÉSZ

O

11

FÉL RÉSZ

12

FÉL RÉSZ

O

13

FÉL RÉSZ

14

FÉL RÉSZ

O

15

FÉL RÉSZ

16

FÉL RÉSZ

O

17

FÉL RÉSZ

18

FÉL RÉSZ

O

19

FÉL RÉSZ

20

FÉL RÉSZ

O

21

FÉL RÉSZ

22

FÉL RÉSZ

O

23

FÉL RÉSZ

24

FÉL RÉSZ

O

25

FÉL RÉSZ

26

FÉL RÉSZ

O

27

FÉL RÉSZ

28

FÉL RÉSZ

O

29

FÉL RÉSZ

30

FÉL RÉSZ

O

31

FÉL RÉSZ

32

FÉL RÉSZ

O

33

FÉL RÉSZ

34

FÉL RÉSZ

O

35

FÉL RÉSZ

36

FÉL RÉSZ

O

37

FÉL RÉSZ

38

FÉL RÉSZ

O

39

FÉL RÉSZ

40

FÉL RÉSZ

O

41

FÉL RÉSZ

42

FÉL RÉSZ

O

43

FÉL RÉSZ

44

FÉL RÉSZ

O

45

FÉL RÉSZ

46

FÉL RÉSZ

O

47

FÉL RÉSZ

48

FÉL RÉSZ

O

49

FÉL RÉSZ

50

FÉL RÉSZ

O

51

FÉL RÉSZ

52

FÉL RÉSZ

O

53

FÉL RÉSZ

54

FÉL RÉSZ

O

55

FÉL RÉSZ

56

FÉL RÉSZ

O

57

FÉL RÉSZ

58

FÉL RÉSZ

O

59

FÉL RÉSZ

60

FÉL RÉSZ

O

61

FÉL RÉSZ

62

FÉL RÉSZ

O

63

FÉL RÉSZ

64

FÉL RÉSZ

O

65

FÉL RÉSZ

66

FÉL RÉSZ

O

67

FÉL RÉSZ

68

FÉL RÉSZ

O

69

FÉL RÉSZ

70

FÉL RÉSZ

O

71

FÉL RÉSZ

72

FÉL RÉSZ

O

73

FÉL RÉSZ

74

FÉL RÉSZ

O

75

FÉL RÉSZ

76

FÉL RÉSZ

O

77

FÉL RÉSZ

78

FÉL RÉSZ

O

79

FÉL RÉSZ

80

FÉL RÉSZ

O

81

FÉL RÉSZ

82

FÉL RÉSZ

O

83

Új utak, új hangzásvilág

Ezúttal olyan együttesekről szólunk, amelyek új hangzásvilággal kísérleteznek és ezzel új utakat taposnak ki

Dalokat készített az érzéseiről

Miután tavaly elhunyt Chester Bennington, a Linkin Park énekese, a rajongók kételkedni kezdtek abban, hogy a formáció továbbra is zenélni fog. A múlt év decemberében kiadták ugyan a One More Light Tour című lemezt, és ez volt az első zenei kiadványuk, amely az énekese halála után jelent meg, de ez egy koncertlemez volt az énekese emlékére. Nemrég viszont az együttes bejelentette, hogy stúdióba vonul, ami arra enged következtetni, hogy nem hagynak fel a zenéléssel. Sőt, a Linkin Park egyik tagja, Mike Shinoda, nemrég hivatalosan is megerősítette, hogy a zenekartól függetlenül, készíti az első szólólemezt is. Shinoda Post Traumatic címmel január végén megjelentette első középlemezét, amely három dalt tartalmaz. Ezek a Place to Start, az Over Again és a Watching As I Fall, így már betekintést kaphattunk abba, hogy vélhetően mire is számíthatunk tőle a jövőben. A zenész egyébként ezekkel a dalokkal azt meséli el, hogyan érzi magát zenésztársa halálával kapcsolatban. A Linkin Park 1996-ban alakult, egy másik énekessel. Chester Bennington 1999-ben csatlakozott hozzájuk, az első lemezük, a nagy sikerű Hybrid Theory pedig 2000-ben jelent meg.

Mosollyal leplezett érzelmek

A Paramore 2004-ben alakult, első lemezüket All We Know Is Falling címmel 2005-ben adták ki. Ezt követte 2007-ben a Riot!, 2009-ben a Brand New Eyes és 2013-ban a Paramore. Utóbbival már kezdték maguk mögött hagyni a sötét, lázadó stílust. Négy év szünet után tavaly megérkezett az After Laughter című lemezük, amellyel a zenekar új oldalát mutatta be, a vidámabb hangzásra és a színesebb megjelenésre fektetve a hangsúlyt, némileg folytatva azt a stílust, amelyet a 2013-ban kiadott Paramore című lemezzel kezdtek, kiváltképp a Still Into You és az Ain't it Fun című dalokkal. Az After Laughter című albumról elsőként a nyolcvanas évek zenei stílusát idéző Hard Times emelkedett ki, ezt követte a Told You So, a múlt év vége felé pedig a Fake Happy című dal. Az együttes nemrég a Rose-Colored Boy című dalt emelte ki, amelyhez videoklipet is társítottak. A Rose-Colored Boy videója szintén a nyolcvanas évekbe kalauzol bennünket, és a mosoly mögé rejtett szorongást taglalja. Hayley a videóban egy reggeli műsor, a Wake Up! Roseville műsorvezetőjeként tűndöklöl és mosolyog, ahogyan azt elvárják tőle, a színpalak mögött viszont előjönnek valódi érzései.

Egy kicsit új, egy kicsit régi

A Muse együttes 1994-ben alakult. Első lemezüket, a Showbizt, 1999-ben adták ki, a második albumukat, az Origin of Symmetry-t 2001-ben, az Absolutiont pedig 2003-ban. Ezek után felvették egy ritmust és szinte bevett szokásukká vált, hogy háromévenként adnak ki új lemezt. A Black Holes and Revelations 2006-ban jelent meg, a The Resistance 2009-ben, a The 2nd Law 2012-ben, a Drones pedig 2015-ben. Nem kell túl jó matematosnak lenni ahhoz, hogy kiszámítsuk: idén jön az új Muse-album. És valóban, a Muse időben hallatott magáról. Tavaly megjelentették a Dig Down című dalukat, videoklippel társítva. A Dig Down sokban hasonlít egy korábbi dalukra, a The 2nd Law-n hallható Madness-re. Nemrég egy új dallal, a Thought Contagionnal rukkoltak ki, szintén egy videoklip kíséretében, amelyben ismét előjönnek a vámpírok. A Muse-nál ugyebár a vámpírok is visszatérő téma, elég csak arra gondolni, hogy az Alkonyat filmekhez is írtak zeneszámokat. A Muse viszont újdonságokat is tartogat a rajongóinak, és ez valószínűleg érezhető lesz a remélhetően még idén megjelenő új lemezükön.

A tizenötödik lemezét készíti

Mariah Carey 1990-ben adta ki első lemezét és eddig tizenhét albuma jelent meg, legutóbb a Me. I Am Mariah... The Elusive Chanteuse 2014-ben. Az elmúlt csaknem harminc év alatt Mariah Carey valóságos popdívá lett. A sikere megkérdőjelezhetetlen, elvégre ötször kapott Grammy-díjat. Habár olykor mélyponton is volt, mégis igyekezett visszanyerni a régi formáját, mert nem akart csalódást okozni a rajongóinak. Úgy tudni, hogy az énekesnő jelenleg is a visszatérését tervezi, és új lemezt készít. Képeket is feltöltött a világhálóra, ahogyan a stúdióban dolgozik.

A popkultúra fontos része volt

A világ megrendülve fogadta a hírt, miszerint március 14-én 76 éves korában meghalt Stephen Hawking világhírű brit elméleti fizikus. Egyetemi évei során gyógyíthatatlan betegséget diagnosztizáltak nála, mégis ezzel együtt élt több mint ötven évig, így orvosi csodának számított. Nem csupán ez és óriási tudása tették naggyá. Hawking a popkultúra fontos része lett, valóságos popsztár, akinek a humorérzéke is páratlan volt. Szerepelt egyebek közt a Star Trek: The Next Generation (Az új nemzedék) című sorozatban, valamint az Agymenők (The Big Bang Theory) több részében is, sőt nagyrészt ő ihlette a sorozatot. Megjelent a The Simpsonsban is, sokaknak ő lett a kedvenc karaktere, és a Futurama című rajzfilmsorozatokban is. Róla is készültek filmek, Benedict Cumberbatch 2004-ben játszotta a Hawking című tévéfilm címszerepét, tíz évvel később pedig Eddie Redmayne formázta meg a fiatal Hawkingot A mindenség elmélete című filmben. Hangját zeneszámokban is hallhatjuk, például a Pink Floyd 1994-es Keep Talking című dalában, amely a The Division Bell című lemezen található. Egyébként Hawking a klasszikus zenét szerette. Egy interjúból azt mesélte, hogy Stravinsky Zsoltárszimfóniája volt az első lemez, amit tizenéves korában megvásárolt. Azért választotta ezt a lemezt, mert le volt árazva, neki pedig kevés pénze volt, ennek ellenére nagyon megszerette a harmadik tételt. Ugyanígy nagyon szerette Francis Poulenc Gloria című művét is.

Lana Del Rey is fellép a Szigeten

Az idei Sziget Fesztiválra augusztus 8-a és 14-e között kerül sor, de Amáris számos népszerű előadó erősítette meg, hogy itt lesz. Vélhetően még az első napon fellép Kendrick Lamar, Lykke Li, Stormzy és a Clean Bandit. Második nap, azaz csütörtökön Damon Albarn, a Blur frontembere és Jamie Hewlett képregényrajzoló virtuális együttese, a Gorillaz érkezik a Szigetre. Pénteken egyebek közt Lana Del Rey, valamint a The Kooks is fellép. Szombaton is sztárdömping várható, a koncertközönségnek a Mumford & Sons és a Bastille játszik. Vasárnap sem lesz pihenés, erről főleg Dua Lipa és Liam Gallagher gondoskodik. Hétfőre Kygo és Shawn Mendes is várható. Keddre, a rendezvény utolsó napjára az Arctic Monkeys és Zara Larsson ígérnek feledhetetlen fesztiválzárást. Mindez persze még nem minden, épp csak néhány előadót ragadtunk ki, a fellépők sora tovább bővül.

Új lemezt készít

Meghan Trainor 2015-ben robbant be a köztudatba, kiváltképp az All About That Bass című dalának és retro stílusának köszönhetően. Ekkor jelent meg első lemeze is Title címmel. Az énekesnő nem várt sokáig, és már következő évben kiadta Thank You című második albumát. Tavaly az I'm a Lady című dallal rukkolt ki, amely a Hupikék törpikék – Az elveszett falu egyik fő betétdala lett. Az elmúlt időszakban az énekesnő egy tehetségkutatóban zsűrizett, nemrég viszont bejelentette, hogy új lemezt készít és ezt meg is erősítette egy új dallal, melynek címe No Excuses. A dalhoz videoklip is készült Colin Tilley rendezésében. A No Excuses a készülő album első, felvezető dala. Az énekesnő a közösségi profilján azt üzent a rajongóinak, hogy számít rájuk, egyúttal megköszönte a támogatásukat és a szeretetüket.

KIS NYELVMŰVELÉS

Használjuk pontosan szólásainkat és közmondásainkat!

Szólásaink és közmondásaink átvitt értelműek. Ha nem vagyunk tisztában a jelentésükkel, képzavar keletkezhet. Esetleg nevetségessé válunk, vagy értelmezhetetlen lesz a mondani valónk.

Közös lónak túros a háta – hallok sokszor diákjaim szájából. A túró főnév számukra ismert szó: 'aludtjéből a savó eltávolításával készített tejtermék'. A túros melléknév stílusminősítése régi, régies. Jelentése: sebes, gennyes. Túros lesz a ló háta, ha föl-töri a nyereg.

A szólás jelentése: amit többen is használnak, az rendszerint hamar tönkremegy, mert kevésbé ügyelnek rá, mint arra, ami csak az övék. Tehát nem lesz túros a ló háta, hanem túros.

Egy finomkodni vágyó kolléga szájából hangzott el, hogy az ismerőse ajtóstól rontott a házba egy új állással kapcsolatos megbeszélésen. A szólás helyesen: ajtóstul ront a házba. Jelentése: kellő előkészítés, megfelelő bevezetés nélkül beszél valamiről. A hiba nem a jelentés félreértése volt, ti. az ismerős azonnal a fizetésről érdeklődött. Az ajtóstól szóalak volt hibás. A -stul, -stül ragunk nem túl gyakori, kicsit talán régies is. Valamivel ellátottságot jelent. Főnévhez kapcsolódva mód- és állapothatározóként, esetleg társhatározóként jelenik meg. Mikszáth Kálmánál pl. „A legszebb rózsámat neked adom tövestül.” De a köznyelvben is előfordul: Sáros lett a padló, mert cipőstül rohantak be a gyerekek.

Aki az ajtóstól alakot használja, valószínűleg a -tól, -től raggal azonosítja. Ám a szótó az ajtó, nem pedig az ajtós.

Nem műveletlenség tehát, hanem az anyanyelv mély ismeretéről vall, ha – helyesen – így mondjuk: Ajtóstul rontott a házba.

„Nem olvashatjuk le a homlokáról, hogy mit gondol.” Ebből a mondatból a nincs valakinek a homlokára írva valami szólásunk köszön vissza. Jelentése: külsőleg nem lehet látni valakin, nem lehet róla tudni valamilyen tulajdonságát vagy állapotát. Az írást az olvasással cserélte föl a beszélő.

„A mai munkád annyit ért, mint a szenteltvíz.” A szólást le- rövidítve érthetlenné tették a mondatot. A mai munkád annyit ért, mint halottnak a szenteltvíz, vagyis semmit se ér, hiábavaló, haszontalan, értelmetlen, felesleges dolog. Rokon szólás még az annyit ér, mint halottnak a csók. Az alacsony alkoholtartalmú italokra mondják: olyan, mint a szenteltvíz, azaz gyöngye. Lehet, hogy ez a jelentés is közrejátszott az előző példamondat megfogalmazásában.

„A mi falunkban sok az agglegény. Hozatni kellene valahonnan talpraesett lányokat, hogy bekössék a tutyimutyi legények fejét!” Megmosolyogtató a mondat, mert a bekötik valakinek a fejét szólásunk csak lányra mondható, vagyis férjhez adnak vagy feleségül vesznek valakit. A régi társadalomban a lány asszonnyá avatása a bekötésével történt. A lányokra a hajadon fejfeljárás volt jellemző. Innen a 'hajadon' szavunk 'lány' jelentése. Csakis asszonyok jártak bekötött fejjel.

És nem későn nőszülő nyámnyla legények!

Mgr. Viola Lujza

ÖSSZEAVART KÖZMONDÁSOK

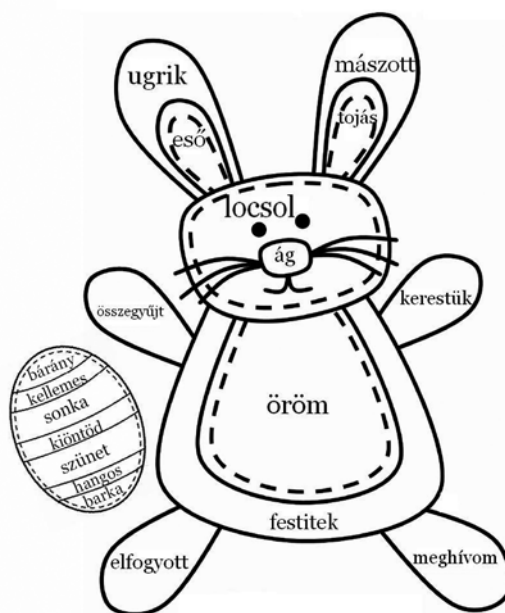
Melyik a helyes?

- Addig jár a kórsó a kútra, ameddig a takaród ér.
 - Eső után vizet prédikál.
 - Elröpi fölötté az idő vasfoga.
 - Öregember nem vénember.
- Közös lónak túros a háta.
 - Ordít, mint borjú az újkapura.
 - Itt a kezem, nem disznóláb.
 - Kutyaharapást egy csapásra.
- Alamuszi nyúl ne is egyék.
 - Örül, mint számár a hegyen.
 - Áll, mint majom a farkának.
 - Nem akarásnak nyögés a vége.
- Sok bába közt elvész a gyermek.
 - Fején találja a világtalant.
 - Ki korán kel, ne is egyék!
 - Ugrik, mint számár a hegyen.
- Ha rövid a karod, toldd meg egy lépéssel.
 - Ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel.
 - Vak tyúk disznót győz.
 - Ki mint veti ágyát, maga esik bele.
- Az élet túl rövid, hogy átlagos legyél.
 - Éhes disznó aranyat lel.
 - Ki korán kel, hamar megöregszik.
 - Májusi eső aranyat ér.

(Megfejtés: 1. d, 2. c, 3. d, 4. a, 5. b, 6. d)

Színezz a szavaknak megfelelően!

ige = barna főnév = rózsaszín melléknév = lila

Itt a kezem, nem disznóláb!

A szólás első fele érthető, de hogy miért épp disznólabát emlegetnek, arra a magyarázat a következő: A régmúlt időkben egy kurta pisztolyt neveztek disznólabának, a formája miatt. Kicsi volt, jól elfért a ruha ujjában, a zsebben vagy a tenyérben. A régi idők emberei találkozáskor éppen arról akartak meggyőződni, hogy a másik nem tart-e fegyvert, „disznólabát” a jobbujában, nem ellenséges szándékkal közeledik-e. Tehát elővigyázatosságból fogtak kezét! A mondás is azt jelentette: „Jó barát vagyok, nincs pisztoly a kezemben!” Az idők haladtával a szólás régi értelme elhomályosult – disznólab is csak a múzeumban található. Ma már az egyezség megpecsételését fejezi ki, és azt jelenti: „kezemet adom rá”. A kézfogás pedig az üdvözlés mindennapos szokása lett.

FEJTÖRŐ

Színes golyók

Adott három doboz, az egyikben két fekete, a másikban két piros, a harmadikban egy fekete és egy piros golyó van. A dobozok fedelei összekeveredtek, az (FF), (PP) és (FP) feliratok nem a valóságnak megfelelően írják le a dobozok tartalmát. Golyókat húzhatunk, de közben nem kukkanthatunk a dobozokba. Legkevesebb hány golyót kell húznunk, hogy megállapíthassuk, melyikben milyen golyók találhatók?

(Megjegyzés: A feladat azt mondja, egyik felírat sem felel meg a valóságnak, s az FF-es doboz tartalmazzza a külföldi színt golyókat.)

rejtőzhet, s az FF-es doboz tartalmazzza a külföldi színt golyókat.)

ebből, s ha ez piros, akkor tudom, hogy két fekete csak az FP felírat alatt

így az FP felíratú dobozban egyszínű golyóknak kell lenniük. Egyet húzok

(Megjegyzés: A feladat azt mondja, egyik felírat sem felel meg a valóságnak,

Színes golyók

(Megjegyzés: A feladat azt mondja, egyik felírat sem tekel meg a válaszaságnak, így az FF felíratú dobozban egy színtű golyókat kell lenniük. Egyet húzok ebből, s ha ez piros, akkor tudom, hogy két fekete csak az FF felírat alatt rejtezőhet, s az FF-es doboz tartalmazzza a kulcshozó színtű golyókat.)

[illegible]

47

Éjjeli neszek

A tyúkölből gyanús neszek hallatszanak. A gazda felébred, dzsekit ránt a pizsamájára, és kimegy megnézni, mi folyik ott.

- Van ott valaki? - kiált be.
- Á, senki - hangzik a válasz -, csak mi, a tyúkók!

Erő

- Pincér! Maga szerint ez a kávé erős?
- Hogyne volna az, uram?! Maga is csak egyetlen kortyot ivott belőle, és rögtön olyan lett, mint valami energiabomba!

Mai fiatalok

- A mai gyerekeknek fogalmuk sincs az udvariasságról - magyarázza Szatymazi a buszon.
- Hogy mondhat ilyet, hiszen ez a kisserác épp most adta át önnek az ülőhelyet.
- Igen, de a feleségem még mindig áll!

Kígyók

- Áll egy látogató az állatkertben a kígyók üvegketrece előtt, és öltögeti a nyelvét.
- Ember, mit csinál maga? - kérdi elképedve az őr.
- Hát ők kezdték! - mutat a kígyókra.

Buktatás

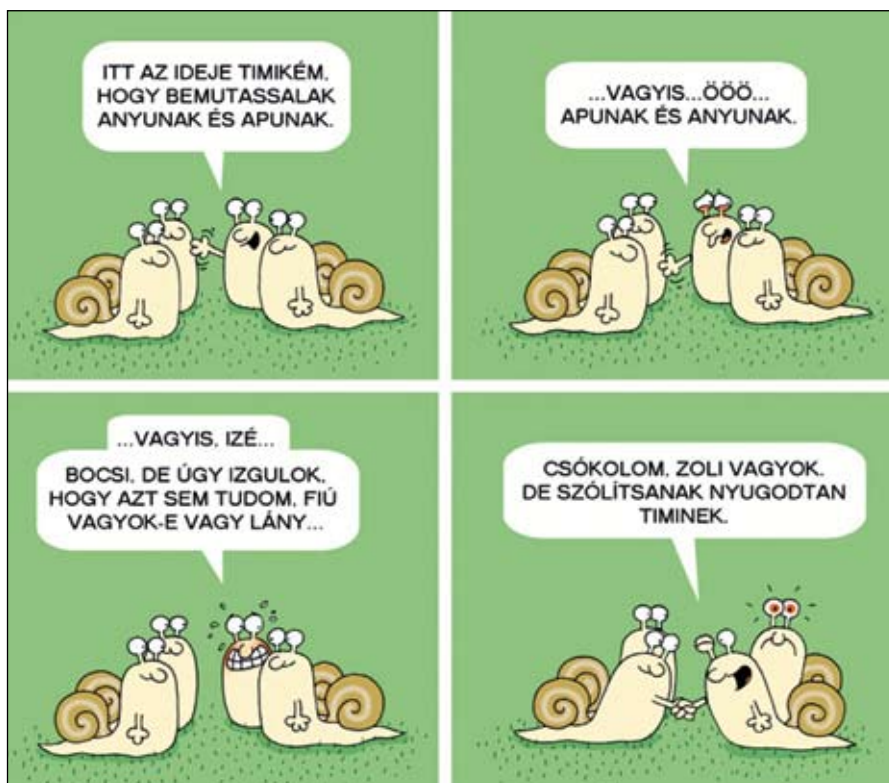
- Az ördögbe! - dühöng Móricka az osztálytársának.
- Elbuktatott a magyartanár.
- Ne mondd! És legalább kapott sárga lapot?

Szósztátyár

- Béluska, hogyan nevezzük az olyan embert, aki sok nyelvet beszél?
- Fecsegősnek, tanár úr.

Hírek

- Van egy jó és egy rossz hírem - újságolja szüleinek a hétvégi autókirándulásról hazatérő fiú.
- Melyikkel kezdjem?
- Kezdd a jóval!
- Működött a légszák.

Szorult helyzet

- A teherautó beszorul a felüljáró alá.
- Beszorultunk, beszorultunk? - kérdi gúnyosan a helyszínre érkező rendőr.
- Á, dehogy! - legyint dühösen a sofőr.
- Mi csak hidat szállítunk, hidat szállítunk.

Altató

- Az apuka altatót dúdol két gyerekének.
- Egyszer csak a négyéves odaszól hároméves öccsének:
- Csinálj már úgy, mintha aludnál, akkor abahagyja végre!

Recept

- Édesem, hányszor mondtam, hogy ne főzd olyan keményre a tojást!
- Nem értem. Óráig főzöm, mégsem puhul meg.

Tehénsport

- Kalauz úr, miért álltunk meg már megint?
- Mert egy tehén fekszik a síneken.
- Már megint? Egy óra alatt negyedszer? Hát mennyi tehén van erre felé?
- Ez ugyanaz a tehén, uram, csak mindig utolérjük.

Mágia

- Bűvészkongresszuson találkozik két régi cimborá:
- Mi van a feleségeddel, akit régebben a színpadon kettévágtál?
- Sajnos elváltunk. Ő most Párizsban és New Yorkban él.

Állatkereskedésben

- Jó napot kívánok! Egy énekesmadarat szeretnék venni.
- Ajánlhatom talán uraságodnak ezt a gyönyörűen fütyülő kanárit?
- Ezt? De hiszen ennek csak egy lába van!
- Hát nem elég, hogy énekel? Táncolnia is kell?

Éljünk egészségesen!

- Kovácsné elhatározza, hogy egészsége megőrzése érdekében megtanul biciklizni. Az első nap eldől a kerékpárral, és alaposan megüti a bokáját. Egy férfi odasiet hozzá, és felsegíti.
- Ugye, asszonyom, ma biciklizik először?
- Nem - feleli Kovácsné. - Ma utoljára.

Bizalomhiány

- A bankigazgatóhoz bemegy a titkárnője:
- Igazgató úr, kérem, vegye tudomásul, hogy felmondok!
- De hát miért, Gizike?
- Mert ön nem bízik bennem.
- Ugyan már! Hiszen még a pánccs szekrény kulcsát is az asztalon hagytam!
- Igen, de az nem nyitja...

Hosszú nyak

- Az állatkertben sétál a család.
A zsiráfok futtatója előtt a kis Pistike megkérdezi:
- Anyu, a zsiráfnak miért van olyan hosszú nyaka?
 - Azért, hogy elérje a fák koronáját.
 - És miért van a fának olyan hosszú törzse?
 - Hogy a zsiráfnak ne kelljen lehajolnia, ha falevelet akar enni.

Hunyadi László

- A történelemtanár felszólítja Rudikát:
- Beszélj nekem Hunyadi László lefejeztetéséről!
 - Rudika hallgat.
 - Na, mi az? - sürgeti a tanár.
 - Miért nem beszélsz?
 - Mert úgy felháborít a dolog, hogy nem talállok szavakat...

Fókabőr

- Van minőségi vízhatlan csizmájuk? - kérdezi a vásárló a cipőüzlet eladóját.
- Van, uram, első osztályú, valódi fókabőr.
- Mondja garantáltan vízhatlan?
- De, uram, ha a fókabőr nem lenne vízhatlan, a fókák mind teli lennének vízzel.

Haladás

- Két apa beszélget.
- Te hogy állsz a fiad nevelésével? - kérdezi az egyik.
 - Jól! Már szót fogadok neki.

Okos béka

- Miből látni, hogy a békának sok esze van?
- Onnan, hogy amint esni kezd az eső, beugrik a vízbe, hogy meg ne ázzon.

Majdnem

- Az új vezérigazgató két hónap után végig-sétál az irodán, és megpróbál közvetlenkedni alkalmazottaival.
- Na, Retek úr, hogy vannak a fiai? - áll meg egy íróasztalnál.
 - De kérem, főnök úr - feleli a dolgozó -, nekem két lányom van!
 - Na, akkor nem sokat tévedtem.

Emberi találmány

- Képzeld - újságolja az egyik tudós a másiknak -, feltaláltam egy számítógépet, amely teljesen emberi tulajdonságokkal rendelkezik.
- Emberi tulajdonságokkal? Hogy?
- Ha hibát követ el, azonnal rákeni a többi számítógépre.

Kvízműsor

- Tehát ön mindent tud a fociról?
- Igen.
- Jól van. Akkor árulja el nekünk, hogy hány lyuk van a hálón.

Ki az okosabb?

- Én okosabb vagyok, mint a tanító bácsi
- jelenti ki büszkén az iskolából hazatérő Fülöpke.
- Miért, kisfiam?
- Mert a tanító bácsi azt mondta, hogy amit nem tudunk, azt kérdezzük meg az okosabbtól. Aztán megkérdezte tőlem, hogy mennyi kétszer öt.

Gyerekszáj

Elképzelés a felnőttkorról

- Ha majd már nagy, okos felnőtt fiú leszel, akkor lesz egy külön lakásod, és akkor már nem fogunk együtt lakni, hanem te oda fogsz költözni.
- Jó, odaköltözök. Ott fogok lakni, ott fogok enni, de este visszajövök fürdeni és aludni.

(Vince, 4 éves)

Gyerek kezébe nem való

- Anya, miért nem tudom használni a telefont?
- Mert van rajta gyerekzár.
- De honnan tudja a telefon, hogy én gyerek vagyok?

(Kristóf, 4 éves)

Rászoktatás a bilire

- Édesem, van már valami a biliben?
- Igen, a fityim.

(Krisztián, 2,5 éves)

Gyermeki filozófia

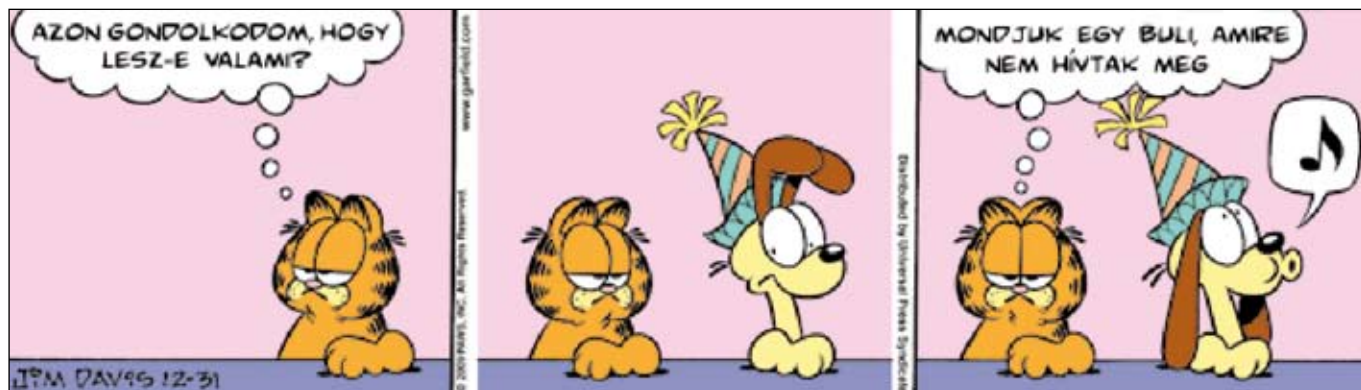
- Hol van vége a számoknak?
- A végtelenben.
- És a végtelen páros vagy páratlan szám?

(Vince, 6)

Önismeret

- Anya, engem a boltban biztos arról a polcra választottatok, ahol az eleven gyerekeket árulták, de prémium kategóriában.

(Gyurci, 9 éves)

A helyes válasszal könyvet nyerhetsz!

Elérkeztünk idei 8. számunk nyereménykérdésének eredményhirdetéséhez. Szokatlan képről kellett megfejtenetek, mit mutat. Arra talán gyorsan rájöttek, hogy nagytított felvételtől van szó, és ez alapján el lehetett indulni a megoldás irányába. Nem csalódtunk, hogy ezt a feladatot választottuk, mert sokan ráismeretek, mit is rejt a fotó. Ez pedig nem volt más, mint egy ujjbegy, amiről az ujjlenyomat készül. Tudjátok-e, hogy az emberen kívül a többi főemlősnek, valamint a fán mászkáló koaláknak is van „ujjlenyomatuk”, ezen kívül néhány dél-amerikai majomfaj fogófarkán (amellyel a fákon kapaszkodnak) található bordázott, párnaszerű rész. A helyes megfejtést beküldők közül a szerencse a **szabadkai Jaksa Nikolett**re, a **Széchenyi István iskola** nyolcadikosára mosolygott. A nyertesnek gratulálunk, nyereményét a jövő hónap elején postázzuk.

Újabb feladványunk egy csodaszép vajdasági város egyik római katolikus templomához kötődik. Felismered? Tudod-e, mely városban található, és kiről neveztek el? Tehát ird meg a város és a templom nevét, és máris pályázhatok nyereményünkre. Megfejtésed küldd el címünkre legkésőbb **2018. április 5-éig!**

Helyes válaszzal könyvet nyerhetsz. Levélcímlünk változatlan: **Jó Pajtás, Vojvode Mišića 1., 21000 Novi Sad, e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs**

Kérjük, a nevek mellett tüntessétek fel iskolátok nevét, az osztályt és a lakcímet is. Köszönjük!

Mesélj rólam!

Atörökkanizsai Ablak Színház Egyesület megtartotta VI. Mesélj rólam! című vers- és prózamondó versenyét, amelyre ezúttal 67 diák jelentkezett. A fődíj ingyenes részvétel a Szép szó táborban.

A zsűriben a szervező egyesület egy tagja mellett Elor Emina színésznő és Varga Tamás színművész, a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet munkatársa kapott helyet. Értékelésük szerint az ovisok és első osztályosok kategóriájában a szabadkai **Sebők Csáki Tiána** bizonyult legjobbnak. A másodikosok legjobbjá a zentai **Horváth Blanka** lett, a harmadikosoknál pedig a palicsi **Danka Lili** nyert. A negyedikeseknél a zentai **Tornai Lea**, az ötödikeseknél a hajdújárasi **Szalai Violetta**, a hatodikosoknál pedig a bácsfeketehegyi **Vajda Noa** aratta le a babérokat. A középiskolások kategóriájában a palicsi **Balley Ingrid** gimnazista bizonyult legsikeresebbnek. A Vajdasági Magyar Versmondók Egyesületének díját, az ingyenes Szép szó tábor egy negyedik zentai diák, **Galusz Áron** érdemelte ki.

Öko-tudat – Környezetvédelmi csapatverseny

Az általános iskolások környezetvédelmi és környezettudatos szemléletének kialakítását segíti elő az Öko-tudat elnevezésű környezetvédelmi csapatverseny, melyet április 19-én 9 órai kezdettel rendeznek meg a szabadkai Október 10. iskolában az Észak-bácskai Magyar Pedagógusok Egyesülete szervezésében.

1. A versenyen minden csapat egy-egy témát prezentál legfeljebb 10 perces előadásban. Ajánlott témák:

- Lakóhelyem vagy környékem természeti értékei
- Lakóhelyem vagy környékem környezeti problémái
- Öko-tudatos életmód

2. A csapatok posztert készítenek. Téma: a 2018. év élőllényei (vándorsólyom, óriás-szitakötő, délvidéki földikuty,

virágos kőrös). A poszter A1 (60 x 85 cm) nagyságú legyen, kézzel írott szöveg, nyomtatott képekkel, különböző technikákkal. A pályázati munkák a kívánt méret megtartásával, esztétikai szempontból igényes, kiállításra kész formában kerüljenek bemutatásra. A plakát hátulján kell feltüntetni a csapatok és a felkészítő tanár nevét. A posztert maximum 3 percen belül bemutatni.

A verseny délután 4 óráig tart terepi gyakorlattal együtt.

Az általános iskolák 6–7–8. osztályos tanulói háromtagú csapatainak benevezését várják április 12-éig.

A versennyel kapcsolatban bővebb információt az egyesület irodájában kaphatnak a **024/557-596-os** telefonszámon, vagy emailben: **empe@mts.rs**

A Jó Pajtás megjelenését támogatja

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka
Matiče srpske,
Novi Sad

82+79(02.053.2)
ISSN 0350-9141
COBIS.SR-ID
16225794

Vajdaság
Autonóm
Tartomány

Magyar
Nemzeti
Tanács

Vajdasági magyar
gyermeklap

■ Megjelenik a tanévben minden csütörtökön ■ Első szám: 1947. január 1. ■ Alapító (laptulajdonos): Magyar Nemzeti Tanács ■ Kiadja a Magyar Szó Lapkiadó és Nyomdaipari Kft., 21000 Novi Sad, Vojvode Mišića 1., Szerbia ■ A kft. igazgatója: **Ökrész Rozália** ■ A Magyar Szó napilap főszerkesztője: **Varjú Márta** ■ A Jó Pajtás hetilap és a Mézeskalács havilap felelős szerkesztője: **Nagy Magdolna**
■ Tördelés és grafikai szerkesztés: **Buzás Mihály** ■ Lektor: **Tóth Eszter** ■ Állandó munkatársak: **Bori Mária, Farkas Ilona, Herédi Károly, Koncz Erzsébet, Lukács Melinda**
■ Telefon: 021/457-100 ■ Kéziratokat és képeket nem őrzünk meg és nem küldünk vissza ■ Terjeszti a Magyar Szó Lapkiadó Kft. terjesztőosztálya, telefon: 021/557-304, e-mail: (csak lapterjesztési ügyekben) plasman@magyarszo.rs ■ Dinárfolyószámla: 160-920019-57 Banka Intesa Novi Sad (feltüntetni: Jó Pajtás-előfizetésre!) ■ Előfizetés egy évre (kb. 38–42 szám) 2000 dinár (csak belföldi kézbesítéssel)
■ Előfizetés egy évre (külföldre): a postaköltség változásának függvényében (érdeklődni e-mailben) ■ Készül a Magyar Szó Kft. FORUM Nyomdaájában, Újvidéken
■ Jó Pajtás az interneten: www.jopajtas.com ■ Szerkesztőségi e-mail: jopajtas.szerk@magyarszo.rs